גליון

מפקודיך אתבונן

באגדה ובהלכה

מפי הרב אורן נזרית שליט"א

פרשת ויצא

גליון

מפקודיך אתבונן

ניתן להקדיש
פרשיות להצלחה ולברכה
ולעילוי נשמת וכיו"ב
לפרטים,
ניתן ליצור קשר בפל':
0509013000
0506491414

ניתן להשיג בטלפונים:
0509013000
0506491414
למעוניינים
ניתן לקבל השיחה במייל:
toraoren@gmail.com

עיצוב, עימוד וניקוד:
שלמה. נ.
0504158840
shlomo131375@gmail.com

לִשְׁמֹר עַל הָרֹאשׁ כָּרָאוּי

רָצוֹן לַעֲבוֹדַת ה' כָּרָאוּי ..... ג
אֵין לְךָ נָשָׂק גָּדוֹל מֵעֵסֶק הַתּוֹרָה ..... ג
הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה הֵם שְׁיְכוֹלִים לְבַטֵּל גְּזֵרָה רָעָה מֵהָאָדָם ..... ד
'הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין בְּיָדוֹ' ..... ה
חוֹבָה עָלֶיךָ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּעַצְמְךָ ..... ו
אִם תִּטְעַם - תַּרְגִּישׁ ..... ו
סַיְּעֵנוּ דִּשְׁמַיָּא וְהַצָּלָחָה בַּתּוֹרָה וּבְכָל הָעִנְיָנִים - כְּשֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת הַהִשְׁתַּדְּלוּת ..... ז
בַּקָּשַׁת הַתְּפִלָּה בַּדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים לִזְכוֹת לְסַיְּעֵנוּ דִּשְׁמַיָּא ..... ח
הַצַּרְךָ הַגָּדוֹל שֶׁל 'סַיְּעֵנוּ דִּשְׁמַיָּא' ..... ט
מַעֲלַת וְחֻשִּׁיבוּת עֵסֶק הַתּוֹרָה בַּדּוֹר הַזֶּה ..... ט
וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו - מַה הוֹעִיל יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה בָּאֲבָנִים אֵלּוּ? ..... יא
'בָּתַר רֵישָׁא גּוּפָא אָזִיל' ..... יא
זְהִירוּת מֵעִתּוֹנִים פְּסוּלִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם ..... יב
זְהִירוּת מֵהַשְׁפָּעַת הָרַחוֹב ..... יג
כֹּחַ הַהַשְׁפָּעָה שֶׁל דִּבּוּר אֶחָד שֶׁל מִינוּת ..... יד
הִשְׁתַּדְּלוּת בִּלְבַד מַסְפִּיקָה ..... טו
זְהִירוּת מֵהַמַּחֲלֹקֶת ..... טו
כָּל הַבְּרִיאָה לֹא נִבְרְאָה אֶלָּא לִשְׁמוּשׁ הָאָדָם הַשָּׁלֵם ..... טז
זְהִירוּת מִנִּדְנוּד חֵטְא ..... יז

פֶּרֶק יד - סֵדֶר הַקִּדּוּשׁ ז

גַּם מִי שֶׁלֹּא טָעַם מֵהַיַּיִן יָצָא יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ ..... כ
אֶחָד בֵּרַךְ לְכֻלָּם וְאֶחָד מֵהַשּׁוֹמְעִים שָׂח קֹדֶם קִיּוּם הַמִּצְוָה ..... כא
מִי שֶׁקִּדֵּשׁ עַל הַיַּיִן לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי בֵיתוֹ, וְשָׁתָה אַחַר שֶׁהִמְקַדֵּשׁ לֹא כִּוֵּן עָלָיו ..... כב
קִדֵּשׁ וְנִשְׁפַּךְ הַיַּיִן קֹדֶם שֶׁטָּעַם מִמֶּנּוּ ..... כו
מִי שֶׁקִּדֵּשׁ עַל הַכּוֹס, וְכָסְבוּר שֶׁהוּא שֶׁל יַיִן, וְאַחַר שֶׁקִּדֵּשׁ נִתְבָּרֵר שֶׁהוּא מַיִם ..... כח
מִי שֶׁקִּדֵּשׁ וּכְשֶׁבָּא לִטְעֹם מִן הַכּוֹס נִתְבָּרֵר לוֹ כִּי לֹא הָיָה שָׁם יַיִן, אֶלָּא קוֹנְיָאק. ..... לא
מִי שֶׁיָּצָא יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ בְּלֵיל שַׁבָּת, וּבָא לְבֵית חֲבֵרוֹ, וְרוֹצֶה לִשְׁתּוֹת יַיִן ..... לב

לִשְׁמֹר עַל הָרֹאשׁ כָּרָאוּי

רָצוֹן לַעֲבוֹדַת ה' כָּרָאוּי

רָאִיתִי בְּמַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב (וַיֵּצֵא) שֶׁכָּתַב תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה אֵינָהּ מַאֲרִיכָה בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת- אֶלָּא כְּדֵי לְלַמְּדֵנוּ מוּסַר הַשֵּׂכֶל כִּי לֹא הָיְתָה מַחֲשָׁבָה בַּתּוֹרָה רַק לְסַפֵּר סִפּוּרִים עַל הָאָבוֹת. חָלִילָה וְחַס. כָּל הָעִנְיָנִים הַלָּלוּ הַמּוּבָאִים בַּתּוֹרָה, זֶה בָּא לְלַמְּדֵנוּ מוּסָר - בְּאֹפֶן כְּלָלִי וּבְאֹפֶן פְּרָטִי. זֶה לֹא סְתָם 'סִפּוּרִים' בְּעָלְמָא ח"ו.

וְיָדוּעַ לְשׁוֹן הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ בְּפָרָשַׁת בְּהַעֲלוֹתְךָ (דַּף קנ"ב ע"א), שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי מְקַלֵּל בְּקִלָּלוֹת נִמְרָצוֹת אוֹתוֹ אֶחָד הַחוֹשֵׁב שֶׁחָמֵשׁ זֶה קֹבֶץ שֶׁל סִפּוּרִים. רַחֲמָנָא לִצְלָן מֵהַאי דַּעְתָּא.

וּצְרִיכִים לְהִתְבּוֹנֵן בְּפָרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ, מַה יֵּשׁ לָנוּ לִלְמֹד מִמַּעֲשֶׂה אָבוֹת שֶׁאָנוּ לוֹמְדִים בַּפָּרָשָׁה. מִיַּעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה. אוֹמֶרֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה: "וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע, וַיֵּלֶךְ חָרָנָה וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ, וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו, וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא. וַיַּחֲלֹם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה, וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה, וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו וַיֹּאמַר, אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְחָק, הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ, לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ. וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ, וּפָרַצְתָּ יָמָּה וָקֵדְמָה וְצָפֹנָה וָנֶגְבָּה, וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה וּבְזַרְעֶךָ" (בְּרֵאשִׁית כח, י-יד). "וַיִּיקַץ יַעֲקֹב מִשְּׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אָכֵן יֵשׁ אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה, וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי" (שָׁם פָּסוּק טז).

צְרִיכִים תָּמִיד לַחֲזֹר וּלְשָׁנֵן, מַה שֶּׁהִזְכִּירוּ רַבּוֹתֵינוּ: "וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם... וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא" (פָּסוּק יא), וּמֵבִיא אֶת זֶה רַשִׁ"י בַּחוּמָשׁ כָּאן, "לְשׁוֹן מְעוּט, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שָׁכַב, אֲבָל אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנִים שָׁשְׁמַשׁ בְּבֵית עֵבֶר לֹא שָׁכַב בַּלַּיְלָה, שֶׁהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה".

וְהֵם דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה פר' סח סי' יא). וְהַטַּעַם שֶׁלֹּא שָׁכַב - עֵסֶק הַתּוֹרָה, שֶׁהָיָה יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה יָגֵעַ וְעָמֵל בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה כְּפְשָׁטוֹ. [וּבְמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא (פָּרָשַׁת וַיִּשְׁלַח סי' ט) "אֵין לְךָ אָדָם שֶׁהָיָה יָגֵעַ בַּתּוֹרָה כְּאָבִינוּ יַעֲקֹב"].

אֲבָל יֵשׁ בָּזֶה עוֹד טַעַם. יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה יוֹדֵעַ לְהֵיכָן הוּא הוֹלֵךְ. "וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה", הוּא מְקַיֵּם צִוּוּי אָבִיו וְאִמּוֹ לָלֶכֶת אֶל בֵּית לָבָן, וְיוֹצֵא בַּדֶּרֶךְ אֶל חָרָן. הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ אֶל 'לָבָן הָאֲרַמִּי' שֶׁכְּבָר פָּקִיעַ שְׁמֵיהּ, הוּא נִכְנָס לְגוֹב הָאֲרָיוֹת. מְאוּרַת נְחָשִׁים. הֲרֵי לָבָן הָיָה לוֹ 'יִשִׁיבָה' וּ'בֵית מִדְרָשׁ' שֶׁל כִּשּׁוּף, וְכָל מִי שֶׁרָצָה לְהִתְחַנֵּךְ בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁל 'כִּשּׁוּף' וְטֻמְאָה וְכוּ', יָדַע אֶת הַכְּתֻבֶת... כְּמוֹ שֶׁלָּמְדֵנוּ בְּפָרָשַׁת בָּלָק, "פְּתוֹרָה אֲרָם", שָׁם הָיָה 'בֵּית הַמִּדְרָשׁ' שֶׁל מְכַשְּׁפִים וְרַמָּאִים, וּמִי שֶׁרָצָה לָבוֹא וּלְקַבֵּל דְּפְלוֹמָה שָׁם יָכֹל לָבוֹא וְלִלְמֹד שָׁם. יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה יָדַע לְהֵיכָן הוּא נִכְנָס. וְעַל כֵּן הוּא מַקְדִּים רְפוּאָה לְמַכָּה. מַה הָרְפוּאָה? מַה הַנֶּשֶׁק בּוֹ מִצְטַיֵּד יַעֲקֹב טֶרֶם הֲלִיכָתוֹ לְבֵית לָבָן? - תּוֹרָה! תּוֹרָה זֶה רְפוּאָה לְכָל דָּבָר.

אֵין לְךָ נֶשֶׁק גָּדוֹל מֵעֵסֶק הַתּוֹרָה

בְּמֶשֶׁךְ אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לוֹמְדִים בְּמִצְוִי הַנֶּפֶשׁ, לוֹמְדִים בְּלִי לִישֹׁן בַּלַּיְלָה, לוֹמְדִים בִּשְׁקִידָה נוֹרָאִית, בְּהֶמְשֵׁךְ וּבְרֶצֶף אֶחָד בְּלִי הַפְסָקוֹת, וְרַק בְּהִיוֹתוֹ בַּדֶּרֶךְ, הוּא לָן 'וַיָּלֶן שָׁם'. אֲבָל בְּכָל אוֹתָן אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנִים שָׁשְׁמַשׁ בְּבֵית שֵׁם וְעֵבֶר לֹא שָׁכַב בַּלַּיְלָה. כִּי אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ לְלָבָן', צָרִיךְ לְהִצְטַיֵּד בְּנֶשֶׁק, וְאֵין נֶשֶׁק כְּנֶגֶד לָבָן הָאֲרַמִּי אֶלָּא תּוֹרָה.

הִכּחַ שֶׁל יִשְׂרָאֵל זֶה לֹא בְּכֹחַ הַזְּרוֹעַ, "הַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו" (בְּרֵאשִׁית כז, כב). הַנָּשָׁק שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁל 'יַעֲקֹב' - "הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב" (בְּרֵאשִׁית שָׁם). זֶה הָעֵצָה כַּאֲשֶׁר הוֹלְכִים לְמָקוֹם מְסֻכָּן. וְיַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה יָדַע שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְמָקוֹם מוּעָד לְפֻרְעָנוּת, הוֹלֵךְ אֶל 'לָבָן הָאֲרַמִּי', הָרַמַּאי כַּיָּדוּעַ, הָיָה לוֹ פִּרְסוּם בְּכָל הָעוֹלָם, כֻּלָּם יָדְעוּ מִי הוּא לָבָן הָרַמַּאי, וְיַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה יָדַע הֵיטֵב עִם מִי יֵשׁ לוֹ עֵסֶק כָּאן. לָכֵן מְכָרְחִים לְהִצְטַיֵּד בְּנֶשֶׁק כָּרָאוּי. אֵין זְמַן לְשֵׁנָה וּמְנוּחָה.

צָרִיךְ לֶאֱסֹף 'תּוֹרָה' בִּשְׁקִיקָה גְּדוֹלָה. וְכָךְ ה' יַעֲזֹר שֶׁהוּא יוּכַל לְהַצְלִיחַ עִם אוֹתוֹ אָדָם, עִם 'לָבָן הָאֲרַמִּי'. כָּךְ בְּמֶשֶׁךְ אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. רַק אַחֲרֵי הַכָּנָה כָּזוֹ, יָכוֹל לָצֵאת לַדֶּרֶךְ, וְרַק בְּשָׁעָה זוֹ בְּעוֹדוֹ בַּדֶּרֶךְ "וַיִּשְׁכַּב".

אֵין נֶשֶׁק אַחֵר לְנַצֵּחַ בּוֹ אֶת לָבָן. וְלֹא רַק אֶת לָבָן, אֶלָּא גַּם אֶת שָׁחוֹר... כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאוֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל, אֵין אֶפְשָׁרוּת לְיִשְׂרָאֵל לְנַצֵּחַ אוֹתוֹ, מִלְּבַד בְּכֹחַ הַתּוֹרָה. גַּם שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל שָׁקְמוּ בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת יָדְעוּ שֶׁכַּאֲשֶׁר יֵשׁ תּוֹרָה בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל, אֲזַי יָדָם עַל הַתַּחְתּוֹנָה. וְלָכֵן כָּל הַתַּלְמוּד וּמִדְרְשֵׁי רַבּוֹתֵינוּ מְלֵאִים בְּמַאֲמָרִים רַבִּים, שֶׁתָּמִיד בִּזְמַן שֶׁהָיוּ הַשּׁוֹנְאִים גּוֹזְרִים גְּזֵרוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, תָּמִיד הַגְּזֵרָה הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה שֶׁלֹּא יַעַסְקוּ בַּתּוֹרָה. כִּי יָדְעוּ שֶׁאִם יִשְׂרָאֵל מַחֲזִיקִים בַּתּוֹרָה, לֹא יוּכְלוּ לָהֶם.

הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה הֵם שִׁיכּוֹלִים לְבַטֵּל גְּזֵרָה רָעָה מֵהָאָדָם

נָפְקָא מִינָּה לְכָל אֶחָד מֵאִתָּנוּ, שֶׁיֵּדַע שֶׁתּוֹרָה וּתְפִלָּה הֵן שֶׁפּוֹעֲלוֹת אֶת עִקַּר הָעִקָּרִים. רַק עַל יְדֵי תּוֹרָה אֶפְשָׁר לְבַטֵּל 'גְּזֵרָה'. בַּגְּמָרָא מַסֶּכֶת שַׁבָּת (קנו.) יֵשׁ מַחֲלֹקֶת אִם יֵשׁ מַזָּל לְיִשְׂרָאֵל אוֹ לֹא, וּלְמַאן דְּאָמַר 'אֵין מַזָּל לְיִשְׂרָאֵל' מְפָרֵשׁ רַשִׁ"י (שָׁם ד"ה אֵין מַזָּל לְיִשְׂרָאֵל) "דְּעַל יְדֵי תְּפִלָּה וּזְכוּת מִשְׁתַּנֶּה מַזָּלוֹ לְטוֹבָה". מַה זֶּה 'זְכוּת'?! - יֵשׁ מְפָרְשִׁים שֶׁזֶּה 'צְדָקָה' (ע' הֵיטֵב רַשִׁ"י שָׁם ד"ה וְיֵשׁ מַזָּל). אֲבָל הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים פָּלָאגִ'י זצ"ל (נֶפֶשׁ חַיִּים מע' מ אוֹת כה) מְפָרֵשׁ כִּי "זְכוּת" הַכַּוָּנָה הִיא תּוֹרָה. הֲרֵי לָנוּ כִּי כְּדֵי לְשַׁנּוֹת גְּזֵרָה - אֶפְשָׁר רַק עַל יְדֵי תְּפִלָּה, וְרַק עַל יְדֵי תּוֹרָה.

הַגְּמָרָא בְּמַסֶּכֶת חֻלִּין (צא:) אוֹמֶרֶת, עַל הַפְּסוּקִים הַלָּלוּ - וְגַם רַשִׁ"י מַעְתִּיק אֶת זֶה (פָּסוּק יז) - כְּשֶׁהִגִּיעַ יַעֲקֹב לְחָרָן, אָמַר: "אֶפְשָׁר עָבַרְתִּי עַל מָקוֹם שֶׁהִתְפַּלְּלוּ אֲבוֹתַי וַאֲנִי לֹא הִתְפַּלַּלְתִּי?!", כָּךְ יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה שָׂאַל אֶת עַצְמוֹ, אֵיךְ יִתָּכֵן שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁבּוֹ אֲבוֹתַי הִתְפַּלְּלוּ, בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה בּוֹ נְסִיּוֹן הָעֲקֵדָה, אוֹתוֹ מָקוֹם מְקֻדָּשׁ עָבַרְתִּי - וְלֹא הִתְפַּלַּלְתִּי?!

אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא, "כַּד יָהִיב דַּעְתֵּיהּ לְמֵיהְדַּר", כְּשֶׁנָּתַן יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה דַּעְתּוֹ לַחֲזֹר לְאוֹתוֹ מָקוֹם וּלְהִתְפַּלֵּל שָׁם, "קָפְצָה לֵיהּ אַרְעָא", קָפְצָה לוֹ הָאָרֶץ, דְּהַיְנוּ, נִתְקַצְּרָה לוֹ הָאָרֶץ, כָּךְ מְפָרֵשׁ רַשִׁ"י (חֻלִּין שָׁם). "מִיָּד - וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם", הוּא הִגִּיעַ חֲזָרָה לְ'הַר הַמּוֹרִיָּה'.

רַבּוֹתֵינוּ דִּיְּקוּ בִּדְבָרֵיהֶם וְלִמְּדוּנוּ חִדּוּשׁ גָּדוֹל, יְסוֹד גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת ה', וְכָל אֶחָד צָרִיךְ לָדַעַת אֶת זֶה. כֻּלָּם מְבַקְּשִׁים וְרוֹצִים לְהִתְעַלּוֹת בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, אַף אֶחָד לֹא רוֹצֶה לַעֲמֹד וּלְהִשָּׁאֵר בְּאוֹתוֹ מָקוֹם בּוֹ הוּא נִמְצָא. וְגַם זֶה בִּלְתִּי אֶפְשָׁרִי לְהִשָּׁאֵר בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁלִּמְּדָנוּ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה "אֹרַח חַיִּים לְמַעְלָה לְמַשְׂכִּיל, לְמַעַן סוּר מִשְּׁאוֹל מָטָּה" (מִשְׁלֵי טו, כד), בַּעֲבוֹדַת ה' תָּמִיד צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּם וּלְהִתְעַלּוֹת, וְאִם לֹא הֲרֵי שֶׁהָאָדָם נִמְצָא בְּהֶכְרֵחַ בִּירִידָה, וּכְמוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ הַגְּרָ"א (מִשְׁלֵי שָׁם). מַה הָעֵצָה? - "כַּד יָהִיב דַּעְתֵּיהּ לְמֵיהְדַּר". זֶה תָּלוּי בְּהִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁלְּךָ. בָּרָצוֹן שֶׁלְּךָ. רַק כַּאֲשֶׁר יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה 'כַּד יָהִיב דַּעְתֵּיהּ', כַּאֲשֶׁר נָתַן בְּדַעְתּוֹ לַחֲזֹר - נַעֲשָׂה לוֹ קְפִיצַת הַדֶּרֶךְ. אַחֲרֵי שֶׁהוּא הִשְׁתַּדֵּל, דַּוְקָא. זֶה לֹא נַעֲשָׂה מֵאֵלָיו.

אִם אַתָּה מְחַפֵּשׂ עֻזָּרָה מִן הַשָּׁמַיִם, אַתָּה מְחַפֵּשׂ שֶׁיַּקְפִּיצוּ אוֹתְךָ הָלְאָה - זֶה תָּלוּי בְּךָ. כְּשֶׁאַתָּה מִתְקָרֵב וּבָא, כְּשֶׁאַתָּה נוֹתֵן דַּעְתְּךָ לַחֲזֹר לְאָבִינוּ

שֶׁבַּשָּׁמַיִם - תְּקַבֵּל עֶזְרָה מִן הַשָּׁמַיִם. אֲבָל לֹא יִתָּכֵן שֶׁאָדָם יַמְשִׁיךְ לִנְהֹג כְּהַנְהָגָתוֹ הָרִגִילָה, בַּמַּהֲלָךְ הָרָגִיל שֶׁלּוֹ, וְהוּא "רוֹצֶה" לְקַבֵּל עֶזְרָה מִן הַשָּׁמַיִם לְהִתְעַלּוֹת וּלְהִתְקַדֵּם הָלְאָה בַּעֲבוֹדַת ה'. זֶה לֹא עוֹבֵד כָּךְ. כְּשֶׁאַתָּה מִתְקָרֵב, כְּשֶׁאַתָּה נוֹתֵן דַּעְתְּךָ לְהִתְקָרֵב - יַעַזְרוּ לְךָ מִן הַשָּׁמַיִם.

'הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין בְּיָדוֹ'

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, "הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין בְּיָדוֹ" (שַׁבָּת קד.). הַתְּנַאי הוּא שֶׁתָּבוֹא תְּחִלָּה. הַבָּא לְטַהֵר. הָאָדָם לֹא יָכוֹל לְהִשָּׁאֵר בִּמְקוֹמוֹ וְלוֹמַר, 'רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, אֲנִי מְזַכֶּה אוֹתְךָ בְּמִצְוָה יְקָרָה וּקְדוֹשָׁה, שֶׁתַּחֲזִיר אוֹתִי בִּתְשׁוּבָה', אֵין דָּבָר כָּזֶה... אַתָּה תִּתְקָרֵב, וְאַתָּה תָּבוֹא, וְאַתָּה תִּשְׁתַּדֵּל, וְאַתָּה תִּתְאַמֵּץ - וְאִם תַּעֲשֶׂה כֵּן, 'מְסַיְּעִין בְּיָדוֹ', תְּקַבֵּל עֶזְרָה מִן הַשָּׁמַיִם. לֹא שַׁיָּךְ וְלֹא אֶפְשָׁר לְגַלְגֵּל אֶת זֶה עַל הַשָּׁמַיִם מִלְּכַתְּחִלָּה, בְּלִי לְנַסּוֹת מֵעַצְמְךָ.

כְּשֶׁנּוֹתֵן דַּעְתּוֹ לַחֲזֹר, 'כַּד יָהִיב דַּעְתֵּיהּ לְמֵיהְדַּר', עוֹזְרִים לוֹ וּמְסַיְּעִין בְּיָדוֹ. כְּשֶׁהוּא בָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין בְּיָדוֹ. וְקַבָּלָה בְּיָדֵינוּ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁאָדָם יְהֵא יוֹתֵר בָּא לְטַהֵר - כָּךְ יִהְיֶה הַסִּיּוּעַ גָּדוֹל יוֹתֵר. וּכְבָר לִמְּדוּנוּ רַבּוֹתֵינוּ (ע' זוֹהַ"ק פָּרָשַׁת תְּרוּמָה דקס"ב ע"א), כִּי אֵין דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הָרָצוֹן. הַכֹּל תָּלוּי בָּרָצוֹן שֶׁל הָאָדָם. זֶה הַמְבֻקָּשׁ מֵאִתָּנוּ, הקב"ה רוֹצֶה אֶת הָרָצוֹן שֶׁלָּנוּ.

אוֹמְרִים הָעוֹלָם - וּכְבָר הַגָּאוֹן חִיד"א זצ"ל (נַחַל קְדוּמִים פָּרָשַׁת רְאֵה אוֹת א) כָּתַב כֵּן - כִּי **רָצוֹן** אוֹתִיּוֹת **צִנּוֹר**, אוֹתָם אוֹתִיּוֹת שֶׁמַּרְכִּיבִים וּבוֹנִים אֶת הַמִּלָּה 'רָצוֹן' הֵן אוֹתָן אוֹתִיּוֹת שֶׁמַּרְכִּיבוֹת וּבוֹנוֹת אֶת הַמִּלָּה 'צִנּוֹר'. מַה הַכַּוָּנָה? - לְלַמְּדֵנוּ בָּא, שֶׁלְּפִי כַּמּוּת הָרָצוֹן שֶׁאַתָּה רוֹצֶה, בְּאוֹתָהּ מִדָּה יַשְׁפִּיעוּ וְיִתְּנוּ לְךָ. כְּפִי הָרָצוֹן - הַצִּנּוֹר. אָדָם שֶׁמְּבַקֵּשׁ מְעַט - יְקַבֵּל מְעַט. אָדָם שֶׁרְצוֹנוֹ רָעֵב וְגָדוֹל וְעַז - יְקַבֵּל הַרְבֵּה. הַכֹּל תָּלוּי בְּךָ. כַּמָּה שֶׁתְּבַקֵּשׁ וְתִרְצֶה יוֹתֵר - תְּקַבֵּל יוֹתֵר. וְזֶה כְּלָל גָּדוֹל בַּתּוֹרָה, שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְהִתְאַמֵּץ בָּזֶה, בֶּאֱמֶת לִרְצוֹת לַעֲבֹד אֶת ה' כָּרָאוּי. אֲבָל אִם אָדָם ח"ו לֹא אִכְפַּת לוֹ מֵעַצְמוֹ, אֵין לוֹ 'רָצוֹן', כָּךְ גַּם בַּשָּׁמַיִם לֹא אִכְפַּת מִמֶּנּוּ.

מִצְוָה בַּתּוֹרָה הִיא "עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ" (שְׁמוֹת כג, ה), מִצְוָה שֶׁל 'פְּרִיקָה'. אָדָם שֶׁמְּהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וְרוֹאֶה חֲמוֹר - אֲפִלּוּ שֶׁל שׂוֹנְאוֹ - שֶׁהוּא רוֹבֵץ תַּחַת מַשָּׂאוֹ, הִטְעִינוּ אוֹתוֹ מִטְעָן כָּבֵד יוֹתֵר מִדַּי, וְהוּא לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וְקָרַס, הוּא 'רוֹבֵץ', אֵין לוֹ כֹּחַ לָשֵׂאת בַּ'מַּשָּׂא', וְהַבְּעָלִים שֶׁלּוֹ עוֹמֵד לְיָדוֹ, וּמְבַקֵּשׁ אֶת עֶזְרָתְךָ - חַיָּבִים לַעֲזֹר לוֹ. אַתָּה לֹא יָכוֹל לְהַגִּיד לוֹ 'פַּעַם הַבָּאָה תִּתֵּן לוֹ לֶאֱכֹל יוֹתֵר! הַחֲמוֹר שֶׁלְּךָ חַלָּשׁ, תַּאֲכִיל אוֹתוֹ כְּפָלַיִם', אוֹ 'לָמָּה שַׂמְתָּ עָלָיו יוֹתֵר מִדַּי מִטְעָן?!' - וְתַמְשִׁיךְ בְּדַרְכְּךָ מִבְּלִי לַעֲזֹר לוֹ. יֵשׁ מִצְוָה לַעֲזֹר לוֹ לִפְרֹק, הֲרֵי צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים דְּאוֹרַיְתָא (בָּבָא מְצִיעָא לב:), מִצְוָה לִפְרֹק וּלְהָקֵל אֶת הַמַּטְעָן מֵעַל הַחֲמוֹר.

אֲבָל אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (בָּבָא מְצִיעָא לא.) תְּנַאי וְגָדֵר בַּמִּצְוָה הַזּוֹ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? אֵימָתַי אָדָם חַיָּב לַעֲזֹר לִפְרֹק?! - אוֹמֶרֶת הַתּוֹרָה, "עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ", וְדוֹרְשִׁים רַבּוֹתֵינוּ, עִמּוֹ בִּמְלַאכְתּוֹ. כְּשֶׁבַּעַל הַחֲמוֹר הַזֶּה הוּא גַּם כֵּן נוֹתֵן יָד וּמִשְׁתַּתֵּף בַּפְּרִיקָה אוֹ מִשְׁתַּתֵּף בַּטְּעִינָה - אַתָּה מְצֻוֶּה לַעֲזֹר לוֹ. אֲבָל אִם בַּעַל הַבַּיִת אוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ, 'תִּרְאֶה, מִן הַשָּׁמַיִם זִכּוּ אוֹתְךָ בְּמִצְוָה יְקָרָה שֶׁל פְּרִיקַת הַחֲמוֹר, מִצְוָה נְדִירָה וַהֲרֵי אִישׁ הָאֱלֹקִים קָדוֹשׁ רַבֵּנוּ הָאֲר"י ז"ל לִמְּדָנוּ בְּסֵפֶר שַׁעַר הַמִּצְוֹת (הַקְדָּמָה לְפָרָשַׁת בְּרֵאשִׁית) שֶׁמִּי שֶׁמְּקַיֵּם מִצְוָה נְדִירָה זוֹכֶה בְּאוֹתוֹ יוֹם לְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְהֵבִיא דְּבָרָיו הַגָּאוֹן זצ"ל בְּסֵפֶר כַּף הַחַיִּים (יו"ד סִימָן ס"א אוֹת נ"ד ע"ש). אַתָּה תִּפְרֹק וַאֲנִי בֵּינְתַיִם אָנוּחַ קְצָת, אֵישֵׁן קְצָת, אֲעַשֵּׁן סִיגָרִיָּה... אֲנִי מְכַבֵּד אוֹתְךָ בְּמִצְוָה הַזֹּאת... נוֹתֵן לְךָ אֶת הַמִּצְוָה הַזּוֹ בְּחִנָּם... לֹא צָרִיךְ אֲפִלּוּ שֶׁתְּשַׁלֵּם עַל זֶה'. אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא, בְּאֹפֶן כָּזֶה, בְּצִיּוּר כָּזֶה, פָּטוּר מִלַּעֲזֹר וּלְסַיֵּעַ בִּפְרִיקָה. כִּי הַתּוֹרָה הִתְנַתָּה וְאָמְרָה שֶׁחִיּוּב הַמִּצְוָה שֶׁל 'עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ' - בִּתְנַאי - עִמּוֹ בִּמְלַאכְתּוֹ. כְּשֶׁבַּעַל הַבַּיִת נוֹתֵן יָד, אַתָּה מְחֻיָּב לַעֲזֹר, אֲבָל כְּשֶׁהוּא 'יָצָא מִן

הַתְמוּנָה' וְיוֹשֵׁב עַל מֵי מְנוּחוֹת, אַתָּה פָּטוּר וְלֹא חַיָּב לַעֲזֹר.

כָּךְ זֶה פְּשַׁט הַפָּסוּק, וְדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ. אֲבָל הוֹסִיפוּ רַבּוֹתֵינוּ הַמְפָרְשִׁים - הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁלֹמֹה קְלוּגֶר זצ"ל (גְּבוּרוֹת שְׁלֹמֹה מַאֲמָר ג לְסֵכוּת דַּף פה ע"ב) וְעוֹד - כִּי הוּא הַדִּין בְּמִצְוָה שֶׁל 'תְּשׁוּבָה', וּבַעֲבוּדַת ה' בִּכְלָל. בְּכָל הַמִּצְוּוֹת שֶׁהָאָדָם מִתְקָרֵב לְבוֹרְאוֹ. הַכְּלָל הוּא "עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ", עִמּוֹ בִּמְלַאכְתּוֹ. מָתַי יַעֲזֹרוּ לְךָ מִן הַשָּׁמַיִם? - כְּשֶׁהקב"ה רוֹאֶה שֶׁבֶּאֱמֶת אַתָּה עוֹשֶׂה מַשֶּׁהוּ, אַתָּה מִשְׁתַּדֵּל מִתְאַמֵּץ מוֹסִיף בְּתוֹרָה תְּפִלָּה תְּשׁוּבָה, אַתָּה בֶּאֱמֶת רוֹצֶה, מְמִילָא תִּזְכֶּה וְהקב"ה יַעֲזֹר לְךָ. אִם אַתָּה נוֹתֵן יָד - יַעֲזְרוּ לְךָ מִן הַשָּׁמַיִם. וְכֵן בִּתְשׁוּבָה, אֵימָתַי הקב"ה יַעֲזֹר לָנוּ לִפְרֹק הַמִּטְעָן שֶׁל הָעֲבֵרוֹת שֶׁלָּנוּ? בִּתְנַאי שֶׁהוּא רוֹאֶה שֶׁאֲנַחְנוּ בָּאִים מִתְקָרְבִים רוֹצִים וּמִשְׁתַּדְּלִים וְעוֹשִׂים. וְאִם רוֹאֶה כָּךְ הקב"ה, הוּא גַּם עוֹשֶׂה מִצִּדּוֹ.

חוֹבָה עָלֶיךָ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּעַצְמְךָ

אֲבָל אִם אַתָּה 'תְּכַבֵּד' אֶת הקב"ה, 'רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תְּקַח אוֹתִי וּתְחַזֵּק אוֹתִי'. 'תְּקַח אוֹתִי וּתְקָרֵב אוֹתִי אֵלֶיךָ', 'תְּקַח אוֹתִי וּתְקַדֵּשׁ אוֹתִי', וְאַתָּה נִשְׁאָר יוֹשֵׁב בִּמְקוֹמְךָ בְּנַחַת, וּמִתְפַּלֵּא מַדּוּעַ וְלָמָּה אֵין לְךָ סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא. כִּי בָּרֶגַע הַזֶּה שֶׁאַתָּה פּוֹטֵר אֶת עַצְמְךָ, לֹא עוֹשֶׂה כְּלוּם, לֹא מִשְׁתַּדֵּל, לֹא רוֹצֶה בֶּאֱמֶת, כְּבָר אֵין הַמִּצְוָה שֶׁל "עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ". אַתָּה צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּם, אַתָּה צָרִיךְ לָבוֹא, אַתָּה צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בְּחִינָה שֶׁל 'כַּד יָהִיב דַּעְתֵּיהּ לְמֵיהְדַּר' (עֵין חֶלֶק צ"א ב'), כְּשֶׁאַתָּה נוֹתֵן אֶת דַּעְתְּךָ לַחֲזֹר - יַעֲזְרוּ לְךָ מִן הַשָּׁמַיִם. אֵין דָּבָר כָּזֶה שֶׁתִּגָּלְגֵּל עַל אֲחֵרִים וְאַתָּה לֹא תַּעֲשֶׂה כְּלוּם, זֶה חֲלוֹמוֹת. רַק אִם אַתָּה שֶׁתָּף בַּמְּלָאכָה וּמִשְׁתַּדֵּל וְרוֹצֶה וְטוֹרֵחַ, תִּזְכֶּה.

דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה בִּתְהִלִּים (לד ט) אָמַר, "טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב ה'". אַתָּה רוֹצֶה לִרְאוֹת "כִּי טוֹב ה'"? - תְּחִלָּה וָרֹאשׁ "טַעֲמוּ". צָרִיךְ לִטְעֹם תְּחִלָּה. 'טַעֲמוּ - וּרְאוּ'. רַק אַחֲרֵי שֶׁטּוֹעֲמִים יְכוֹלִים לִרְאוֹת. אֲבָל בְּלִי הִשְׁתַּדְּלוּת מִצִּדְּךָ לָבוֹא וְלִטְעֹם תְּחִלָּה, לֹא יַעֲזֹר שׁוּם דָּבָר. אַחֲרֵי שֶׁתִּטְעַם תִּרְאֶה כִּי טוֹב ה'. הקב"ה טוֹב וּמֵטִיב.

אוֹמְרִים הָעוֹלָם, מִי שֶׁלֹּא טָעַם טַעַם דְּבַשׁ מִיָּמָיו, אִי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר לוֹ כַּמָּה זֶה מָתוֹק. כִּי אִם יָבוֹאוּ לְהַסְבִּיר לוֹ בְּהֶסְבֵּר שִׂכְלִי כַּמָּה הַ'דְּבַשׁ' טָעִים וּמָתוֹק, יֹאמְרוּ לוֹ, 'הַסָּכָר מָתוֹק, אֲבָל הַדְּבַשׁ פִּי עֶשֶׂר יוֹתֵר מָתוֹק', הוּא לֹא יוּכַל לְהָבִין אֶת זֶה, זֶה לֹא נִכְנָס לְרֹאשׁוֹ. מִי שֶׁלֹּא טָעַם, לֹא יֵדַע.

אִם תִּטְעַם – תַּרְגִּישׁ

אֲבָל אִם יִקְחוּ כַּפִּית שֶׁל דְּבַשׁ וְיַטְפִּטְפוּ לוֹ טִפָּה אַחַת בַּלָּשׁוֹן - כְּבָר הוּא יָבִין. יַגִּיד לְךָ, אֲנִי לֹא צָרִיךְ הֶסְבֵּרִים, טָעַמְתִּי. זֶה הַכַּוָּנָה, "טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב ה'". תִּטְעַם. כָּל עוֹד שֶׁלֹּא טָעַמְתָּ לֹא יַעֲזֹר שׁוּם הֶסְבֵּר. אִם תִּלְמַד תּוֹרָה וּתְקַיֵּם מִצְוָה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, אַתָּה תִּהְיֶה מְאֻשָּׁר, אַתָּה תַּרְגִּישׁ נֹעַם וַעֲרֵיבוּת וּמְתִיקוּת, וְלֹא תִּצְטָרֵךְ יוֹתֵר הֶסְבֵּרִים. וְאֵין אָדָם שֶׁלֹּא זָכָה לְהַרְגִּישׁ 'טַעַם' זֶה. הַרְבֵּה פְּעָמִים אָדָם מְקַיֵּם אֵיזֶה מִצְוָה, וְעִם כָּל הַהַפְרָעוֹת וְעִם כָּל מִינֵי קְשָׁיִים - אַף עַל פִּי כֵן מִתְאַמֵּץ וּמִשְׁתַּדֵּל לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, וְאַחַר כָּךְ הוּא מַרְגִּישׁ טַעַם וַעֲרֵיבוּת מְיֻחָדִים בַּמִּצְוָה שֶׁקִּיֵּם. וְ"כָל דָּבָר שֶׁהָיָה בַּכְּלָל וְיָצָא לְלַמֵּד, לֹא לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ יָצָא - אֶלָּא לְלַמֵּד עַל הַכְּלָל כֻּלּוֹ יָצָא". הַטַּעַם שֶׁל הַמִּצְוָה שֶׁהִרְגַּשְׁתָּ, זֶה לֹא דַּוְקָא בַּמִּצְוָה הַזּוֹ, זֶה בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה. אִם תִּתְאַמֵּץ וְתִשְׁתַּדֵּל בְּכָל הַמִּצְוּוֹת, תַּרְגִּישׁ כָּךְ בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה.

מְסַפְּרִים עַל הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי בָּרוּךְ בֶּער זצ"ל בַּעַל הַבִּרְכַּת שְׁמוּאֵל, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָיָה קָם בְּכָל יוֹם בַּבֹּקֶר, הָיָה מִתְעוֹרֵר אַחֶרֶת מִמַּה שֶׁאֲנַחְנוּ מַכִּירִים... כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה אָדָם מִן הַשּׁוּרָה קָם בַּבֹּקֶר, אַתָּה רוֹאֶה אוֹתוֹ שֶׁפָּנָיו נְפוּלוֹת. לָמָּה? כִּי הוּא חוֹשֵׁב 'הַלְוַאי וְהָיִיתִי יָכוֹל לִישֹׁן עוֹד שָׁעָה אוֹ שְׁעָתַיִם'. וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאָדָם קָם מִשְּׁנַת הַצָּהֳרַיִם,

עַד כִּי לִפְעָמִים יֵשׁ סַכָּנָה לִהְיוֹת בִּמְחִצָּתוֹ... הוּא עֲדַיִן 'מְעֹרְפָּל' וּמִצְטַעֵר שֶׁהָיָה צָרִיךְ לָקוּם... (מִי שֶׁיִּפְגֹּשׁ בּוֹ אָז, יוּכַל לִהְיוֹת שֶׁיִּהְיֶה בִּשְׁבִילוֹ "סְעָדַת סִיּוּם"...).

רַק אַחֲרֵי אֵיזֶה זְמַן הוּא מִתְאוֹשֵׁשׁ וְחוֹזֵר לְדַעְתּוֹ. אֶבָל אֵצֶל הַגָּאוֹן רַבִּי בָּרוּךְ בֶּער זצ"ל, בְּכָל פַּעַם שֶׁהָיָה קָם, הָיָה קָם בְּשִׂמְחָה וּבְחִיּוּךְ. פַּעַם שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ, 'יִלַמְּדֵנוּ רַבֵּנוּ, לְשִׂמְחָה מַה זּוֹ עוֹשָׂה?! לָמָּה תָּמִיד בְּכָל פַּעַם שֶׁאַתָּה קָם מֵהַשֵּׁנָה שָׂלֵךְ אַתָּה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ?!'. אָמַר לָהֶם רַבִּי בָּרוּךְ בֶּער זצ"ל, 'כְּשֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי קָם לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּתוֹרָתָם שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ הַגְּדוֹלִים, הָרַשְׁבָּ"א וְהָרַמְבָּ"ן, רַשִׁ"י וְתוֹסְפוֹת, אֵיךְ לֹא אָקוּם בְּשִׂמְחָה?!'. וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁטָּעַם אֶת טַעַם הַתּוֹרָה, יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה בֶּאֱמֶת כָּךְ.

אָדָם שֶׁטָּעַם אֶת מְתִיקוּת הַתּוֹרָה, יֵשׁ לוֹ הַשִּׂמְחָה הָעֲצוּמָה שֶׁל מִי שֶׁמִּתְעַנֵּג וּמִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּתּוֹרָה. וְזֶה נִתַּן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. הַתּוֹרָה לֹא נִתְּנָה לְרַבָּנִים, לְגְאוֹנִים אוֹ לְצַדִּיקִים, אֶלָּא כָּל יִשְׂרָאֵל הֵם בְּגֶדֶר הַמְּצוָּה, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד יְהֶיה מִי שֶׁיִּהְיֶה יָכוֹל לְהִתְעַנֵּג עַל הַתּוֹרָה. אֶלָּא מַה? - תָּבוֹא וְתִטְעַם. אִם תִּטְעַם, וְאִם תּוֹסִיף תְּפִלּוֹת וְתִבְכֶּה עַל זֶה שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לְהַרְגִּישׁ אֶת מְתִיקוּת הַתּוֹרָה, תַּרְגִּישׁ. תִּהְיֶה לְךָ הַשִּׂמְחָה הָאֲמִתִּית.

וְהַיְסוֹד הוּא, שֶׁתְּחִלָּה תָּבוֹא וְתִטְעַם. וְכֵן מָצִינוּ אוֹתוֹ יְסוֹד גַּם אֵצֶל בַּת פַּרְעֹה בְּפָרָשַׁת שְׁמוֹת, שֶׁהִיא יָצְאָה וְרָאֲתָה בַּנִּילוּס אֶת הַתֵּבָה שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה, וְהִיא הוֹשִׁיטָה אֶת יָדָהּ, אֶת אֲמָתָהּ, "וַתֵּרֶא אֶת הַתֵּבָה בְּתוֹךְ הַסּוּף, וַתִּשְׁלַח אֶת אֲמָתָהּ וַתִּקָּחֶהָ" (שְׁמוֹת ב, ה), שׁוֹאֲלִים הַמְפָרְשִׁים, מַה הַטַּעַם בַּדָּבָר שֶׁשָּׁלְחָה אֶת יָדָהּ, וְכִי מַה בַּת פַּרְעֹה חָשְׁבָה? הֲרֵי הִיא עוֹמֶדֶת עַל שְׂפַת הַנִּילוּס, וְהִיא רוֹאָה תֵּבָה בְּעֹמֶק הַנִּילוּס, וְהִיא מוֹשִׁיטָה אֶת הַיָּד שֶׁלָּהּ אֵלֶיהָ, מַדּוּעַ?! הֲרֵי הַיָּד שֶׁלָּהּ לֹא תַּגִּיעַ עַד לַתֵּבָה! הוֹשָׁטַת יָד זוֹ לָמָּה הִיא בָּאָה? מַה הַתּוֹעֶלֶת יֵשׁ בָּהּ? אֶבָל הַגְּמָרָא בְּמַסֶּכֶת סוֹטָה (יב:) אוֹמֶרֶת, שֶׁכַּאֲשֶׁר בַּת פַּרְעֹה הוֹשִׁיטָה אֶת הַיָּד - הִתְרַחֵשׁ הַנֵּס, הַיָּד שֶׁלָּהּ הִשְׁתָּרְבְּבָה וְהִתְאָרְכָה עַד הַתֵּבָה, וְהִיא הֵבִיאָה אוֹתָהּ אֵלֶיהָ.

מַה הַלִּמּוּד כָּאן? - לְלַמְּדֵנוּ כִּי 'נֵס' הקב"ה עוֹשֶׂה לְמִי שֶׁמּוֹשִׁיט יָד. מִי שֶׁפּוֹנֶה. מִי שֶׁרוֹצֶה.

סַיְּעֵתָא דִּשְׁמַיָּא וְהַצְלָחָה בַּתּוֹרָה וּבְכָל הָעִנְיָנִים - כְּשֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת הַהִשְׁתַּדְּלוּת

זֶהוּ הַיְסוֹד שֶׁכָּתוּב כָּאן בְּפָרָשָׁה שֶׁלָּנוּ, שֶׁקִּפְצָה לוֹ הַדֶּרֶךְ לְיַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה, מָתַי? כְּשֶׁהוּא הִתְחִיל לַחֲזֹר, כְּשֶׁהוּא נָתַן בְּדַעְתּוֹ לַחֲזֹר. כְּשֶׁהִתְקָרֵב וּבָא. רַק בְּשָׁעָה זוֹ קִפְצָה לוֹ הַדֶּרֶךְ. וְזֶה לְמוּד מוֹסָר לָנוּ, אַתָּה רוֹצֶה עֶזְרָה? תִּקַּבֵּל. אֲבָל בִּתְנַאי שֶׁאַתָּה תֵּלֵךְ, אַתָּה תָּבוֹא, תִּשְׁתַּדֵּל, תּוֹסִיף. וּכְשֶׁמּוֹסִיפִים - יֵשׁ מָקוֹם לַבְּרָכָה לָחוּל. אֲבָל אִם עוֹמֵד בְּשָׁלוֹ, לֹא יַעֲזֹר כְּלוּם. אֲבָל אִם יוֹשֵׁב וְלֹא מִשְׁתַּדֵּל לֹא יַעֲזְרוּ לוֹ כְּלוּם. אִם אַתָּה מוֹשִׁיט יָד, אַתָּה עוֹשֶׂה פְּעֻלָּה לְטוֹבָה, אַתָּה מִתְקָרֵב - כְּבָר יֵשׁ 'הֵיכִי תִּמְצֵי', יֵשׁ מָקוֹם, יֵשׁ אֶפְשָׁרוּת, שֶׁיָּחוּל כָּאן נֵס, יֵשׁ מָקוֹם שֶׁיָּחוּל כָּאן 'סַיְּעֵתָא דִּשְׁמַיָּא', שֶׁתִּתְקַדֵּם הָלְאָה, אֲבָל אִם אַתָּה עוֹמֵד בְּשָׁלְךָ וְלֹא מִשְׁתַּדֵּל, לֹא יַעֲזֹר כְּלוּם. רַק שֶׁיִּרְאֶה שֶׁהוּא רוֹצֶה, שֶׁיִּהְיֶה 'כַּד יָהִיב דַּעְתֵּיהּ לְמֵיהַדַּר', תַּרְאֶה שֶׁאַתָּה רוֹצֶה, תָּבוֹא לִקְרַאת הַבּוֹרֵא - וְיַעֲזְרוּ לְךָ. אֲבָל כְּשֶׁאַתָּה יוֹשֵׁב בַּמָּקוֹם שֶׁלְּךָ וְנֶאֱנָח וּמִבַּקֵּשׁ, זֶה לֹא מַסְפִּיק. צְרִיכִים פְּעֻלָּה צְרִיכִים עֲשִׂיָּה. יוֹתֵר קְבִיעוּת עִתִּים לַתּוֹרָה, יוֹתֵר צְדָקָה, יוֹתֵר חֶסֶד. הוּא בָּא וְעוֹשֶׂה אֶת הַהִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁלּוֹ, וּמִן הַשָּׁמַיִם דּוֹחֲפִים הָלְאָה, מְבִיאִים אֶת הָאָדָם הָלְאָה.

מוּבָא מָשָׁל בְּשֵׁם הַמַּגִּיד מִדּוּבְנָא זצ"ל - עַל אֵיזֶה כַּפְרִי אֶחָד שֶׁחַי בְּאֵיזֶה יַעַר (אֵיזֶה גֹּ'וּנְגֶל אֶחָד), וְיוֹם אֶחָד הִתְגַּלְגֵּל וּבָא לָעִיר הַגְּדוֹלָה. הִסְתַּכֵּל בְּאַנְשֵׁי הָעִיר, עִיר גְּדוֹלָה, עִיר מְכֻבֶּדֶת, וְרָאָה אֵיךְ הוּא לָבוּשׁ - וְאֵיךְ הֵם לְבוּשִׁים... נִבְהַל, הוּא לָבוּשׁ בִּבְלוּיֵי סְחָבוֹת, אֵיזֶה מִין 'גִּלִּימָה' מְזֻהֶמֶת, 'טְלַאי עַל טְלַאי', סְמַרְטוּטִים, וְכָאן כֻּלָּם לְבוּשִׁים כְּמוֹ 'מְלָכִים' נְסִיכֵי אֶרֶץ, לְבוּשִׁים בְּמַלְבּוּשׁ מִפְאָר. וְאוֹתוֹ כַּפְרִי חָמַד אֶת זֶה, אָמַר, 'אֲנִי גַּם רוֹצֶה כָּזֶה מַלְבּוּשׁ!'. שָׁאַל אֶת אֶחָד הָאֲנָשִׁים, 'הֵיכָן מַשִּׂיגִים לְבוּשׁ כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם לוֹבְשִׁים כָּאן בָּעִיר?!' אָמַר לוֹ:

'בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי יֵשׁ חַיָּט מְעֻלֶּה, וְשָׁם הוּא תּוֹפֵר חֲלִיפוֹת לְכָל אֶחָד, וְיֵשׁ שָׁם חֲלִיפוֹת מוּכָנוֹת לְמִי שֶׁרוֹצֶה. תִּכָּנֵס וְתִקָּנֶה'. בָּא לַחַיָּט, אָמַר לוֹ, 'אֲדוֹנִי הַחַיָּט, יֵשׁ לְךָ אֵיזֶה חֲלִיפָה לְתִפְאֶרֶת, מְפֹאָרֶת, מְהֻדָּרֶת, בִּשְׁבִילִי?! גַּם אֲנִי רוֹצֶה מַלְבּוּשׁ מְכֻבָּד, נִמְאָס לִי מֵהַמַּלְבּוּשׁ הַמָּאוּס שֶׁיֵּשׁ לִי!', הִסְתַּכֵּל עָלָיו הַחַיָּט, אָמַר לוֹ, 'כֵּן, יֵשׁ לִי חֲלִיפָה מְהֻדָּרֶת גַּם בִּשְׁבִילְךָ, קַח אֶת זֶה תִּכָּנֵס, תּוֹרִיד אֶת הַוִּילוֹן, וְתִתְמַדֵּד אֶת זֶה כָּאן בַּחֶדֶר הַזֶּה בְּעַצְמְךָ, תִּרְאֶה אִם זֶה מַתְאִים לְךָ בְּדִיּוּק'.

נִכְנַס אוֹתוֹ כַּפְּרִי לַחֶדֶר, וְהִתְחִיל לִמְדֹּד, וְזֶה לֹא עוֹלֶה יָפֶה... לֹא נִכְנָס עָלָיו. לָמָּה? - כֵּיוָן שֶׁאֶת הַחֲלִיפָה הַחֲדָשָׁה וְהַמְהֻדָּרֶת שֶׁנָּתַן לוֹ הַחַיָּט לִמְדֹּד, הוּא לָבַשׁ עַל הַמַּלְבּוּשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ, עַל הַסְּמַרְטוּטִים שֶׁהוּא לוֹבֵשׁ... הוּא לֹא פָּשַׁט אֶת הַמַּלְבּוּשׁ שֶׁלּוֹ, אֶת הַבֶּגֶד הַקָּרוּעַ וְהַבָּלוּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ... אֶת הַחֲלִיפָה שֶׁהוּא קִבֵּל הוּא מְנַסֶּה לִלְבֹּשׁ עַל הַמַּלְבּוּשׁ שֶׁהָיָה לוֹ מִקֹּדֶם... זֶה לֹא הוֹלֵךְ. זֶה לֹא 'מִתְלַבֵּשׁ' בְּיַחַד. הוּא מַכְנִיס אֶת הַיָּד לַ'שַּׁרְווּל' - וְזֶה נִתְקָע, לֹא יוֹצֵא וְלֹא נִכְנָס... עַד שֶׁהִסְבִּירוּ לוֹ לְאוֹתוֹ כַּפְּרִי, שֶׁתְּחִלָּה צָרִיךְ לְהוֹרִיד אֶת הַמַּלְבּוּשׁ הַיָּשָׁן, וְרַק אַחַר כָּךְ לִלְבֹּשׁ אֶת הַמַּלְבּוּשׁ הֶחָדָשׁ.

סִיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא מַגִּיעָה אַחֲרֵי שֶׁעוֹזְבִים אֶת הַדֶּרֶךְ הַקּוֹדֶמֶת וְהַנִּמְשָׁל פָּשׁוּט, מָתַי זוֹכִים לְקִרְבַת ה' וּלְסִיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא?! כְּשֶׁאַתָּה יוֹצֵא מֵהַמַּהֲלָךְ הַקּוֹדֵם שֶׁלְּךָ. אֲבָל כְּשֶׁאַתָּה רוֹצֶה לָלֶכֶת בְּאוֹתוֹ מַהֲלָךְ הַקּוֹדֵם וְהָרָגִיל שֶׁלְּךָ, וְעַל זֶה אַתָּה רוֹצֶה לְהַלְבִּישׁ מַלְבּוּשׁ לְתִפְאֶרֶת, עַל זֶה אַתָּה רוֹצֶה לִפְתֹּחַ 'דַּף חָדָשׁ', (בְּלִי לְשַׁנּוֹת אֶת הַ'דַּף הַיָּשָׁן'), זֶה לֹא הוֹלֵךְ כָּךְ. תּוֹרִיד אֶת הַמַּלְבּוּשׁ הַיָּשָׁן, וְכָךְ תּוּכַל בֶּאֱמֶת לְהִתְלַבֵּשׁ בַּמַּלְבּוּשׁ הֶחָדָשׁ וְהַיָּפֶה. אִי אֶפְשָׁר לָלֶכֶת בְּאוֹתוֹ מַהֲלָךְ הַקּוֹדֵם, וּלְהוֹסִיף רַק מַלְבּוּשִׁים חֲדָשִׁים, זֶה בִּלְתִּי אֶפְשָׁרִי. לֹא זוֹ הַדֶּרֶךְ. [זֶה הַדֶּרֶךְ שֶׁל עֵשָׂו (הַדּוֹד שֶׁלָּנוּ...) בְּסוֹף הַפָּרָשָׁה שֶׁעָבְרָה (פָּרָשַׁת וַיֵּרָא, כח, ט) אוֹמֶרֶת הַתּוֹרָה, "וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו אֶל יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת מָחֲלַת בַּת יִשְׁמָעֵאל בֶּן אַבְרָהָם אֲחוֹת נְבָיוֹת עַל נָשָׁיו לוֹ לְאִשָּׁה", הוֹסִיף רִשְׁעָה עַל רִשְׁעָתוֹ, הוּא לֹא גֵּרֵשׁ אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת (רַשִׁ"י שָׁם). אֲבָל בַּעֲבוֹדַת ה' בְּדִיּוּק לְהֵפֶךְ].

בַּקָּשַׁת הַתְּפִלָּה בַּדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים לִזְכוֹת לְסִיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא

הַגָּאוֹן רַבִּי שָׁלוֹם שְׁבַדְרוֹן זצ"ל, אָמַר שֶׁבְּדוֹר שֶׁלָּנוּ יֵשׁ מַעֲלָה יְתֵרָה עַל מַה שֶּׁהָיָה בַּדּוֹרוֹת שֶׁלְּפָנֵינוּ, וְזֶה הָעֶזְרָה וְהַסִּיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא שֶׁהַיּוֹם אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת וּלְקַבֵּל בְּשֶׁפַע מִן הַשָּׁמַיִם. הַיּוֹם יֵשׁ יוֹתֵר סִיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא, עֶזְרָה מִן הַשָּׁמַיִם, לְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה, יָכוֹל בְּקַל לְהַצְלִיחַ. וְהַסִּבָּה לָזֶה הִיא, כִּי בַּדּוֹרוֹת שֶׁעָבְרוּ הָיוּ בָּרֵי דַּעַת, כֻּלָּם יָדְעוּ כִּי סִיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא זֶה עִקַּר הָעִקָּרִים, וְכָל אֶחָד הָיָה רוֹצֶה אֶת זֶה, וְלָכֵן כָּל אֶחָד הָיָה מִתְחַנֵּן וּמִתְפַּלֵּל עַל זֶה, וְכָל בַּקָּשָׁתָם וּמִגַּמָּתָם בִּתְפִלּוֹתֵיהֶם הָיָה עַל הַנּוֹשֵׂא הַזֶּה, עַל הַסִּיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא. וְכַאֲשֶׁר מִישֶׁהוּ הָיָה מְבַקֵּשׁ עֶזְרָה מִן הַשָּׁמַיִם, מְבַקֵּשׁ וּמִתְפַּלֵּל, 'רִבּוֹן הָעוֹלָמִים תֵּן לִי קְצָת סִיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא לְהַצְלִיחַ', הֲרֵי שֶׁבַּשָּׁמַיִם הָיָה שַׁקְלָא וְטַרְיָא וְדִין וּדְבָרִים לָתֵת אוֹ לֹא לָתֵת, לְמִי לָתֵת סִיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא, לִפְלוֹנִי אוֹ לְאַלְמוֹנִי, וְכַמָּה לְכָל אֶחָד, וְכוּ'. שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם הִתְפַּלְּלוּ וּבִקְּשׁוּ אֶת זֶה. דְּהַיְנוּ שֶׁהָיָה מַאֲבָק עַל כָּל טִפָּה טִפָּה שֶׁל סִיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא שֶׁיּוֹרֶדֶת לָעוֹלָם, וְלָכֵן הָיָה נִפְתָּח פִּנְקָסוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְהָיוּ בּוֹדְקִים כָּל אֶחָד מַה מַעֲלָתוֹ וּמַה דַּרְגָּתוֹ, וְכַמָּה הוּא בִּקֵּשׁ עַל זֶה וְכַמָּה הוּא הִתְפַּלֵּל עַל זֶה וְאֵיךְ הוּא הִתְפַּלֵּל עַל זֶה וְכוּ' וְכוּ', וּלְפִי זֶה הָיוּ קוֹבְעִים מִי יִזְכֶּה לְקַבֵּל יוֹתֵר סִיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא.

אֲבָל הַיּוֹם בִּזְמַנֵּנוּ - (בְּהַאי לֵישָׁנָא אָמַר) - מָנַח בַּשָּׁמַיִם טוֹנוֹת שֶׁל סִיַּעְתָּא דִשְׁמַיָּא, וְאֵין דּוֹרֵשׁ וְאֵין מְבַקֵּשׁ... תַּעֲשׂוּ בְּחִינָה, צְאוּ וּתְסִתּוֹבְבוּ בָּרְחוֹב [הַדּוֹר שֶׁלָּנוּ שׁוֹנֶה לְגַמְרֵי מֵהַדּוֹרוֹת שֶׁלְּפָנֵינוּ, הַרְבֵּה מַדְרֵגוֹת יָרַדְנוּ אֲחוֹרַנִּית. הִנֵּה לְדֻגְמָא, אֵיךְ הָיָה נִרְאֶה "רְחוֹב" לִפְנֵי כַּמָּה דוֹרוֹת?! הַיּוֹם כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, לֹא יוֹדְעִים מַה זֶּה בִּכְלָל "סִיַּעְתָּא

דִּשְׁמַיָּא"... וְכַאֲשֶׁר אָדָם יוֹצֵא לִרְחוֹבָהּ שֶׁל עִיר, הוּא לֹא חוֹזֵר כְּמוֹ שֶׁהוּא יָצָא... וְכַמָּה צָרִיךְ הַשְׂגָּחָה וּזְהִירוּת מֵהָרְחוֹב בְּדוֹרֵנוּ. אֲבָל בַּדּוֹרוֹת לְפָנֵינוּ הָיָה רְחוֹב שֶׁל תּוֹרָה, יָכֹלְתָּ לְחַבֵּר סֵפֶר אִם הָיִיתָ עוֹבֵר מִדֶּלֶת לְדֶלֶת וְשׁוֹאֵל שְׁאֵלָה בַּתּוֹרָה] וְתַעֲשׂוּ סֶקֶר, תִּשְׁאַל אֲנָשִׁים 'אַתָּה רוֹצֶה סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא?!', יִסְתַּכְּלוּ עָלֶיךָ כְּאִלּוּ נָפַלְתָּ מֵהַיָּרֵחַ... 'אִמְרוּ לְךָ, 'מַה אַתָּה סָח? אֵיזֶה מִין לָשׁוֹן זוֹ, מַה הַמִּלִּיצָה הַזּוֹ?! אֲנִי לֹא מַכִּיר אֶת הַשָּׂפָה הַזּוֹ... אוּלַי כַּוָּנָתְךָ עַל אֵיזֶה מַאֲכָל סִינִי חָדָשׁ?!'... אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים מַה זֶּה 'סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא', קַל וְחֹמֶר שֶׁלֹּא מְבַקְּשִׁים וּמִתְפַּלְּלִים עַל זֶה בִּכְלָל... עוֹמְדִים מַלְאָכִים בַּשָּׁמַיִם וּבִידֵיהֶם טוֹנוֹת שֶׁל סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא, שֶׁמּוֹכָנִים וְעוֹמְדִים לְמִי שֶׁיְּבַקֵּשׁ. וְאִם אַתָּה תֵּלֵךְ, תִּתְחַנֵּן וּתְבַקֵּשׁ, תִּזְכֶּה וּתְקַבֵּל.

בַּשָּׁמַיִם מְחַכִּים וּמְצַפִּים לְכָל מִי שֶׁיְּבַקֵּשׁ סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא. וְלָכֵן מִי שֶׁמְּבַקֵּשׁ - יָכוֹל לִזְכּוֹת לְהַרְבֵּה הַרְבֵּה, רַק שֶׁיְּבַקֵּשׁ, רַק שֶׁיִּרְצֶה. וּבֶאֱמֶת מוּבָא הַרְבֵּה עוּבְדוֹת מֵאֲנָשִׁים בְּדוֹרֵנוּ שֶׁהִגִּיעוּ לְמַדְרֵגוֹת רָמוֹת וְנִשָּׂאוֹת מַמָּשׁ בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה וּבַעֲבוֹדַת ה', כֵּיוָן שֶׁעָבְדוּ וְטָרְחוּ וְהֶרְאוּ לַבּוֹרֵא שֶׁהֵם חֲפֵצִים רוֹצִים וּמְבַקְּשִׁים, שֶׁאִכְפַּת לָהֶם. וְאִם הקב"ה רוֹאֶה שֶׁאַתָּה בֶּאֱמֶת רוֹצֶה - הוּא מְסַיֵּעַ לְךָ, אוֹמֵר לְךָ, 'אֲנִי כְּבָר אֶעֱשֶׂה אֶת הַשְּׁאָר'. זֶה כְּלָל גָּדוֹל בַּתּוֹרָה, אַתָּה תַּעֲשֶׂה לְפִי כֹּחֶךָ - וְהַשי"ת יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ הָלְאָה, וְהָאָדָם זוֹכֶה לְסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא מֵרֹבָּה עַל כָּל צַעַד וְשַׁעַל.

הַצֹּרֶךְ הַגָּדוֹל שֶׁל 'סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא'

וְלָכֵן צְרִיכִים לְהִתְפַּלֵּל עַל זֶה, הֲרֵי כֻּלָּנוּ צְרִיכִים סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא, בָּזֶה הַכֹּל תָּלוּי. הַגְּמָרָא בְּמַסֶּכֶת מְגִלָּה (ו:) אוֹמֶרֶת: לְאוֹקְמֵי גִּירְסָא, דְּהַיְנוּ לְהַעֲמִיד אֶת הַגִּירְסָא, שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּכַּח מִמֶּנּוּ, סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא. זֶה תָּלוּי בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא. וְרַשִׁ"י ז"ל אוֹמֵר (שָׁם) דְּבָרִים נוֹרָאִים, "סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא - וְיֵשׁ יָגֵעַ וְאֵינוֹ מוֹצֵא". כְּדֵי לִזְכּוֹת שֶׁיִּשָּׁאֵר אֶצְלוֹ מַה שֶּׁהוּא לוֹמֵד, שֶׁלֹּא יֵלֵךְ לְאִבּוּד, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ קִנְיָן אֱמִתִּי בַּדָּבָר - זֶה רַק עַל יְדֵי עֶזְרָה מִן הַשָּׁמַיִם, סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא, וְאַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְכָךְ.

מוּבָא מַעֲשֶׂה (הוּבָא בְּסֵפֶר שֻׁלְחַן הַטָּהוֹר מִבּוֹא הַשַּׁעַר פֶּרֶק ז דַּף כו ע"ב) עַל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זצ"ל, שֶׁהוּא שָׁאַל אֶת הַנֶּכְדָּה שֶׁלּוֹ בְּעוֹדָהּ יַלְדָּה קְטַנָּה, (קְרָאוֹ לָהּ אַדֶל, הָיְתָה חֲשׁוּבָה וְחַכְמָנִית) שְׁאֵלָה: לִפְנֵי הַ'הַבְדָּלָה' בְּ'מוֹצָאֵי שַׁבָּת' מוּבָא בַּסִּדּוּרִים תְּפִלָּה - הַמָּקוֹר לָזֶה בִּירוּשַׁלְמִי (פ"ה דִּבְרָכוֹת ה"ב), וְהוּבָא בָּאַחֲרוֹנִים (ע' טוּר סִי' רצט, משנ"ב סִי' רצה סק"ז, טַעֲמֵי הַמִּנְהָגִים ס"ס תכה עַמּוּד קפט) - בָּהּ אֲנַחְנוּ מִתְפַּלְּלִים 'פְּתַח לָנוּ בְּזֶה הַשָּׁבוּעַ שַׁעֲרֵי אוֹרָה, שַׁעֲרֵי בְּרָכָה, שַׁעֲרֵי גְּילָה, שַׁעֲרֵי דִּיצָה', כָּךְ חֲמִשִּׁים שְׁעָרִים (מְדֻפָּס בַּסִּדּוּרִים, תִּפְתְּחוּ וְתִרְאוּ). וְהוּא שָׁאַל אוֹתָהּ, 'אֵיזֶה שַׁעַר הוּא הֶחָשׁוּב בְּיוֹתֵר בֵּין כָּל הַחֲמִשִּׁים שְׁעָרִים הַלָּלוּ?!', וְהִיא הִסְתַּכְּלָה בָּרְשִׁימָה שֶׁל הַשְּׁעָרִים הָאֵלֶּה, וְאָמְרָה לוֹ: 'סַבָּא, אֲנִי חוֹשֶׁבֶת שֶׁהַשַּׁעַר הֶחָשׁוּב בְּיוֹתֵר זֶה שַׁעֲרֵי סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא, הוּא הַמְעֻלֶּה מִכֻּלָּם'. כָּךְ הִיא אָמְרָה לוֹ. [בַּנֻּסָּח שֶׁלָּנוּ הַסְּפָרְדִּים זֶה לֹא כָּתוּב הַשַּׁעַר הַזֶּה - 'שַׁעֲרֵי סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא' - אֲבָל כָּתוּב "שַׁעֲרֵי עֶזְרָה", מַה זֶּה שַׁעֲרֵי עֶזְרָה, עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה?! וְכִי הַכַּוָּנָה שַׁעֲרֵי עֶזְרָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם?! (יְהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא נִצְטָרֵךְ לָזֶה כְּלָל, לֹא 'עֶזְרָה רִאשׁוֹנָה' וְלֹא אַחֲרוֹנָה). בְּוַדַּאי שֶׁלֹּא עַל זֶה הַבַּקָּשָׁה. אֶלָּא 'שַׁעֲרֵי עֶזְרָה' - מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. (לֹא מֵהַשָּׂכֵן וְהַשָּׂתָף שֶׁלִּי...). 'שַׁעֲרֵי עֶזְרָה' - 'שַׁעֲרֵי סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא' זֶה אוֹתוֹ דָּבָר. זֶה הַשַּׁעַר הֶחָשׁוּב מִכָּל הַשְּׁעָרִים]. וְאָמְרוּ שֶׁהוּא נִעְנַע לָהּ בְּרֹאשׁוֹ. דְּהַיְנוּ שֶׁהִסְכִּים שֶׁהִיא צוֹדֶקֶת, זֶה הָאֱמֶת. מִי שֶׁזָּכָה לְשַׁעַר הַזֶּה שֶׁל סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא, יֵשׁ לוֹ הַכֹּל. הוּא "אִישׁ מַצְלִיחַ" (בְּרֵאשִׁית לט, ב). בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת.

מַעֲלַת וַחֲשִׁיבוּת עֵסֶק הַתּוֹרָה בַּדּוֹר הַזֶּה

וְעוֹד מַעֲלָה שֶׁיֵּשׁ בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ, וְהוּא בְּעִנְיַן תַּלְמוּד תּוֹרָה. הַשָּׂכָר כָּפוּל וּמְכֻפָּל וְיוֹתֵר. וְהַסִּבָּה לָזֶה הִיא, כִּי זְמַן מִלְחָמָה הוּא. וּמְקַבְּלִים בַּשָּׁמַיִם כָּל תּוֹרָה שֶׁעוֹסֵק בָּהּ, גַּם אִם בַּדּוֹרוֹת שֶׁלְּפָנֵינוּ

דָּרְשׁוּ יוֹתֵר, הַיּוֹם הַכֹּל מִתְקַבֵּל. וְלֹא רַק שֶׁמִּתְקַבֵּל, אֶלָּא הַשָּׂכָר כָּפוּל וּמְכֻפָּל.

וְיֵשׁ עַל זֶה מַעֲשֶׂה נִפְלָא שֶׁמֵּבִיא הֶחָפֵץ חַיִּים זַצַ"ל, מְסַפְּרִים שֶׁהָיָה לוֹ - לֶחָפֵץ חַיִּים ע"ה - אֵיזֶה חָבֵר בְּעִיר וַרְשָׁא שֶׁהָיָה סוֹחֵר בִּתְבוּאָה וּבְחִטָּה וְכוּ'. פַּעַם אַחַת נִפְגַּשׁ אִתּוֹ הֶחָפֵץ חַיִּים, וְשָׁאַל אוֹתוֹ, 'תַּגִּיד לִי, אֵיךְ אַתָּה מְנַהֵל אֶת הָעֲסָקִים שֶׁלְּךָ? מָה מַצַּב הָעֲסָקִים שֶׁלְּךָ?', אָמַר לוֹ, 'אֲדוֹנִי הָרַב, מָה אַגִּיד לְךָ? הַשּׁוּק חַלָּשׁ. אֵין בְּרָכָה. אֵין רְוָחִים. לֹא הוֹלֵךְ טוֹב. אֲנִי סוֹחֵר בִּתְבוּאָה, בָּאִים אֶצְלִי לִקָּנוֹת, וּכְשֶׁאֲנִי מַצִּיעַ אֶת הַסְּחוֹרָה שֶׁלִּי, דָּבָר רִאשׁוֹן מַטִּילִים מוּם בַּסְּחוֹרָה, אוֹמְרִים לִי, 'הַחִטָּה הַזּוֹ שֶׁאַתָּה מֵבִיא הִיא לֹא מַסְפִּיק נְקִיָּה, יֵשׁ בָּהּ הַרְבֵּה פְּסֹלֶת וְהַרְבֵּה לִכְלוּךְ, הַרְבֵּה עָפָר, וְכוּ', תָּבִיא סְחוֹרָה יוֹתֵר טוֹבָה!'. וּכְשֶׁאֲנִי מֵבִיא סְחוֹרָה יוֹתֵר טוֹבָה, אוֹמְרִים לִי, 'זֶה יוֹתֵר טוֹב, אֲבָל אֲנַחְנוּ מְבַקְּשִׁים אֶת הַסְּחוֹרָה שֶׁיֵּשׁ לְךָ 'בִּפְנִים', מַה שֶּׁאַתָּה לוֹקֵחַ לְעַצְמְךָ בַּבַּיִת, אֶת הַמְּעֻלֶּה אֶת הַטִּיב הֶחָשׁוּב, אֶת מַה שֶּׁאַתָּה לוֹקֵחַ לְעַצְמְךָ!'. אֲנִי הוֹלֵךְ מֵבִיא אֶת הַסְּחוֹרָה הַנְּקִיָּה בְּיוֹתֵר, אֵין לִכְלוּךְ אֵין פְּסֹלֶת אֵין תּוֹלָעִים, אוֹמְרִים לִי, 'תִּשְׁקֹל חֲצִי קִילוֹ', עַל זֶה אֲנִי טָרַחְתִּי אֶת כָּל הַטִּרַח הַגָּדוֹל הַזֶּה, חָשַׁבְתִּי שֶׁיִּקְחוּ כַּמָּה אַרְגָּזִים... וְכִי מִזֶּה אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה בְּרָכָה?! אֵיזֶה רָוַח יֵשׁ מִזֶּה?!'. וְהֶחָפֵץ חַיִּים זַצַ"ל בֵּרַךְ אוֹתוֹ.

עָבְרוּ שָׁנִים, וּפָרְצָה מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה, וּבְשָׁעַת הַמִּלְחָמָה שׁוּב נִפְגְּשׁוּ אוֹתוֹ סוֹחֵר וְהֶחָפֵץ חַיִּים זַצַ"ל, שָׁאַל אוֹתוֹ הֶחָפֵץ חַיִּים זַצַ"ל, 'אֵיךְ עָבְשָׂו הַמַּצָּב בַּמִּסְחָר? אֵיךְ חַיֵּי הַשּׁוּק, אֵיךְ אַתָּה מִשְׂתַּכֵּר, אֵיךְ אַתָּה מַרְוִיחַ?!', אָמְרוּ לוֹ אוֹתוֹ סוֹחֵר, 'כְּבוֹד הָרַב, בָּרוּךְ ה' עָכְשָׂו מְצָיָן! כִּי זֶה 'זְמַן מִלְחָמָה', וּבִזְמַן מִלְחָמָה - אֵין חִטָּה וְאֵין תְּבוּאָה בַּשּׁוּק, וְכָל מַה שֶּׁאֲנִי מֵבִיא - כֻּלָּם קוֹנִים, בֵּין אִם הִיא תִּהְיֶה הַתְּבוּאָה נְקִיָּה אוֹ אִם תִּהְיֶה מְלֻכְלֶכֶת. וְלֹא רַק זֶה שֶׁקּוֹנִים מִמֶּנִּי, אֶלָּא מְשַׁלְּמִים לִי פִּי חָמֵשׁ וּפִי עֶשֶׂר. כַּמָּה שֶׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ מְשַׁלְּמִים לִי. אוֹמְרִים לִי הָאֲנָשִׁים, 'כַּמָּה שֶׁתְּבַקֵּשׁ - תְּקַבֵּל. רַק תָּבִיא לָנוּ סְחוֹרָה!'. כִּי כָּךְ זֶה בִּזְמַן מִלְחָמָה, כְּשֶׁאֵין כָּל כָּךְ סְחוֹרָה בַּשּׁוּק, וְלָכֵן כְּשֶׁמְּבִיאִים לָאֲנָשִׁים סְחוֹרָה הֵם מְקַבְּלִים אוֹתָהּ בְּשִׂמְחָה וּמְשַׁלְּמִים כַּמָּה שֶׁמְּבַקְּשִׁים עָלֶיהָ'. כָּךְ הוּא אָמַר לֶחָפֵץ חַיִּים זַצַ"ל.

לָמַד מִכָּאן הֶחָפֵץ חַיִּים זַצַ"ל מוּסָר גָּדוֹל בִּשְׁבִילֵנוּ. בִּזְמַן הַקְּדָמוֹנִים בַּדּוֹרוֹת שֶׁעָבְרוּ, שֶׁכָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הָיָה דָּבוּק בַּתּוֹרָה, דָּבוּק בַּמִּצְוֹות, מִמֵּילָא אָדָם הָיָה יוֹשֵׁב וְעָמֵל בַּתּוֹרָה - הָיוּ מְבִיאִים אֶת הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ לַשָּׁמַיִם, לִפְנֵי בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה, וְהָיְתָה בְּדִיקָה קַפְדָּנִית עַל הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ, הַאִם הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ הָיְתָה הַכֹּל 'לִשְׁמָהּ' (לְשֵׁם שָׁמַיִם), אוֹ 'לִשְׁמוֹ' (לְמַעַן עַצְמוֹ). קְצָת 'לִשְׁמוֹ' אוֹ הַרְבֵּה 'לִשְׁמוֹ'?! וְאַחֲרֵי כָּל הַבְּרִירָה וְהַבְּדִיקָה שֶׁעוֹשִׂים בַּשָּׁמַיִם, הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁיִּשָּׁאֵר סַךְ הַכֹּל 'חֲצִי קִילוֹ'... כִּי הָיוּ מוֹרְדִים הַרְבֵּה מִזְּכֻיּוֹתָיו. אֲבָל בַּזְּמַן הַזֶּה, שֶׁאֲנַחְנוּ נִמְצָאִים בִּ'זְמַן מִלְחָמָה', אִם כֵּן בֵּין דִּין שֶׁל מַעְלָה לֹא מִסְתַּכְּלִים עַל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ. רַק תָּבִיא סְחוֹרָה. וּלְדִידָן, רַק תָּבִיא 'תּוֹרָה' - אֵיזֶה שֶׁיִּהְיֶה, גַּם אִם זֶה לֹא בְּדִיּוּק 'לִשְׁמָהּ' - וּכְבָר תְּקַבֵּל עָלֶיהָ שָׂכָר בְּכֶפֶל כְּפָלַיִם. כִּי זֶה זְמַן מִלְחָמָה. (וְע"ע בְּסֵפֶר חֶפֶץ חַיִּים עַל הַתּוֹרָה פָּרָשַׁת פִּינְחָס עַמּוּד ריז).

וְכַמָּה הָאָדָם צָרִיךְ לִשְׁמֹחַ בַּתּוֹרָה שֶׁהוּא לוֹמֵד, בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ כָּל תּוֹרָה שֶׁאָדָם לוֹמֵד - אוֹהֲבִים בַּשָּׁמַיִם. עַל מִי מַצְבִּיעִים בָּאֲצַבַּע וְאוֹמְרִים "יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר?!" (יְשַׁעְיָהוּ מט, ג), וְכִי עַל אֵלּוּ שֶׁלֹּא זָכוּ? ה' יַחֲזִיר אוֹתָם בִּתְשׁוּבָה לְאַלְתַּר. וַדַּאי שֶׁבַּשָּׁמַיִם מִתְפָּאֲרִים בְּאוֹתָם אֵלֶּה שֶׁעֲדַיִן מוֹשְׁכִים הָלְאָה אֶת הַהֶמְשֵׁכִיּוּת שֶׁל הַתּוֹרָה בְּעַם יִשְׂרָאֵל, שׁוֹמְרֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות וְעָמְלֵי הַתּוֹרָה, אוֹתָם אֵלֶּה שֶׁעֲדַיִן נִלְחָמִים, עֲדַיִן עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, עֲדַיִן קוֹבְעִים עִתִּים לַתּוֹרָה, עֲדַיִן מִתְפַּלְּלִים, עֲדַיִן שׁוֹמְרִים שַׁבָּת כָּרָאוּי.

וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו - מַה הוֹעִיל יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה בָּאֲבָנִים אֵלּוּ?

מַמְשִׁיךְ הַפָּסוּק: "וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו" (בְּרֵאשִׁית כח, יא). מְפָרֵשׁ רַשִׁ"י (שָׁם) בְּשֵׁם רַבּוֹתֵינוּ (חֻלִּין צא:), "עֲשָׂאָן כְּמִין מַרְזֵב סָבִיב לְרֹאשׁוֹ, שֶׁהָיָה יָרֵא מִפְּנֵי חַיּוֹת רָעוֹת. הִתְחִילוּ מְרִיבוֹת זוֹ עִם זוֹ, זֹאת אוֹמֶרֶת עָלַי יָנִיחַ צַדִּיק אֶת רֹאשׁוֹ, וְזֹאת אוֹמֶרֶת עָלַי יָנִיחַ צַדִּיק אֶת רֹאשׁוֹ, מִיָּד עָשָׂאָן הקב"ה אֶבֶן אַחַת, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו" (שָׁם יח). וּמְבִיאִים בְּשֵׁם הַסָּבָא מִקֶּעלְם זַצַ"ל דָּבָר נִפְלָא, שֶׁלִּמְּדוּ אוֹתָנוּ רַבּוֹתֵינוּ בָּזֶה לְמוּד מוּסַר הַשִּׂכֶל גָּדוֹל. הֲרֵי נִתְבּוֹנֵן בַּדְּבָרִים, יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה פָּחַד מֵהַחַיּוֹת, מִפַּחַד אוּלַי יָבוֹאוּ דֻּבִּים אוּלַי יָבוֹאוּ אֲרָיוֹת, אוֹ כָּל מִינֵי חַיּוֹת רָעוֹת. וְלָכֵן מַה הוּא עָשָׂה? הוּא הִנִּיחַ אֲבָנִים, עֲשָׂאָן כְּמִין 'מַרְזֵב', כְּמִין גָּדֵר סָבִיב לְרֹאשׁוֹ, בַּמָּקוֹם שֶׁיָּשַׁן, בַּמָּקוֹם שֶׁרֹּאשׁוֹ נִמְצָא, לִשְׁמִירָה. אֲבָל הַדָּבָר הַזֶּה טָעוּן בֵּאוּר, בָּנִיתָ אֶת הַחוֹמָה וְאֶת הַגָּדֵר הַזּוֹ סָבִיב לָרֹאשׁ שֶׁלְּךָ, וַהֲרֵי אִם יָבוֹא אַרְיֵה לִטְרֹף הוּא יַתְחִיל מֵהָרַגְלַיִם עַד הָרֹאשׁ, וּבָרַגְלַיִם לֹא בָּנִיתָ כְּלוּם... הוּא יָבוֹא לְכִוּוּן הָרֹאשׁ, יִרְאֶה שֶׁ'כָּאן אֵין כְּנִיסָה', יַעֲשֶׂה סִבּוּב קָטָן וְיָבוֹא מֵהָרַגְלַיִם... אִם כֵּן מַה הִרְוַחְתָּ וּמַה הוֹעַלְתָּ בְּגָדֵר זוֹ?! הֲרֵי לֹא הוֹעַלְתָּ כְּלוּם בָּזֶה שֶׁסָּגַרְתָּ וּבָנִיתָ חוֹמָה מִסָּבִיב לָרֹאשׁ בִּלְבַד.

אֶלָּא כָּאן לִמְּדוּ אוֹתָנוּ רַבּוֹתֵינוּ, כִּי כַּאֲשֶׁר יֵשׁ חֲשָׁשׁ שֶׁבָּאִים חַיּוֹת רָעוֹת - צְרִיכִים לִשְׁמֹר אֶת הָרֹאשׁ. זֶה דָּבָר רִאשׁוֹן שֶׁתַּשְׁגִּיחַ וְתִשְׁמֹר. וְ'חַיּוֹת רָעוֹת' זֶה לָאו דַּוְקָא אַרְיֵה אוֹ דֻּבִּים, יֵשׁ כָּל מִינֵי סוּגִים שֶׁל חַיּוֹת רָעוֹת, יֵשׁ כָּל מִינֵי הָרְהוּרִים רָעִים, וְכָל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁקּוֹפְצוֹת לָאָדָם. בָּאָה הַתּוֹרָה וּמְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ, תִּשְׁמֹר עַל הָרֹאשׁ! זֶה עִקַּר הָעִקָּרִים. אִם אַתָּה בּוֹנֶה חוֹמָה, אִם אַתָּה בּוֹנֶה גָּדֵר, תַּשְׁגִּיחַ שֶׁהַגָּדֵר הַזּוֹ תַּקִּיף אֶת הָרֹאשׁ שֶׁלְּךָ. כִּי שָׁם צָרִיךְ לִשְׁמֹר וְשָׁם צָרִיךְ לְדַקְדֵּק הֵיטֵב.

'בְּתַר רֵישָׁא גּוּפָא אָזִיל'

כְּלָל גָּדוֹל בְּיָדֵינוּ, גּוּפָא בָּתַר רֵישָׁא גָּרִיר. כָּךְ לִמְּדוּ אוֹתָנוּ רַבּוֹתֵינוּ (עֵרוּבִין מא.). דְּהַיְנוּ, הַגּוּף נִגְרָר אַחֲרֵי הָרֹאשׁ. וְזֶה כְּלָל גָּדוֹל בַּתּוֹרָה. אִם הָרֹאשׁ טוֹב - גַּם הַגּוּף בְּסֵדֶר. אִם הָרֹאשׁ לֹא בְּסֵדֶר - ח"ו גַּם הַגּוּף לֹא טוֹב.

רוֹאִים שֶׁכָּל מַה שֶּׁהוּא 'רֹאשׁ' אוֹ 'רֵאשִׁית', הַתּוֹרָה נָתְנָה לוֹ 'קְדֻשָּׁה', אוֹ שֶׁהוּא 'מִצְוָה'. כָּךְ זֶה בְּכָל דָּבָר. אִם זֶה בַּזְּמַן 'רֹאשׁ הַשָּׁנָה', שֶׁהוּא הַיּוֹם הָ'רִאשׁוֹן' שֶׁל הַשָּׁנָה, הוּא 'יוֹם טוֹב'. הוּא יוֹם קָדוֹשׁ. אִם זֶה כָּל חֹדֶשׁ בְּיוֹם 'רֹאשׁ חֹדֶשׁ', יֵשׁ בּוֹ קְדֻשָּׁה, יֵשׁ בּוֹ 'קָרְבָּן' מְיֻחָד, יֵשׁ תְּפִלַּת 'מוּסָף', יֵשׁ דֵּעָה שֶׁאָסוּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה (ע' בֵּית יוֹסֵף או"ח סי' תי"ז), יֵשׁ עוֹד כַּמָּה עִנְיָנִים בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. יוֹם קָדוֹשׁ. בֵּן רִאשׁוֹן, 'בְּכוֹר', קָדוֹשׁ. 'בְּכוּרִים' זֶה מֵהָ'רֵאשִׁית', גַּם כֵּן קָדוֹשׁ. 'חַלָּה' זֶה גַּם כֵּן 'רֵאשִׁית', 'רֵאשִׁית עֲרִסֹּתֵיכֶם' (בְּמִדְבַּר טו, כ), קָדוֹשׁ. 'רֵאשִׁית הַגֵּז' גַּם כֵּן מְקֻדָּשׁ. וְכֵן עַל זֶה הַדֶּרֶךְ, כָּל דָּבָר שֶׁהוּא רֹאשׁ הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת בִּקְדֻשָּׁה, מָה הַסִּבָּה? - כִּי גּוּפָא בָּתַר רֵישָׁא גָּרִיר. הַגּוּף נִגְרָר אַחֲרֵי הָרֹאשׁ.

הַגָּאוֹן חִיד"א ע"ה (לֵב דָּוִד פ"א), מַעְתִּיק דִּבְרֵי מַהַרְח"וּ זַצַ"ל בִּכְתַב יָד, שֶׁהוּא מְפָרֵשׁ אֶת הַפָּסוּק "הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ". קֹדֶם הוּא מֵבִיא אֶת הַפָּסוּק בְּקֹהֶלֶת (ב, יד) "הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ". וְזֶה דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ לְהָבִין, הֲרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הָיָה הֶחָכָם (בה"א הַיְדִיעָה), הָיָה חָכָם מָפְלָג, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מְלָכִים א ה י) "וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה מֵחָכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם". וּמֵאַחַר וְכָל כָּךְ הָיָה חָכָם שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שׁוֹאֵל מַהַרְח"וּ, לְמָה הִתְכַּוֵּן בְּאָמְרוֹ 'הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ', פְּשִׁיטָא שֶׁבְּרֹאשׁוֹ הֵם, אֶלָּא מָה, בַּבֶּטֶן, בָּרַגְלַיִם?! וַדַּאי הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ!

אֶלָּא, מְבָאֵר רַבִּי חַיִּים וִיטָאל, שֶׁאֵין הַכַּוָּנָה כָּאן עַל הָעֵינַיִם הַ'בָּשָׂרְנִיּוֹת' שֶׁלָּנוּ. הַכַּוָּנָה וְהַיְסוֹד שֶׁאוֹמֵר כָּאן שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, זֶה שֶׁצָּרִיךְ לְהַשְׁגִּיחַ מְאֹד מְאֹד, שֶׁתָּמִיד בְּרֵאשִׁיתוֹ שֶׁל דָּבָר, הַכֹּל יִהְיֶה

בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה כָּרָאוּי, וּמִמֵּילָא גַּם הַהֶמְשֵׁךְ יִגָּרֵר בְּעִקְבוֹת זֶה וְיִהְיֶה כֻּלּוֹ קֹדֶשׁ לַה'. זֶהוּ אָמְרוֹ 'הֶחָכָם - עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ'. בְּרֹאשׁוֹ הַיְנוּ בְּרֵאשִׁיתוֹ. הוּא יוֹדֵעַ שֶׁבְּרֹאשׁ הָעִנְיָן, בִּתְחִלָּתוֹ שֶׁל דָּבָר, שָׁם צָרִיךְ לְהִתְחַכֵּם וְלַעֲשׂוֹת תַּחְבּוּלוֹת כְּדֵי לְהַצְלִיחַ שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל כִּרְצוֹן ה'. זֶה הַחָכְמָה שֶׁל הֶחָכָם מִכָּל אָדָם. חָכָם הָרוֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד. הֶחָכָם שֶׁמִּתְבּוֹנֵן בְּכָל דָּבָר בְּרֵאשִׁיתוֹ שֶׁל דָּבָר שֶׁהוּא יִהְיֶה בִּקְדֻשָּׁה, כְּבָר מִתְּחִלָּתוֹ הוּא רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה בַּתּוֹרָה. וּמִמֵּילָא כְּבָר הַשְּׁאָר נִגָּרָר אַחֲרָיו. אֲבָל אִם הָרֵאשִׁית שֶׁלּוֹ לֹא כַּהֹגֶן - גַּם מַה שֶּׁבָּא אַחַר כָּךְ ח"ו לֹא כַּהֹגֶן.

וְלָכֵן ר' אֱלִיָּהוּ לוֹפְיָאן זַצַ"ל, תָּמִיד הָיָה אוֹמֵר, יִתְבּוֹנֵן הָאָדָם וְיִרְאֶה, מַחְשָׁבָה רִאשׁוֹנָה שֶׁלּוֹ כַּאֲשֶׁר קָם בַּבֹּקֶר, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר מֵהַשֵּׁנָה, מָה הַמַּחְשָׁבָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהוּא חוֹשֵׁב בְּדַרְכּוֹ כְּלָל? דָּבָר רִאשׁוֹן הוּא מִסְתַּכֵּל בַּ'שָּׁעוֹן' וְאוֹמֵר לְעַצְמוֹ: 'הַשָּׁעָה רַק רֶבַע לְשֵׁשׁ, אֶפְשָׁר לִישֹׁן עוֹד חֲצִי שָׁעָה'. זֶה תָּמִיד מַחְשָׁבָה רִאשׁוֹנָה, כַּמָּה זְמַן נִשְׁאַר לוֹ לִישֹׁן... אָמַר ר' אֱלִיָּהוּ לוֹפְיָאן זַצַ"ל, נִמְצָא מַחְשָׁבָה רִאשׁוֹנָה בַּבֹּקֶר - עַצְלוּת. בָּזֶה הוּא אוֹחֵז. וּמִמֵּילָא כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ הוֹלֵךְ לוֹ בְּעַצְלוּת. וּמִמֵּילָא, אֵיךְ אַתָּה רוֹצֶה שֶׁהַתְּפִלָּה שֶׁלּוֹ תִּהְיֶה... הוּא קָם בְּעַצְלוּת, וּמַמְשִׁיךְ אֶת הַיּוֹם בְּעַצְלוּת.

יֵשׁ הַרְבֵּה נִזְהָרִים בְּאוֹתָהּ הֲלָכָה יְדוּעָה, שֶׁאָסוּר לָקוּם מִיָּד. יֵשׁ כָּזֶה דִּין בַּגְּמָרָא (גִּטִּין ע.), אֶחָד מִשִּׁשָּׁה דְּבָרִים שֶׁהָעוֹשֶׂה אוֹתָם דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ, הוּא מִי שֶׁקָּם מִיָּד מִשְּׁנָתוֹ. וְזֶה מְזֻכָּר גַּם בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סִי' א סק"ג), שֶׁלֹּא לַעֲמֹד מִיָּד, כִּי יֵשׁ בָּזֶה סַכָּנָה לַגּוּף. מָה הוּא עוֹשֶׂה? - הוּא חוֹזֵר לִישֹׁן... כִּי כָּתוּב לֹא לָקוּם מִיָּד, 'עַד כַּמָּה' לֹא יָקוּם מִיָּד לֹא כָּתוּב... אִם כֵּן הֲרֵי זֶה סְפֵק פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ לְחָמְרָא... סְפֵק דְּאוֹרַיְתָא לְחָמְרָא, וְהַמַּחְמִיר תָּבֹא עָלָיו בְּרָכָה... וְלֹא הִיא. מְבֹאָר בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ הַגר"ז (מהדו"ת סִי' א סעיף ו), כִּי הַשִּׁעוּר הוּא כְּדֵי אֲמִירַת 'מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ' וְכוּ'. אוֹמֵר אֶת זֶה, וְזֶה הַשִּׁעוּר, אַחַר כָּךְ יָכוֹל לַעֲמֹד מִיָּד בִּזְרִיזוּת. צְרִיכִים לָדַעַת, 'זְרִיזוּת' זֶה דָּבָר גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת ה',

וּבְמִיָּחָד בְּרֵאשִׁית הַיּוֹם. וְעַל כֵּן פּוֹתֵחַ מָרָן ז"ל אֶת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (סִי' ס"א) בַּהֲלָכָה זוֹ, "יִתְגַּבֵּר כַּאֲרִי לַעֲבוֹדַת קוֹנוֹ שֶׁיְּהֵא הוּא מְעוֹרֵר הַשַּׁחַר".

זְהִירוּת מֵעִתּוֹנִים פְּסוּלִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם

וּמִן הַתֵּימַה עַל אוֹתָם בְּנֵי אָדָם, שֶׁמַּפְקִירִים אֶת הָרֹאשׁ שֶׁלָּהֶם, כָּל מִינֵי סְפָרִים אֲסוּרִים, כָּל מִינֵי חוֹבְרוֹת, כָּל מִינֵי עִתּוֹנִים וּמַכְשִׁירִים (בֵּר מִינָן). כָּל אֶחָד יוֹדֵעַ מַה נִּמְצָא שָׁם... יִרְאַת שָׁמַיִם - אֵין שָׁם. אַהֲבַת תּוֹרָה - אֵין שָׁם. מַה כֵּן יֵשׁ שָׁם?! זֶה גָּדוּשׁ בַּעֲבוֹדָה זָרָה גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, מִינוּת וַאֲפִּיקוֹרְסוּת! מֵהַדַּף הָרִאשׁוֹן וְעַד הַדַּף הָאַחֲרוֹן! צְרִיכִים לִבְרֹחַ מִזֶּה כִּבְרֹחַ מִן הַנָּחָשׁ.

אֲנַחְנוּ קוֹרְאִים בְּכָל יוֹם בִּקְרִיאַת שְׁמַע: "וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם" (בְּמִדְבַּר טו, לט). "אַחֲרֵי לְבַבְכֶם" - זֶה מִינוּת. "אַחֲרֵי עֵינֵיכֶם" זֶה עֲרָיוֹת וְכוּ' (בְּרָכוֹת יב:). צָרִיךְ לְהַשְׁגִּיחַ בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה. אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁאָדָם יִהְיֶה 'תּוֹרָתוֹ פַּלְסְתֵּר'?! צָרִיךְ לְהַרְעִישׁ עַל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה.

יֵשׁ כָּאֵלֶּה שֶׁזֶּה נַעֲשָׂה אֶצְלָם דְּבָרִים שֶׁל 'מַה בְּכָךְ'. אָדָם פּוֹתֵחַ וְקוֹרֵא. וְ'חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה', מְבִיאִים לִכְבוֹד שַׁבָּת שְׁנֵי עִתּוֹנִים... אֶחָד מִזֶּה וְאֶחָד מִזֶּה. יֵשׁ כָּאֵלֶּה אוֹמְרִים, 'לִי לֹא יִקָּרֶה כְּלוּם', 'אֲנִי עָרֵב לְעַצְמִי שֶׁאֲנִי יָכוֹל לִקְרֹא וּלְהִסְתַּכֵּל וְשׁוּם דָּבָר לֹא יִקָּרֶה לִי, זֶה לֹא יַשְׁפִּיעַ עָלַי'. אֵיךְ יִתָּכֵן כַּדָּבָר הַזֶּה?! זֶה קוֹרֵעַ אֶת הַלֵּב עַד בֵּית חֲלָלוֹ! צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מִזֶּה, לִבְרֹחַ מִן הָאֵשׁ הַנּוֹרָאָה הַזּוֹ!

אֲנַחְנוּ לֹא הַחֲזָקִים שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲמֹד כְּנֶגֶד כֻּלָּם, אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה הָיָה אֶחָד נֶגֶד כֻּלָּם. אֲנַחְנוּ אֲנָשִׁים קְטַנִּים, מְשֻׁפָּעִים. יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה שָׁמַר עַל עַצְמוֹ מֵחַיּוֹת רָעוֹת. אֶת מָה הוּא שָׁמַר? אֶת הָרֹאשׁ. כֵּיוָן שֶׁשָּׁם עִקַּר הַשְּׁמִירָה צְרִיכָה לִהְיוֹת. צָרִיךְ לַעֲמֹד כְּצוּר וְחַלָּמִישׁ בִּדְבָרִים שֶׁל 'רָאשִׁים', שֶׁאָדָם לֹא יִהְיֶה מַזִּיק לְעַצְמוֹ בְּקִנְיָן שֶׁל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, מְשַׁלֵּם כֶּסֶף בִּשְׁבִיל זֶה! הֲרֵי הוּא קוֹנֶה

פְּצָצוֹת וּמוֹקְשִׁים לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאַחַר כָּךְ הוּא מִתְלוֹצֵץ וְשׁוֹאֵל אֵיךְ קָרָה הַדָּבָר הַזֶּה שֶׁהוּא עָלָה בְּסַעֲרָה הַשְׁמֵימָה?! אַתָּה אָשֵׁם בַּדָּבָר! בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֵין מְרַחֲמִים בַּדִּין! צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה. שְׁמִירָה רִאשׁוֹנָה עַל הָרֹאשׁ. לְהַשְׁגִּיחַ עַל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ.

וּצְרִיכִים לְהִזָּהֵר מִסְּפָרִים שֶׁאֵינָם עַל פִּי הַשְּׁקָפוֹת נְכוֹנוֹת וְיִשָּׁרוֹת, הַשְּׁקָפוֹת שֶׁל דַּעַת תּוֹרָה, אָסוּר לְהַכְנִיסוֹ. צָרִיךְ לָדַעַת, אָדָם לְפִי תֻּמּוֹ קוֹרֵא לִפְעָמִים וְלֹא שָׂם לֵב - וְזֶה נִכְנָס, זֶה חוֹדֵר. הַיּוֹם לְדָאֳבוֹנֵנוּ הָרַב אֲנַחְנוּ מוּצָפִים בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ. צָרִיךְ לַעֲמֹד בַּפֶּרֶץ. לְחַזֵּק אֶת הָאֱמוּנָה. לְחַזֵּק וְלַעֲמֹד כְּצוּר הַחַלָּמִישׁ. לֹא לְהִפָּגַע מֵהַדְּבָרִים הַלָּלוּ.

זְהִירוּת מֵהַשְׁפָּעַת הָרְחוֹב

חַיְדַּקִּים אֵלֶּה מִסְתּוֹבְבִים מְרַחֲפִים בְּכָל חֶלְקֵי שֶׁל עוֹלָם, אָדָם רַק יוֹצֵא הַחוּצָה וּקְצָת נוֹשֵׁם, וּכְבָר מִתְגַּנְּבִים לוֹ כָּל מִינֵי דִּבּוּרִים. הוּא שׁוֹמֵעַ עַל בְּנֵי תּוֹרָה, עַל בַּחוּרֵי יְשִׁיבָה, עַל גִּיּוּס בָּנוֹת וְכוּ', זֶה הֵיפֶךְ דַּעַת תּוֹרָה כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ! אִם יֵשׁ לְךָ שְׁאֵלוֹת עֲלֵיהֶם, לָמָּה? מַדּוּעַ? הֲוֵי אוֹמֵר שֶׁאַתָּה צָרִיךְ בְּדִיקָה. טָעוּן בְּדִיקָה. וְיֵשׁ הַשְׁפָּעָה בָּרְחוֹב, וְהִיא מַשְׁפִּיעָה עַל כֻּלָּם. צְרִיכִים לְהִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר.

רַבֵּנוּ הַגָּדוֹל הֶחָפֵץ חַיִּים זַצַ"ל סִפֵּר מַעֲשֶׂה נוֹרָא (הוּבָא בְּסֵפֶר חָפֵץ חַיִּים עַל הַתּוֹרָה עַמּוּד כז), בְּדוֹרוֹ הָיָה גָּאוֹן עָצוּם, רַבִּי לֵיבּ סְטָאוּוִיסְקֶר זַצַ"ל, הָיָה אִישׁ אֱלֹקִים קָדוֹשׁ וְנוֹרָא, וְחִבֵּר שׁוּ"ת פְּנֵי הָאֲרִיֵה הַחַי. הוּא הָיָה צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, וּמְסַפְּרִים עָלָיו סִפּוּרִים אֲשֶׁר לֹא יֵאָמְנוּ, עַל צִדְקָתוֹ וַחֲסִידוּתוֹ וּזְהִירוּתוֹ מִכָּל נִדְנוּד חֵטְא, כַּמּוּבָא בַּהַקְדָּמָה לְסִפְרוֹ שׁוּ"ת פְּנֵי הָאֲרִי הַחַי, וּלְדֻגְמָא מְסֻפָּר שָׁם שֶׁבְּיוֹם שַׁבָּת קֹדֶשׁ הָיָה נִזְהָר מִלִּדְפֹּק עַל הַדֶּלֶת, וּכְדַעַת הַגְּרָ"א זַצַ"ל (או"ח סִימָן שלח). וּפַעַם אַחַת בְּלֵיל שַׁבָּת יָצָא מִבֵּיתוֹ לֶחָצֵר, וְנָעֲלוּ הַדֶּלֶת אַחֲרָיו, וְגַם בֵּית הַמִּדְרָשׁ נָעֲלוּ, וְנִשְׁאַר בִּרְחוֹבָהּ שֶׁל עִיר כָּל הַלַּיְלָה, עַד הַבֹּקֶר, בַּקֹּר הַנּוֹרָא וְהַמַּקְפִּיא שֶׁל רוּסְיָה, וְהַשֶּׁלֶג הַיּוֹרֵד. וּרְאֵה שָׁם עוֹד עִוּוּז נִפְלְאוֹת תּוֹרָתוֹ חֲסִידוּתוֹ וְצִדְקָתוֹ זִיע"א.

מְסַפְּרִים עָלָיו, שֶׁהָיְתָה עִיר בְּחוּץ לָאָרֶץ שֶׁקָּרְאוּ לָהּ אַיְשִׁישׁוֹק, וּפָרְצָה מַגֵּפָה בְּכָל הַמָּחוֹז שָׁם בִּסְבִיבוֹת אוֹתָהּ הָעִיר, אֲבָל לָעִיר הַזּוֹ עַצְמָהּ - לֹא הִגִּיעָה הַמַּגֵּפָה. וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ כֵּיצַד הָיָה בַּדּוֹרוֹת שֶׁלְּפָנִים, אִם הָיְתָה פּוֹרֶצֶת מַגֵּפָה הִיא הָיְתָה יְכוֹלָה לְהַפִּיל אֲלָפִים וּרְבָבוֹת, כִּי הַמַּגֵּפָה עוֹבֶרֶת וּמִתְפַּשֶּׁטֶת וְאֵין רְפוּאָה וְאֵין מַצִּיל. אֲבָל שָׁם רָאוּ בְּחוּשׁ כֵּיצַד בָּעָרִים הַסְּמוּכוֹת מִסָּבִיב הִשְׁתּוֹלְלָה הַמַּגֵּפָה, אֲבָל בָּעִיר הַהִיא אֵין פֶּרֶץ וְאֵין צְוָחָה, וּכְאִלּוּ הַמַּגֵּפָה פּוֹסַחַת וּמְדַלֶּגֶת מֵעַל הָעִיר הַהִיא.

וְגִלָּה אֶחָד הַגְּדוֹלִים שָׁם, שֶׁהַסִּבָּה לָזֶה הִיא מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ שָׁם אַבְרֵךְ אֶחָד שֶׁיּוֹשֵׁב בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְלוֹמֵד מִבֹּקֶר וְעַד לַיְלָה בִּיגִיעָה וּבְהִתְמָדָה נוֹרָאָה, וְהוּא בְּכֹחַ תּוֹרָתוֹ לֹא נוֹתֵן לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת לְהִכָּנֵס לָעִיר. הָאַבְרֵךְ הַזֶּה נִתְפָּרְסֵם לְיָמִים - הוּא הַגָּאוֹן הָאַדִּיר צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם בַּעַל פְּנֵי הָאֲרִיֵה הַחַי זַצַ"ל זִיע"א.

אַחַר כָּךְ רָאוּ כֻּלָּם כַּמָּה שֶׁצָּדַק אוֹתוֹ גָּדוֹל. עָבַר זְמַן מָה, וְיוֹם אֶחָד קִבֵּל אוֹתוֹ אַבְרֵךְ מִכְתָּב מֵחָמָיו שֶׁגָּר בְּמָקוֹם מֶרְחָק. בַּמִּכְתָּב כָּתַב לוֹ חָמִיו, 'שָׁמַעְתִּי שֶׁבַּמָּחוֹז וּבָאֵזוֹר הֵיכָן שֶׁאַתָּה מִתְגּוֹרֵר פָּרְצָה מַגֵּפָה, וַאֲנִי חוֹשֵׁשׁ עָלֶיךָ וְעַל הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁלְּךָ, וְלָכֵן אֲנִי דּוֹרֵשׁ וְגוֹזֵר עָלֶיךָ שֶׁתָּבוֹא מִיָּד אֵלֵינוּ לַמָּחוֹז שֶׁלָּנוּ, כִּי כָּאן הַכֹּל בְּסֵדֶר וְאֵין חֹלִי וְאֵין מַחֲלָה!'. כֵּיוָן שֶׁקִּבֵּל מִכְתָּב שֶׁכָּזֶה, לֹא הָיְתָה לוֹ בְּרֵרָה, וְעָזַב אֶת הָעִיר, פָּרְצָה שָׁם הַמַּגֵּפָה. וְרָאוּ כֻּלָּם בַּעֲלִיל כֵּיצַד הוּא זֶה שֶׁשָּׁמַר עַל הָעִיר מִפְּנֵי הַמַּגֵּפָה עַד עַכְשָׁו בְּכֹחַ הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ (עַיֵּן בַּהַקְדָּמָה לְסֵפֶר פְּנֵי אַרְיֵה הַחַי).

פַּעַם אַחַת כַּאֲשֶׁר יָשַׁב בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁלּוֹ אוֹתוֹ גָּדוֹל, בָּא יְהוּדִי רוֹכֵל, שֶׁהוּא הָיָה מוֹכֵר כָּל מִינֵי דְּבָרִים, מוֹכֵר שְׁרוֹכִים וּמוֹכֵר מִסְפָּרַיִם

וּמְחָטִים וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, וּבֵין שְׁאָר הַדְּבָרִים שֶׁהָיָה בְּמַרְכָּלְתּוֹ לִמְכֹּר, הָיוּ גַּם כֵּן סְפָרִים. הוּא לֹא הֵבִין בָּזֶה הַרְבֵּה, וּמַה שֶּׁלָּקְחוּ וְקָנוּ מִמֶּנּוּ - הוּא הָיָה קוֹנֶה וּמוֹכֵר עוֹד. כָּל סֵפֶר הָיָה מוֹכֵר לְפִי רְאוּת עֵינָיו. אוֹתוֹ גָּדוֹל נִגַּשׁ אֵלָיו, וְהִסְתַּכֵּל מַה הוּא מוֹכֵר, הִסְתַּכֵּל בַּסְּפָרִים הַלָּלוּ וְנִבְהַל, הָיוּ אֵלּוּ סִפְרֵי מִינוּת וַאֲפִיקוֹרְסוּת שֶׁל אֶחָד מִגְּדוֹלֵי הָאֲפִיקוֹרְסִים בַּדּוֹר הַהוּא, שֶׁהוּא מַמָּשׁ הִטְרִיף אַלְפֵי נְפָשׁוֹת בַּדּוֹר הַהוּא.

הָרַב רָאָה אֶת זֶה, וְחָרָה לוֹ עַד מְאֹד, לָקַח אֶת זֶה וְזָרַק אֶת זֶה לַתַּנּוּר שֶׁהָיָה דּוֹלֵק שָׁם. זֶה הָיָה בַּחֹרֶף. זָרַק וּבִעֵר אוֹתָם מִן הָעוֹלָם. שָׁאַל אוֹתוֹ הָרוֹכֵל: 'כְּבוֹד הָרַב, מָה אַתָּה עוֹשֶׂה לִי? אַתָּה עוֹשֶׂה לִי הֶפְסֵדִים! הֲלֹא מִסְפָּרִים אֵלּוּ אֲנִי מִסְתַּחֵר וּמִתְפַּרְנֵס!'. אָמַר לוֹ הָרַב, 'אֲנִי אֲשַׁלֵּם לְךָ, אַל תִּדְאַג, לֹא אֶגְזֹל אוֹתְךָ. אֲבָל אֵיךְ אַתָּה מוֹכֵר אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, הֲרֵי אֵלּוּ דְּבָרִים נוֹרָאִים, זֶה חוֹטֵא וּמַחֲטִיא! אַתָּה כְּמוֹ יָרָבְעָם בֶּן נְבָט שֶׁחָטָא וְהֶחֱטִיא!'. אָמַר לוֹ הַסּוֹחֵר, 'וּמָה אֲנִי אֶעֱשֶׂה? אֲנִי צָרִיךְ פַּרְנָסָה!', אָמַר לוֹ הָרַב: 'פַּרְנָסָה?! - תֵּשֵׁב כָּאן כַּמָּה יָמִים (עַל חֶשְׁבּוֹנִי), וַאֲנִי אֲחַפֵּשׂ לְךָ פַּרְנָסָה אַחֶרֶת. אֲנִי מַבְטִיחַ לְךָ שֶׁאֶמְצָא לְךָ פַּרְנָסָה מִמַּה שֶּׁתִּתְפַּרְנֵס'. וְכָךְ הָיָה, הוּא יָשַׁב שָׁם בְּאוֹתָהּ עִיר, וְאַחֲרֵי יוֹמַיִם שְׁלִשָּׁה, בָּא אֵלָיו הָרַב, אָמַר לוֹ, 'בָּרוּךְ ה' מָצָאתִי לְךָ פַּרְנָסָה. הַשַּׁמָּשׁ שֶׁל הַכְּנֶסֶת מֵת, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְשֹׁךְ וְיצַלְצֵל בַּפַּעֲמוֹנִים שֶׁל הַכְּנֶסֶת. דִּבַּרְתִּי כְּבָר עִם הַכּוֹמֶר אִם הוּא מַסְכִּים לְקַבֵּל אוֹתְךָ, וְהוּא מַסְכִּים לְשַׁלֵּם לְךָ כֶּסֶף מָלֵא כַּמָּה שֶׁאַתָּה מְבַקֵּשׁ, וְזוֹ עֲבוֹדָה קַלָּה וּשְׂכָרָהּ בְּצִדָּהּ'. אוֹתוֹ אֶחָד, שָׁמַע וְנִבְהַל, אָמַר לוֹ, 'כְּבוֹד הָרַב, אֲנִי יְהוּדִי! אֵיזֶה הַצָּעָה אַתָּה מַצִּיעַ לִי? שֶׁאֲנִי אֶהְיֶה שַׁמָּשׁ שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה? לִמְשֹׁךְ בַּחֲבָלִים וְהַפַּעֲמוֹנִים שֶׁל הָעֲבוֹדָה זָרָה יְצַלְצְלוּ?! תָּמֵהַּ אֲנִי עַל הַדְּבוּרִים הָאֵלֶּה!'. אָמַר לוֹ: 'מָה אַתָּה תָּמֵהַּ, וְכִי מָה אַתָּה עוֹשֶׂה בָּעֲבוֹדָה זוֹ, אַתָּה סַךְ הַכֹּל מַזְמִין אֶת הַגּוֹיִים לְבֵית תְּפִלָּה שֶׁלָּהֶם, אוּלַי גַּם יֵצֵא מִזֶּה יְשׁוּעָה, שֶׁהֵם יֵשְׁבוּ שָׁם בַּכְּנֶסֶיָה, וְלֹא יַרְבִּיצוּ לַיְהוּדִים בְּשָׁעָה הַזּוֹ. אֲבָל בָּעֲבוֹדָה שֶׁלְּךָ הַיּוֹם, שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ וּמוֹכֵר סִפְרֵי מִינוּת, אַתָּה מַחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם, וְזֶה גָּרוּעַ פִּי כַּמָּה! עָדִיף שֶׁתִּהְיֶה שַׁמָּשׁ שָׁם בְּבֵית עֲבוֹדָה זָרָה הַזֶּה, וְלֹא תֵּלֵךְ וּתְטַמְטֵם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִינוּת וַאֲפִיקוֹרְסוּת!'. כָּךְ סִפֵּר הֶחָפֵץ חַיִּים זַצַ"ל.

סִפֵּר תַּלְמִידוֹ שֶׁל הַמַּשְׁגִּיחַ הגה"צ ר' יְחֶזְקֵאל לְוִינְשְׁטֵיין זַצַ"ל שֶׁכַּאֲשֶׁר הָיוּ מַזְמִינִים אוֹתוֹ לְאֵיזֶה מָקוֹם לָבוֹא, כָּךְ הָיָה מִנְהָגוֹ, כָּל בַּיִת וּבַיִת שֶׁהִזְמִינוּ אוֹתוֹ, דָּבָר רִאשׁוֹן שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה, הָיָה נִגַּשׁ לַאֲרוֹן סְפָרִים, וְעוֹבֵר סֵפֶר אַחַר סֵפֶר, בּוֹדֵק. אִם רָאָה שֶׁיֵּשׁ שָׁם סֵפֶר שֶׁלֹּא כַּהֲגֶן, שֶׁלֹּא כַּדָּת, הָיָה אוֹמֵר לְבַעַל הַבַּיִת, 'אוֹ הוּא אוֹ אֲנִי'. אַתָּה רוֹצֶה שֶׁאֲנִי אֶהְיֶה כָּאן - אִם כֵּן סֵפֶר פְּלוֹנִי צָרִיךְ לָצֵאת. אוֹ לְהֵיפֶךְ, תַּשְׁאִיר אוֹתוֹ וַאֲנִי יוֹצֵא. אֲבָל אֲנִי אִתּוֹ לֹא יְכוֹלִים לִהְיוֹת בְּיַחַד. (וע"ע בְּסֵפֶר מוֹפֵת הַדּוֹר עַמּוּד קלא).

כֹּחַ הַהַשְׁפָּעָה שֶׁל דִּבּוּר אֶחָד שֶׁל מִינוּת

הַגָּאוֹן ר' בָּרוּךְ בָּעֶר זַצַ"ל רֹאשׁ יְשִׁיבַת קָמֶנִיץ, שֶׁהָיָה גָּאוֹן מְפֻרְסָם, נִפְטַר בְּתְחִלַּת שְׁנַת ת"ש, רֹאשׁ יְשִׁיבָה אַדִּיר בְּחוּץ לָאָרֶץ, הָיָה גָּאוֹן אַדִּיר וְעַמְקָן שֶׁאֵין כְּדֻגְמָתוֹ, מַה נָּבוֹא לְשַׁבֵּחַ וּלְדַבֵּר, דַּי לָנוּ בְּמַה שֶׁהֶחָזוֹן אִישׁ זַצַ"ל הֵעִיד עָלָיו בְּפֶה מָלֵא, שֶׁכָּל עוֹד שֶׁהוּא הָיָה חַי - בְּכֹחַ יְגִיעַת הַתּוֹרָה הָאַדִּירָה שֶׁלּוֹ לֹא הָיָה שַׁיָּךְ שֶׁתִּפָּרֵץ הַגְּזֵרָה הַזּוֹ שֶׁל הַשּׁוֹאָה. כִּי בְּכֹחַ הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ, וַעֲמַל הַתּוֹרָה הַמְּמִית וְהַמְפָרֶךְ שֶׁלּוֹ, וּכְמוֹ שֶׁיָּדוּעַ עֲמַל הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ לֹא הָיָה נִתְפָּס בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי, הוּא בִּטֵּל כָּל גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְרָעוֹת מִכֹּחַ שְׁקִידָתוֹ וַעֲמָלוֹ בַּתּוֹרָה. וּבֶאֱמֶת כָּךְ הָיָה. הוּא נִפְטַר בְּתְחִלַּת שְׁנַת ת"ש, וְרַק לְאַחַר שֶׁהוּא נִפְטַר פָּרְצוּ הַנָּאצִים הָאֲרוּרִים לְפוֹלִין וְעָשׂוּ כָּל מַה שֶּׁעָשׂוּ. כַּאֲשֶׁר הִסְתַּלֵּק הַצַּדִּיק - כְּבָר נִפְרְצוּ הַשְּׁעָרִים. סִפֵּר עַל עַצְמוֹ, שֶׁפַּעַם אַחַת יָצָא וְהוּא שָׁמַע לְפִי תֻּמּוֹ דְּבַר מִינוּת מִמִּישֶׁהוּ שֶׁבָּא אֵלָיו וּבִקֵּשׁ לְדַבֵּר אִתּוֹ, וּבְתוֹךְ הַדְּבָרִים אָמַר אֵיזֶה מִשֶּׁהוּ עַל

ה' וְעַל מְשִׂיחוֹ, אֵיזֶה דָּבָר מִינוּת. וְהוּא הֵעִיד, שֶׁלָּקַח לוֹ עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה עֲבוֹדָה לְתַקֵּן אֶת הַדָּבָר הַזֶּה עַד שֶׁהוּא מֵרַק אֶת עַצְמוֹ מֵהַהַשְׁפָּעָה הַזָּרָה הַזּוֹ! זֶה לֹא מְלִיצוֹת. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר רֹשֶׁם וְיִהְיֶה נָקִי עַד הַסּוֹף לְלֹא שׁוּם הַשְׁפָּעָה, הוּא נִצְרַךְ לְעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה שֶׁל עֲבוֹדָה. זֶה הָיָה ר' בְּרוּךְ בָּער זַצ"ל, לְפִי גְּדֻלּוּתוֹ הָעֲצוּמָה וְרֹב קְדֻשָּׁתוֹ, מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְתָאֵר. אֲבָל אֲנַחְנוּ רְחוֹקִים מִזֶּה, לֹא מַרְגִּישִׁים הַשְׁפָּעָה מִדְּבוּרִים שֶׁל מִינוּת וְכוּ', כִּי זֶה כְּמוֹ שֶׁאֵין בְּשַׂר הַמֵּת מַרְגִּישׁ (שַׁבָּת יג:). צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַשְׁגִּיחַ בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ, כִּי זֶה חוֹדֵר וּמַשְׁפִּיעַ גַּם בְּלִי שֶׁנַּרְגִּישׁ.

הִשְׁתַּדְּלוּת בִּלְבַד מַסְפִּיקָה

וְהַדָּבָר הַשֵּׁנִי, עוֹד לְמוּד מוּסָר הַשְׂכֵּל שֶׁלּוֹמְדִים מִמַּעֲשֵׂה יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה, שֶׁהִקְיף רַק אֶת רֹאשׁוֹ בָּאֲבָנִים - בּוֹטֵחַ אֲמִתִּי בַּה' יִתְבָּרַךְ, הוּא לֹא דּוֹאֵג יוֹתֵר מִדַּאי. יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה לֹא בָּנָה לוֹ אֵיזֶה בּוּנְקֶר אוֹ אֵיזֶה מִקְלָט. לֹא בָּנָה גַּג עַל גַּג וְחוֹמָה עַל חוֹמָה. לֹא! צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת גֶּדֶר הַהִשְׁתַּדְּלוּת הַמִּינִימָלִית לִשְׁמִירָה, וְלָזֶה מַסְפִּיק לוֹ חוֹמָה מִסָּבִיב לָרֹאשׁ. לֹא צָרִיךְ יוֹתֵר מִדַּאי. לֹא לְהַפְרִיז בְּעִנְיָנִים שֶׁל הִשְׁתַּדְּלוּת יוֹתֵר מִדַּאי. בּוֹטֵחַ אֲמִתִּי עוֹשֶׂה אֶת הַמְּעַט, אֶת הַנִּצְרָךְ. צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת קְצָת, וְהַבְּרָכָה תָּחוּל הַלְאָה.

וּמוּבָא בְּשֵׁם רַבִּי יַעֲנְקֶלֶ"ה רַאדִיצ'קוֹבֶר זַצ"ל, שֶׁהָיָה צַדִּיק בַּדּוֹר שֶׁעָבַר, הָיָה יְהוּדִי מְפֻרְסָם, עִלּוּי גָּדוֹל, גֶּר בִּירוּשָׁלַיִם, נִפְטַר בְּלִי בָּנִים, הָיָה גָּאוֹן מְפֻרְסָם, אֲבָל מֻחְמֶת צָרוֹת אִישִׁיּוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו, קְצָת נִשְׁתַּבְּשָׁה עָלָיו דַּעְתּוֹ. מְסַפְּרִים שֶׁבְּיוֹם חֻפָּתוֹ הַכַּלָּה שָׁלוֹ מֻתָּה (בַּר מִינָן), וְהַכְּאֵב הַזֶּה גָּרַם לוֹ שֶׁהוּא קְצָת יָרַד מֵהַפַּסִּים, אֲבָל הָיָה תַּלְמִיד חָכָם מְפֻלָּג.

מְסַפְּרִים שֶׁפַּעַם הָיָה אֵצֶל הֶחָזוֹן אִישׁ זַצ"ל, וְהֶחָזוֹן אִישׁ דִּבֵּר אִתּוֹ וְכִבֵּד אוֹתוֹ מְאֹד. וּכְשֶׁהוּא יָצָא הֶחָזוֹן אִישׁ לִוָּה אוֹתוֹ הַחוּצָה. וְאָמַר עָלָיו אַחַר כָּךְ: 'זֶה מַה שֶּׁנִּקְרָא שִׁבְרֵי לוּחוֹת'. הַגְּמָרָא (בְּרָכוֹת ח:) אוֹמֶרֶת: 'הִזָּהֲרוּ בְּזָקֵן שֶׁשָּׁכַח תַּלְמוּדוֹ מֵחֲמַת אָנְסוֹ'. לָמָּה? - 'לוּחוֹת וּשְׁבָרֵי לוּחוֹת מֻנָּחִים בָּאָרוֹן'. אֲרוֹן הַבְּרִית, לֹא הָיוּ מֻנָּחִים בּוֹ רַק לוּחוֹת שְׁנִיִּים, אֶלָּא גַּם 'שִׁבְרֵי לוּחוֹת', שֶׁל הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה שִׁבֵּר. גַּם אוֹתָם אָסְפוּ וְהִנִּיחוּ בַּאֲרוֹן הַבְּרִית. כָּךְ זֶה גַּם תַּלְמִיד חָכָם שֶׁעָסַק בַּתּוֹרָה, וּמֵחֲמַת אֹנֶס שָׁכַח תַּלְמוּדוֹ.

זְהִירוּת מֵהַמַּחֲלֹקֶת

וְרַבִּי יַעֲנְקֶלֶ"ה אָמַר דָּבָר נִפְלָא מְאֹד. כָּאן אָנוּ רוֹאִים דְּבַר פֶּלֶא, שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה עֲשָׂאָן כְּמִין 'מַרְזֵב' סָבִיב לְרֹאשׁוֹ, שֶׁהָיָה יָרֵא מִפְּנֵי חַיּוֹת רָעוֹת. הִתְחִילוּ מְרִיבוֹת זוֹ עִם זוֹ, זֹאת אוֹמֶרֶת עָלַי יָנִיחַ צַדִּיק אֶת רֹאשׁוֹ, וְזֹאת אוֹמֶרֶת עָלַי יָנִיחַ צַדִּיק אֶת רֹאשׁוֹ, מִיָּד עֲשָׂאָן הקב"ה אֶבֶן אַחַת. וְזֶה פֶּלֶא, אִם כְּבָר נַעֲשָׂה כָּאן נֵס, לָמָּה עָשָׂה הקב"ה אֶבֶן אַחַת גְּדוֹלָה, שֶׁהקב"ה יַעֲשֶׂה כַּר שֶׁיּוּכַל לִישֹׁן בִּמְנוּחָה, הֲרֵי אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הוּא לֹא שָׁכַב, הוּא לֹא יָשַׁן, לְפָחוֹת יֵעָשֶׂה לוֹ נֵס מְשֻׁבָּח וְיִהְיֶה לוֹ אֵיזֶה מְזָרוֹן נֹחַ, עִם פּוּךְ טוֹב... לָמָּה הקב"ה עָשָׂה לוֹ מֵהָאֲבָנִים 'סֶלַע' אַחַת גְּדוֹלָה?!

אֶלָּא כָּאן לִמְּדָה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה, כִּי מִמַּחֲלֹקֶת שׁוּם דָּבָר טוֹב לֹא יוֹצֵא! אֲפִלּוּ יִתְקוֹטְטוּ וְנַעֲשֶׂה נֵס, מַה יֵּצֵא מִנֵּס כָּזֶה?! - סֶלַע. אֶבֶן. לֹא יוֹתֵר מִזֶּה. מַחֲלֹקֶת זֶה דָּבָר עָקָר, שׁוּם פְּרִי לְטוֹבָה לֹא יוֹצֵא מִזֶּה (וְאָמְרוּ מַחֲלֹקֶת אוֹתִיּוֹת חֵלֶק מֵת וְדוֹק הֵיטֵב). צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מִזֶּה, צָרִיךְ לִבְרֹחַ מִזֶּה כְּבוֹרֵחַ מִן הָאֵשׁ, כְּבוֹרֵחַ מִן הַנָּחָשׁ. מַחֲלֹקֶת זֶה דָּבָר רַע, שׁוּם דָּבָר טוֹב לֹא יוֹצֵא מִזֶּה. תִּבְדְּקוּ וְתִרְאוּ, כָּל מַחֲלֹקֶת שֶׁהָיְתָה בֵּין מִי לְמִי - לֹא יָצְאוּ נְקִיִּים. לֹא יָצָא מִזֶּה שׁוּם בְּרָכָה, שׁוּם דָּבָר טוֹב לֹא יָצָא.

הַרְבֵּה פְּעָמִים אָדָם אוֹמֵר 'מַה שֶּׁאֲנִי עוֹשֶׂה אֶת הַמַּחֲלֹקֶת הַזּוֹ - כַּוָּנָתִי לְשֵׁם שָׁמַיִם, לְתוֹעֶלֶת הָעִנְיָן'. לֹא יָצָא מִזֶּה דָּבָר טוֹב. צְרִיכִים לָדַעַת שֶׁגָּדֵר "לְשֵׁם שָׁמַיִם", זֶה דָּבָר דַּק מִן הַדַּק. בְּרֶגַע שֶׁאָדָם מַתְחִיל לְהַכְנִיס אִינְטֶרֶסִים פְּרָטִיִּים שֶׁלּוֹ,

אֲפִלּוּ מְעַט מִן הַמְּעַט, זֶה כְּבָר לֹא נִקְרָא "לְשֵׁם שָׁמַיִם".

וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים לְהַסְבִּיר דִּבְרֵי הַתַּנָּא "כָּל מַחֲלֹקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם - סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם" (אָבוֹת פ"ה מִשְׁנָה יז), אִם הַמַּחֲלֹקֶת לֹא לְשֵׁם שָׁמַיִם, אֶלָּא בִּשְׁבִיל כֶּסֶף אוֹ בִּשְׁבִיל כָּבוֹד, אוֹ בִּשְׁבִיל חֶשְׁבּוֹנוֹת אֲחֵרִים - אֶפְשָׁר לִמְצֹא פִּתְרוֹן לַמַּחֲלֹקֶת הַזּוֹ. מָה אַתָּה רוֹצֶה? כֶּסֶף? - נִתֵּן לְךָ כֶּסֶף. נִתֵּן לְךָ כָּבוֹד, וּנְסַיֵּם אֶת הַמַּחֲלֹקֶת. אֲבָל אִם הַמַּחֲלֹקֶת הִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם, הוּא לֹא רוֹצֶה לֹא כֶּסֶף וְלֹא כָּבוֹד, רַק לְשֵׁם שָׁמַיִם, זוֹ צָרָה גְּדוֹלָה. זֶה יָכוֹל לְהִתְקַיֵּם תָּמִיד. אִי אֶפְשָׁר לִפְתֹּר וְאִי אֶפְשָׁר לִמְנֹעַ אֶת הַמַּחֲלֹקֶת הַזּוֹ. אוֹמֵר לְךָ, 'לְשֵׁם שָׁמַיִם אֲנִי מִתְכַּוֵּן, לֹא מְבַקֵּשׁ שׁוּם דָּבָר... הַכֹּל לִשְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ... הַכֹּל לְכְבוֹד הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ'. וְאוֹי וַאֲבוֹי מַה שֶּׁיָּצָא מִזֶּה, 'סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם'.

וְזֶה מוּסָר גָּדוֹל לַמִּתְבּוֹנֵן, יֵשׁ בָּזֶה בֶּאֱמֶת לִמּוּד מוּסָר גָּדוֹל, לָדַעַת, לֹא מָצָא הקב"ה לְיִשְׂרָאֵל כְּלִי מַחֲזִיק בְּרָכָה יוֹתֵר מִן הַשָּׁלוֹם (עוּקְצִין סוֹף פ"ג). אֲבָל מַחֲלֹקֶת זֶה קָשֶׁה מְאֹד. בְּאִגְּרוֹת הֶחָזוֹן אִישׁ זַצַ"ל, הוּא כָּתַב שֶׁקָּשֶׁה עָלָיו הַמַּחֲלֹקֶת, שֶׁאֲפִלּוּ "קַשׁ נְדָף שֶׁל קְטָטוֹת", הוּא כָּבֵד עָלַי וְקָשֶׁה עָלַי "כְּקוֹרַת בֵּית הַבַּד" (אִגְּרוֹת חֶזוֹ"א ח"א סי' קנג). זֶה נוֹרָא נוֹרָאוֹת. מִי שֶׁמִּשְׁתַּתֵּף בְּעִנְיָנִים שֶׁל מַחֲלֹקֶת לֹא יִנָּקֶה. אֲפִלּוּ תִּינוֹקוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם חֵטְא, שֶׁאֵין בָּהֶם עָוֹן, נִסְפִּים בַּעֲוֹן הַמַּחֲלֹקֶת, כְּמוֹ שֶׁלּוֹמְדִים בְּפָרָשַׁת קֹרַח, וּכְמוֹ שֶׁרַשַׁ"י שָׁם (בְּמִדְבַּר טז, כז) מֵבִיא מִדִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ בָּזֶה. צְרִיכִים לִבְרֹחַ מֵהַמַּחֲלֹקֶת. אֵין שׁוּם רָוַח מִמַּחֲלֹקֶת. תִּשְׁתַּמֵּט וְתִבְרַח. וְרַק עַל יְדֵי זֶה יֵשׁ בְּרָכָה וְיֵשׁ שָׁלוֹם וְיֵשׁ טוֹבָה, וּרְאֵה עוֹד מש"כ בָּזֶה בְּאָשִׁיחָה בְּחָקֶיךָ (קֹרַח).

כָּל הַבְּרִיאָה לֹא נִבְרְאָה אֶלָּא לְשִׁמּוּשׁ הָאָדָם הַשָּׁלֵם

כָּל זֶה לְגַבֵּי מִדְרָשׁוֹ שֶׁל הָעִנְיָן. אֲבָל בֶּאֱמֶת צְרִיכִים לְהָבִין מַה הַבֵּאוּר בָּזֶה, מַדּוּעַ הָאֲבָנִים נִלְחָמוּ 'עָלַי יַנִּיחַ צַדִּיק רֹאשׁוֹ', מַה הַבֵּאוּר בָּזֶה? לָמָּה זֶה בֶּאֱמֶת כָּךְ? עוֹמֵד עַל כָּךְ רַבֵּנוּ הָרַמְחַ"ל זַצַ"ל בְּסֵפֶר מִסִּלַּת יְשָׁרִים (פ"א), שֶׁהָאָדָם הַשָּׁלֵם, הַתַּלְמִיד חָכָם הָאֲמִתִּי, "אִם תַּעֲמִיק עוֹד בָּעִנְיָן תִּרְאֶה כִּי הָעוֹלָם נִבְרָא לְשִׁמּוּשׁ הָאָדָם", כָּל מַה שֶּׁנִּבְרָא הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, זֶה רַק בִּשְׁבִיל שִׁמּוּשׁ הָאָדָם. וּלְאֵיזֶה אָדָם? - לָאָדָם הַמַּעֲלָה. לָאָדָם הַשָּׁלֵם. הָרַמְבַּ"ם (בְּהַקְדָּמָתוֹ לְפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָיוֹת) לְמִדָּנוּ, שֶׁיִּתְּכֵן מַצָּב, שֶׁיִּהְיֶה אֵיזֶה עָשִׁיר, שֶׁיִּבְנֶה אַרְמוֹן מְפֹאָר וְנֶהְדָּר, וְיַעֲמֹד הָאַרְמוֹן הַזֶּה אֶלֶף שָׁנָה, בִּשְׁבִיל מָה? בִּשְׁבִיל שֶׁאַחֲרֵי אֶלֶף שָׁנָה יָבוֹא אֵיזֶה תַּלְמִיד חָכָם וְיֵשֵׁב בְּצִלּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אַרְמוֹן. נִמְצָא שֶׁכָּל מַה שֶּׁטָּרְחוּ הָאֲנָשִׁים, כָּל מַה שֶּׁעָבְדוּ, כָּל מַה שֶּׁהוֹצִיאוּ הוֹצָאוֹת וְכָל הַטִּרַח וְהֶעָמָל וְהַיְגִיעָה - הַכֹּל בִּשְׁבִיל שֶׁאַחֲרֵי רַבּוֹת בַּשָּׁנִים, אַחֲרֵי כַּמָּה דוֹרוֹת, יָבוֹא אֵיזֶה תַּלְמִיד חָכָם יֵשֵׁב וְיֵהָנֶה מֵהַצֵּל שֶׁל הָאַרְמוֹן הַזֶּה, בִּשְׁבִיל זֶה נִבְנָה הָ'אַרְמוֹן' הַזֶּה.

סִפְּרוּ הַגְּדוֹלִים שֶׁבָּזֶה הֵבִינוּ מַה בְּדִיּוּק קָרָה בְּרוּסְיָה לִפְנֵי חֲמִשִּׁים שִׁשִּׁים שָׁנָה, נֵס הַהַצָּלָה שֶׁל יְשִׁיבַת מִיר. הַיְשִׁיבָה הַיְחִידָה (כְּמַעַט) שֶׁנִּצְּלָה בִּזְמַן הַשּׁוֹאָה. יָצְאוּ מִלּוֹעַ הָאֲרִי מַמָּשׁ, מִתּוֹךְ 'רוּסְיָה הָרְשָׁעָה' שֶׁתָּפְסָה וְהֶחֱרִיבָה אֶת כָּל מֶרְכְּזֵי הַתּוֹרָה, וְהֵם נִצְּלוּ עַל יְדֵי הָעֶזְרָה שֶׁל הָרוּסִים, זֶה הָיָה נֵס שֶׁאֵין כְּדֻגְמָתוֹ. הַמַּשְׁגִּיחַ הגה"צ רַבִּי יְחֶזְקֵאל לֵוִינְשְׁטֵיין זַצַ"ל הִפְלִיא אֶת גְּדֶל הַנֵּס הַזֶּה. כָּל פָּרָשַׁת הַנִּסִּים שֶׁהָיְתָה לִישִׁיבַת מִיר, וְיֵשׁ סֵפֶר שֶׁנִּקְרָא "נֵס הַהַצָּלָה שֶׁל יְשִׁיבַת מִיר" (לְהגה"ר אֶלְחָנָן הֶרְצְמַן זַצַ"ל), וְהַפֶּלֶא הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר שֶׁהֵם הִשְׁתַּמְּשׁוּ בָּרַכֶּבֶת הָרוּסִית, 'רַכֶּבֶת הַטְּרַאנְס סִיבִּירִית' זֶה נִקְרָא, וְהָיָה אֶחָד הַצְּאָרִים הָרוּסִים שֶׁנִּכְנַס לוֹ שִׁגָּעוֹן בָּרֹאשׁ, וְהוּא בִּקֵּשׁ שֶׁתִּהְיֶה רַכֶּבֶת מִקָּצֶה אֶחָד שֶׁל רוּסְיָה - עַד לַקָּצֶה הַשֵּׁנִי. מֵהַקָּצֶה הַנִּמְצָא בְּצַד הַיָּם, הַיָּם הַבַּלְטִי, עַד יָפָן. עַד הַצַּד הַשֵּׁנִי. רַכֶּבֶת לְכָל רֹחַב רוּסְיָה. אַף אֶחָד לֹא הֵבִין בִּשְׁבִיל מָה זֶה? וְכִי יֵשׁ תַּיָּרִים שֶׁנּוֹסְעִים לְסִיבִּיר שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת בִּשְׁבִילָם רַכֶּבֶת?! - אֲבָל כָּךְ הוּא בִּקֵּשׁ וְכָךְ עָשׂוּ. אַלְפֵי אֲנָשִׁים נָהֳרְגוּ עַד שֶׁעָשׂוּ אֶת הָרַכֶּבֶת הַזּוֹ. וְאֶת הַהוֹצָאוֹת הַמְּרֻבּוֹת

אֵין לְשַׁעֵר וְאֵין לְתָאֵר. אֲבָל כָּךְ נִכְנַס לוֹ לַמֶּלֶךְ בָּרֹאשׁ, וְכָךְ עָשׂוּ. אַף פַּעַם לֹא הֵבִינוּ מָה הַטַּעַם בָּזֶה. הַנִּסְיוֹנָה בָּרַכֶּבֶת הַזּוֹ הָיְתָה אוֹרֶכֶת שְׁבוּעַיִם שְׁלֵמִים. מִי נוֹסֵעַ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה זְמַן? מִי נוֹסֵעַ לַקּוֹטֶב? שְׁמַעְתֶּם תֵּירִים שֶׁנּוֹסְעִים לְסִיבִּיר, מַה יֵּשׁ לַעֲשׂוֹת שָׁם?! יֵשׁ שָׁם חֲמִשִּׁים מַעֲלוֹת מִתַּחַת הָאֶפֶס! (הַלֵּיצָנִים אוֹמְרִים שֶׁאָדָם שֶׁמְּדַבֵּר בַּקּוֹטֶב הַדִּבּוּר 'קוֹפֵא' וְאַתָּה יָכוֹל לִקְרֹא אוֹתוֹ...). בִּשְׁבִיל זֶה עוֹשִׂים רַכֶּבֶת? רַכֶּבֶת עוֹשִׂים כְּשֶׁיֵּשׁ צֹרֶךְ. וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר יְשִׁיבַת מִיר יָצְאוּ מֵרוּסְיָה, הֵם הִשְׁתַּמְּשׁוּ בָּרַכֶּבֶת הַזּוֹ, הֵם נָסְעוּ מִ'קוֹבְנָא' (מִשָּׁם הִתְחִילוּ), עַד הַקָּצֶה הַשֵּׁנִי שֶׁל רוּסְיָה, 'וְלַדְיֶיווֹסְטוֹק' זֶה נִקְרָא, עַל שְׂפַת הַיָּם בַּדָּרֶךְ לְיָפָן. שְׁבוּעַיִם שְׁלֵמִים. וְהַבּוֹלֶשֶׁת הָרוּסִית יַחַד אִתָּם בּוֹלְשִׁים לְגָרֵשׁ אוֹתָם וּלְהוֹצִיא אוֹתָם שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ בְּרוּסְיָה. וְזֶה הָיָה נֵס וָפֶלָא, הֲרֵי כָּל מִי שֶׁבִּקֵּשׁ לָצֵאת מֵ'רוּסְיָה' הָיוּ שׁוֹלְחִים אוֹתוֹ לְסִיבִּיר. וְכָאן כָּל הַיְשִׁיבָה בִּקְּשׁוּ לָצֵאת וְהֵם הוֹלְכִים יַחַד אִתָּם לִשְׁמֹר שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ ח"ו... זֶה נִסִּים שֶׁאֵין לְשַׁעֵר וְאֵין לְתָאֵר.

וְאָמְרוּ הַגְּדוֹלִים, עַכְשָׁיו אֲנַחְנוּ מְבִינִים בִּשְׁבִיל מָה נִבְנְתָה הָרַכֶּבֶת הַזּוֹ, כָּל הַטִּרָּח וְהַכֶּסֶף וְהַנְּפָשׁוֹת הָאֵלֶּה שֶׁמֵּתוּ שָׁם בָּעֲבוֹדוֹת שֶׁל הַבְנָיָה שֶׁל הָרַכֶּבֶת הַזּוֹ - הַכֹּל הָיָה בִּשְׁבִיל אוֹתָם בְּנֵי תוֹרָה שֶׁיִּנָּצְלוּ. זֶה הַפְּשָׁט. כְּדֵי לְהַצִּיל אֶת 'יְשִׁיבַת מִיר'. הקב"ה יִת"ש הֵכִין וְהִקְדִּים רְפוּאָה לְמַכָּה. וְלָכֵן כְּבָר כַּמָּה דּוֹרוֹת לִפְנֵי זֶה עָשׂוּ רַכֶּבֶת לַצַּד הַהוּא. כִּי בְּנֵי תוֹרָה מִמִּיר צְרִיכִים לִבְרֹחַ עוֹד כַּמָּה דּוֹרוֹת בָּרַכֶּבֶת הַזּוֹ.

'כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְצַוּוֹת לָזֶה' (בְּרָכוֹת ו סע"ב שַׁבָּת לו:). רַק בִּשְׁבִיל הָעֶזְרָה בִּשְׁבִילוֹ, לִשְׁמוּשׁוֹ, לְשִׁמּוּשׁ הָאָדָם. כָּל הָעוֹלָם נִבְרָא לִשְׁמוּשׁ הָאָדָם הַשָּׁלֵם. הַתַּלְמִיד חָכָם הָאֲמִתִּי. כָּךְ זֶה כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא נִבְרָא אֶלָּא לָאָדָם הַשָּׁלֵם.

מוֹסִיף הָרַמְחַ"ל זַצַ"ל, "אִם הָאָדָם נִמְשָׁךְ אַחַר הָעוֹלָם, וּמִתְרַחֵק מִבּוֹרְאוֹ - הִנֵּה הוּא מִתְקַלְקֵל וּמְקַלְקֵל הָעוֹלָם עִמּוֹ", הָעוֹלָם יוֹרֵד אִתּוֹ. אֲבָל "אִם הוּא שׁוֹלֵט בְּעַצְמוֹ וְנִדְבָּק בְּבוֹרְאוֹ, וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בָּעוֹלָם רַק לִהְיוֹת לוֹ לְסִיּוּעַ לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא", בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, הֲרֵי "הוּא מִתְעַלֶּה, וְהָעוֹלָם עַצְמוֹ מִתְעַלֶּה עִמּוֹ", לָמָּה? "כִּי הִנֵּה עִלּוּי גָּדוֹל הוּא לַבְּרִיּוֹת כֻּלָּם", לַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, יֵשׁ לָהּ עֲלִיָּה גְּדוֹלָה "בִּהְיוֹתָם מְשַׁמְּשֵׁי הָאָדָם הַשָּׁלֵם, הַמְקֻדָּשׁ בִּקְדֻשָּׁתוֹ יִתְבָּרַךְ", וְזֶהוּ הָעִנְיָן שֶׁל אַבְנֵי הַמָּקוֹם שֶׁלָּקַח יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה, וְשָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו, שֶׁהָיְתָה כָּל אַחַת וְאַחַת אוֹמֶרֶת עָלַי יַנִּיחַ צַדִּיק רֹאשׁוֹ, כִּי זֶה עִלּוּי לְכָל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ לִהְיוֹת מְשַׁמְּשֵׁי הָאָדָם הַשָּׁלֵם.

וּמִי שָׁלֵם יוֹתֵר מִיַּעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה. בַּפָּרָשָׁה שָׁלָנוּ אֲנַחְנוּ רוֹאִים זֹאת, יַעֲקֹב אָבִינוּ יָשַׁן בְּאוֹתוֹ לַיְלָה, וְהוּא רוֹאֶה חֲלוֹם, חֲלוֹם מָפְלָא, חֲלוֹם שֶׁמִּי זֶה בֶּאֱמֶת פֶּלֶא פְּלָאוֹת, "וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו" (בְּרֵאשִׁית כח, יג), הוּא לֹא חוֹלֵם עַל הֶבֶל הֲבָלִים ח"ו, אֶלָּא עַל הקב"ה, 'ה' נִצָּב עָלָיו', וּמְבָרֵךְ אוֹתוֹ, תֵּדַע לְךָ, "הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ - לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ" (שָׁם), "וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ" (שָׁם יד), אַתָּה עַכְשָׁיו רוֹצֶה לָלֶכֶת לְלָבָן הָאֲרַמִּי, רוֹצֶה לְחַפֵּשׂ שָׁם אִשָּׁה לְהִתְחַתֵּן, מַבְטִיחַ לְךָ יִהְיֶה לְךָ דּוֹר יְשָׁרִים מְבֹרָךְ, "וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ" (שָׁם). "וּפָרַצְתָּ יָמָּה וָקֵדְמָה צָפוֹנָה וָנֶגְבָּה וְנִבְרְכוּ בְךָ כָּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה וּבְזַרְעֶךָ" (שָׁם יד). עוֹד מְבָרֵךְ אוֹתוֹ הקב"ה, "וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ" (שָׁם טו), אַתָּה הוֹלֵךְ לְמָקוֹם מְסֻכָּן, 'מְאוּרַת נְחָשִׁים', אַל תִּדְאַג, אָנֹכִי אִתְּךָ, וְאֶשְׁמֹר עָלֶיךָ, לֹא יַצְלִיחַ לָבָן בְּשׁוּם דָּבָר כְּנֶגְדְּךָ, "וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ, וַהֲשִׁבֹתִיךָ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת", אֲנִי אַחֲזִיר אוֹתְךָ, "כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ" (שָׁם). כָּאֵלֶּה בְּרָכוֹת, כָּאֵלֶּה הַבְטָחוֹת, מְקַבֵּל יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה. זֶה 'חֲלוֹם נְבוּאִי'.

זְהִירוּת מִנְּדנוּד חֵטְא

מַמְשִׁיךְ הַפָּסוּק: "וַיִּיקַץ יַעֲקֹב מִשְּׁנָתוֹ" (שָׁם טז), וּמָה הוּא אוֹמֵר? - "וַיֹּאמֶר אָכֵן יֵשׁ אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי". אוֹמֵר רַשִׁ"י, שֶׁאִם

יָדַעְתִּי, לֹא יָשַׁנְתִּי בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ כָּזֶה. יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה כַּאֲשֶׁר הוּא קָם מָה הוּא עָשָׂה? - וַיִּדּוּי: מַכֶּה עַל לִבּוֹ, 'חָטָאתִי עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי, אִם הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁמָּקוֹם זֶה הוּא כָּזֶה מָקוֹם מְקֻדָּשׁ לֹא הָיִיתִי יָשֵׁן'. נִתְאַר לְעַצְמֵנוּ אִם אָדָם מֵאִתָּנוּ הָיָה חוֹלֵם כָּזֶה חֲלוֹם, לֹא כָּזֶה אֶלָּא אֶחָד חֶלְקֵי אֶלֶף מֵחֲלוֹם כָּזֶה... רַק חוֹלֵם "הִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו", וְלֹא אוֹמֵר כְּלוּם, לֹא מְבָרֵךְ אוֹתוֹ כְּלוּם. כְּשֶׁהָיָה קָם בַּבֹּקֶר, הָיָה קוֹרֵא לְכֻלָּם, 'בּוֹאוּ תִּשְׁמְעוּ מָה חָלַמְתִּי', וְאִם קִבֵּל בְּרָכוֹת בַּחֲלוֹמוֹ, 'בּוֹאוּ תִּשְׁמְעוּ אֵיזֶה בְּרָכוֹת קִבַּלְתִּי'. אֲבָל יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה, דָּבָר רִאשׁוֹן מִתְוַדֶּה, 'אוֹי וַאֲבוֹי, יָשַׁנְתִּי בְּמָקוֹם מְקֻדָּשׁ, אִם יָדַעְתִּי - לֹא יָשַׁנְתִּי'. זֶה יְרֵא אֱלֹהִים אֲמִתִּי. מְמַשְׁמֵשׁ וּמְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו. זֶה הָאָדָם הַשָּׁלֵם. רוֹאֶה שֶׁיֵּשׁ כָּאן נְדָנוּד אִסּוּר, בִּשְׁגָגָה - עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה. וּכְדַאי לְהַזְכִּיר וּלְעוֹרֵר עַל טָעוּת מְשֻׁבָּשֶׁת שֶׁמְּצָוָה לַעֲקֹר אוֹתָהּ: הַרְבֵּה אוֹמְרִים 'אֲנִי לֹא יָדַעְתִּי שֶׁזֶּה אָסוּר', 'שׁוֹגֵג הָיִיתִי', 'שָׁכַחְתִּי', וְטַעֲנָה זוֹ הִיא דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ לֹא 'טַעַם' וְלֹא 'רֵיחַ'. מָה זֶה 'לֹא יָדַעְתִּי'? הָיִיתָ צָרִיךְ לָדַעַת! אִם בָּאִים וְאוֹמְרִים לְמִישֶׁהוּ: 'תִּרְאֶה עָשִׂיתָ שֶׁלֹּא כַּדָּת', הוּא פּוֹטֵר אֶת עַצְמוֹ וְאוֹמֵר לְךָ: 'לֹא יָדַעְתִּי'. אֲנָשִׁים חוֹשְׁבִים שֶׁאָדָם אוֹמֵר 'שׁוֹגֵג הָיִיתִי' זֶה 'מְצָוָה'. צְאוּ וּרְאוּ, הַרְבֵּה בְּנֵי אָדָם אוֹמְרִים לְךָ: 'לָמָּה עָשִׂיתִי כָּךְ? כִּי שׁוֹגֵג הָיִיתִי', 'לֹא שַׂמְתִּי לֵב', 'שָׁכַחְתִּי', 'לֹא יָדַעְתִּי', וּכְשֶׁהוּא אוֹמֵר לְךָ אֶת הַתֵּרוּץ הַזֶּה, הַרְבֵּה פְּעָמִים הוּא גַּם 'מְחַיֵּךְ' לְךָ. תִּבְדְּקוּ וְתִרְאוּ. אֲצָלֵנוּ 'שׁוֹגֵג' זֶה כִּמְעַט 'מְצָוָה'. ' לֹא רָחוֹק מִזֶּה. אוֹמְרִים לְךָ 'לֹא יָדַעְתִּי', וְאַתָּה רוֹאֶה אוֹתָם מְחַיְכִים לְךָ. 'מָה אַתָּה רוֹצֶה לֹא יָדַעְתִּי', אִם הָיָה יוֹשֵׁב וּבוֹכֶה. בְּסֵדֶר. אֲבָל הוּא מְחַיֵּךְ לְךָ: 'לֹא יָדַעְתִּי', 'שָׁכַחְתִּי'. זֶה לֹא תֵּרוּץ. חוֹשֵׁב 'שׁוֹגֵג' זֶה 'לֹא נוֹרָא'... הקב"ה רַחְמָן יְרַחֵם עָלַי, לֹא עָשִׂיתִי בְּ'מֵזִיד'. 'שׁוֹגֵג הָיִיתִי'. הַגָּאוֹן ר' חַיִּים וָאלְזִינֶע'ר זצ"ל בִּסְפָרוֹ רוּחַ חַיִּים עַל מַסֶּכֶת אָבוֹת (פ"ב מ"א) כּוֹתֵב שֶׁהַהֶבְדֵּל הוּא לֹא הֶבְדֵּל גָּדוֹל. צָרִיךְ לְהַפְנִים וְלָדַעַת: 'שׁוֹגֵג' זֶה לֹא רָחוֹק הַרְבֵּה מֵאִסּוּר 'מֵזִיד'. אִם 'מֵזִיד' נִדּוֹן בְּגֵיהִנֹּם שֶׁל תְּשַׁע מֵאוֹת מַעֲלוֹת, 'שׁוֹגֵג' זֶה שִׁבְעַ מֵאוֹת חֲמִשִּׁים מַעֲלוֹת... וְאוּלַי יוֹתֵר. רח"ל.

וְהוּא הֵבִיא אֶת הַמָּשָׁל הַיָּדוּעַ, אִם אָדָם בִּ'שְׁגָגָה' הָיָה לוֹקֵחַ 'כּוֹס רַעַל' וְשׁוֹתֶה, בִּ'שְׁגָגָה', בְּ'טָעוּת' גְּמוּרָה, הוּא רָצָה לִשְׁתּוֹת 'יַיִן' וּבְטָעוּת לָקַח 'רַעַל' וְשָׁתָה אֶת זֶה, רָצָה לִשְׁתּוֹת "טַעַם הַחַיִּים" 'קוֹקָה קוֹלָה' וּבְטָעוּת שָׁתָה 'רַעַל', 'שׁוֹגֵג קָרוֹב לְאוֹנֶס' הָיָה, הוּא 'לֹא יָדַע', הוּא 'שָׁכַח' שֶׁזֶּה 'רַעַל'. הַאִם הָרַעַל יָמִית אוֹתוֹ אוֹ לֹא יָמִית אוֹתוֹ? הוּא יָמוּת אוֹ לֹא יָמוּת?! וַדַּאי שֶׁיָּמוּת. כִּי 'רַעַל' מֵמִית. יִצְעַק 'לֹא יָדַעְתִּי' שׁוֹגֵג הָיִיתִי. לֹא יָדַעְתָּ, בְּסֵדֶר. אַתָּה צוֹדֵק. שׁוֹגֵג הָיִיתָ. אֲבָל זֶה לֹא סוֹתֵר שֶׁצָּרִיךְ לְהַזְמִין לְךָ 'חֶבְרָא קַדִּישָׁא'... זֶה עָנְשְׁךָ. מָה בְּכָךְ שֶׁלֹּא יָדַעְתָּ. 'רַעַל' מֵמִית, הוּא פּוֹעֵל אֶת פְּעֻלָּתוֹ. אוֹתוֹ דָּבָר לְגַבֵּי 'עֲבֵרָה'. 'אֵין הַנָּחָשׁ מֵמִית אֶלָּא הַחֵטְא מֵמִית' (בְּרָכוֹת לג.). 'חֵטְא' זֶה 'רַעַל'. 'שׁוֹגֵג' אוֹ לֹא 'שׁוֹגֵג', זֶה מֵמִית. 'שׁוֹגֵג' זֶה גַּם 'עֲבֵרָה', זֶה אֶחָד שֶׁעָשָׂה הֵפֶךְ רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. אָמְנָם זֶה לֹא חָמוּר כְּמוֹ 'מֵזִיד', אֲבָל סוֹף סוֹף זֶה 'אִסּוּר'. זֶה הָיָה בִּ'שׁוֹגֵג', אֲבָל בְּכָל זֹאת, זֶה 'רַעַל'.

וְכָךְ כּוֹתֵב בְּבֵאוּרוֹ עַל מַסֶּכֶת אָבוֹת 'רוּחַ חַיִּים' (פ"ב מ"א עַמּוּד עב), עִקַּר הַקִּלְקוּל, "בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים הַשְׁגָּגוֹת מַכְשִׁילוֹת יוֹתֵר" מִכָּל דָּבָר אֶחָד, בְּדֶרֶךְ כְּלָל אָדָם לֹא חוֹטֵא בְּ'מֵזִיד', כַּאֲשֶׁר הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהַדָּבָר אָסוּר, שֶׁהקב"ה אָסַר בְּפֶה מָלֵא, אָדָם לֹא יֵלֵךְ וְיַעֲשֶׂה אֶת הַמַּעֲשֶׂה הָאָסוּר, כִּי הוּא יוֹדֵעַ שֶׁאָסוּר "כִּי כָל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, בְּוַדַּאי לֹא יֹאבֶה לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל הַיֵּצֶר הַמְפַתֶּהוּ לְהָזִיד, אִם לֹא שֶׁפִּתְאוֹם יַחְטִפֵהוּ הַיֵּצֶר", וְזֶה לֹא דָּבָר מָצוּי כָּל קָךְ.

אִם כֵּן בַּמֶּה עִקַּר הָאֲחִיזָה שֶׁל הַ'יֵּצֶר'? בִּ'שְׁגָגָה'. הוּא לֹא חוֹשֵׁב שֶׁזֶּה אָסוּר וְחָמוּר, אוֹמֵר 'לֹא נוֹרָא', 'זֶה שׁוּם דָּבָר'. וְכָךְ הִיא דַּרְכּוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר תָּמִיד, לְהַקְלִישׁ וּלְהַקְטִין אֶת הָאִסּוּר. הוּא עוֹשֶׂה מֵ'אִסּוּר גָּדוֹל' - 'אִסּוּר קָטָן'. מַה שֶּׁנִּרְאֶה 'חָמוּר' אוֹמֵר לָאָדָם 'זֶה שׁוּם דָּבָר'. וְהָאֲחִיזָה הַזּוֹ שֶׁל 'שׁוֹגֵג'

קָשָׁה עַד מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר הַפָּסוּק, 'גַּם בְּלֹא דַעַת נָפֶשׁ לֹא טוֹב, וְאָץ בְּרַגְלַיִם חוֹטֵא' (מִשְׁלֵי יט, ב), עַל זֶה צְרִיכִים לָתֵת אֶת הַ'לֵּב', עַל הַ'שְׁגָגָה', שֶׁאָדָם יַשְׁגִּיחַ מְאֹד לֹא לְהִכָּשֵׁל בְּעִנְיְנֵי 'שְׁגָגָה'.

וּמוּבָא מַאֲמָר מַבְהִיל בְּמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא (פָּרָשַׁת וַיִּקְרָא סִימָן ו'): "כָּל הַחוֹטֵא בִּשְׁגָגָה כְּאִלּוּ עוֹבֵר עַל [כָּל] מִצְוֹוֹת ה'", וְהַדְּבָרִים נוֹרָאִים. צָרִיךְ עַל זֶה 'תְּשׁוּבָה וְכַפָּרָה'. צָרִיךְ לְהַקְדִּים 'תְּשׁוּבָה', לֹא לִפְטֹר אֶת עַצְמוֹ בְּ'לֹא יָדַעְתִּי', אֶלָּא בְּ'חָטָאתִי עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי', 'אֲנִי אֶעֱשֶׂה תִּקּוּן לַדָּבָר'.

בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (או"ח סי' שלד סעיף כו) מֵבִיא הָרַמָ"א (שָׁם) וְהָאַחֲרוֹנִים (ע' משנ"ב שָׁם ס"ק עח וְשַׁעַר הַצִּיּוּן ס"ק סה) שֶׁאָדָם שֶׁחִלֵּל שַׁבָּת בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן, (לֹא בְּאִסּוּר דְּאוֹרַיְתָא), וְגַם הָיָה בְּ'שׁוֹגֵג', לְדֶגְמָא, הוּא שָׁכַח וְהֵזִיז מֻקְצֶה בְּשַׁבָּת בִּשְׁגָגָה, שֶׁזֶּה אִסּוּר דְּרַבָּנָן, וּבִשְׁגָגָה הָיָה, מַה כַּפָּרָתוֹ? צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת וְלָצוּם אַרְבָּעִים יוֹם! זֶה דֶּגְמָא כְּדֵי שֶׁאָדָם יִתְפֹּס מַה זֶּה הַחֵטְא שֶׁל 'שׁוֹגֵג'. גַּם 'שׁוֹגֵג' זֶה 'עָוֹן'.

יַעֲקֹב אָבִינוּ ע"ה הוּא לֹא חוֹשֵׁב עַל חֻלּוֹמוֹתָיו, הוּא לֹא רוֹשֵׁם אֶת זֶה עַל 'סֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת' שֶׁלּוֹ, 'חָלַמְתִּי בְּיוֹם זֶה וְזֶה כָּךְ וְכָךְ', וְאַחַר כָּךְ אוֹמֵר לְבוֹרֵא עוֹלָם, 'רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, תְּקַיֵּם מַה שֶּׁכָּתוּב כָּאן'. "וַיִּירָא וַיֹּאמַר מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה" (שָׁם יז), מְקַבֵּל חֲרָדָה, מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה, "אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם" (שָׁם). זֶה אָדָם גָּדוֹל. לֹא נוֹתֵן לַיֵּצֶר הָרַע שֶׁיְּבַלְבֵּל אוֹתוֹ וְיַטְעֶה אוֹתוֹ. וְזֶה מַה שֶּׁלּוֹמְדִים מִכָּאן שֶׁאָדָם יִלְמַד מַה זֶּה 'נִדְנוּד חֵטְא'. מַה זֶּה 'אִסּוּר חֵטְא', מַה זֶּה 'דַּק מִן הַדַּק' שֶׁל הַחֵטְא. וְכַמָּה צָרִיךְ לְהַרְחִיק מְאֹד מִן הַחֵטְא.

וִיהִי רָצוֹן שֶׁנִּזְכֶּה לַעֲשׂוֹת רְצוֹן ה' יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי לִשְׁמֹר עַצְמֵנוּ מִכָּל נִדְנוּד עֲבֵרָה, וְנִזְכֶּה לַעֲמֹל בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי אָנוּ וְזַרְעֵנוּ בְּתוֹךְ כְּלַל יִשְׂרָאֵל, וְנִזְכֶּה לִגְאֻלַּת יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

פֶּרֶק יד - סֵדֶר הַקִּדּוּשׁ ז

גַּם מִי שֶׁלֹּא טָעַם מֵהַיַּיִן יָצָא יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ

א. אַף מִי שֶׁלֹּא טָעַם מֵהַיַּיִן, יָצָא יְדֵי חוֹבַת הַקִּדּוּשׁ, הֵן בְּקִדּוּשׁ הַלַּיְלָה וְהֵן בְּקִדּוּשׁ הַיּוֹם. שֶׁאֵין טְעִימָה זוֹ לְעִכּוּבָא, אֶלָּא לְחִבּוּב מִצְוָה (יַלְקוּט יוֹסֵף א ג עַמּוּד תקט).

וּבַהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב הִנֵּה כְּבָר הִזְכַּרְנוּ לְעֵיל מַה שֶּׁכָּתַב מַטֵּה יְהוּדָה (ר"ס רעא), שֶׁמִּן הַדִּין צָרִיךְ לַמְסֻבִּין טְעִימָה כָּל שֶׁהוּא, וּלְמִצְוָה צָרִיךְ שֶׁיִּטְעֲמוּ כָּל אֶחָד מֵהֶם כְּמִלֹּא לוּגְמָיו. וּדְלֹא כְּהַט"ז (ס"ק יז). ע"ש. אַךְ לֹא מַשְׁמַע כֵּן מִדִּבְרֵי הַפּוֹסְקִים, וּמִדִּבְרֵי הַתּוֹס' פְּסָחִים (קו. ד"ה הוה). וְכ"כ בְּעֶרֶךְ הַשֻּׁלְחָן (סק"ו), שֶׁמִּצְוָה מִן הַמֻּבְחָר שֶׁיִּטְעֲמוּ כֻּלָּם, הַיְנוּ טְעִימָה כָּל שֶׁהוּא, וְאֵין צָרִיךְ כְּמִלֹּא לוּגְמָיו כְּלָל. וּדְלֹא כְּהָרַב מַטֵּה יְהוּדָה. ע"ש. וְכֵן מוּכָח מִדִּבְרֵי מַהַר"ם חָלָאוָה (פְּסָחִים קא.), וּמִדִּבְרֵי הַמָּכְתָּם (שָׁם). וְכ"כ בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ הָרַב (סִימָן כה). וְכ"פ הַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה (רעא ס"ק עא).

וְהִנֵּה כַּמָּה מִמְּחַבְּרֵי הַזְּמַן הֵבִיאוּ מִשֵּׁם הַגְּרִי"ז מִבְּרִיסְק, שֶׁאֵין הַשּׁוֹמֵעַ אֶת הַקִּדּוּשׁ בַּיּוֹם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ אֶלָּא אִם כֵּן שׁוֹמֵעַ וְנֶהֱנֶה בְּטְעִימָה מִן הַיַּיִן שֶׁבַּכּוֹס. אוּלָם תָּמוּהַּ, אַחַר שֶׁדִּין זֶה לֹא הוּזְכַּר בָּרִאשׁוֹנִים וּבְבֵית יוֹסֵף, וְלֹא נִרְמָז מִזֶּה בְּשׁוּם פּוֹסֵק שֶׁהוּא דִּין לְעִכּוּבָא בְּטְעִימַת הַשּׁוֹמְעִים, וְיִתָּכֵן שֶׁכַּוָּנַת הָרַב מִבְּרִיסְק דְּיֵשׁ עִנְיָן לְטְעֹם מֵהַיַּיִן, וְאָמַר מַה שֶּׁאָמַר כְּקִשְׁיָא לְבֵרוּר הָעִנְיָן, וְלֹא לְדִינָא. [שׁוּב הֶרְאוּנִי בִּתְשׁוּבוֹת וְהַנְהָגוֹת ח"א (סִימָן רסד) שֶׁהֵבִיא שֶׁשָּׁמַע שֶׁהַגְּרִי"ז הִצִּיעַ חִדּוּשׁ זֶה לִפְנֵי אָבִיו הַגְּרַ"ח, וְלֹא קִבֵּל דְּבָרָיו, מִשּׁוּם דְּלֹא אִשְׁתְּמִיט לְאֶחָד מִן הַפּוֹסְקִים שֶׁיֹּאמַר כֵּן].

וְעַיֵּן בְּשׁוּ"ת יְחַוֶּה דַּעַת ח"ה (עַמּוּד פט) שֶׁכָּתַב לִדְחוֹת הַדְּבָרִים עַל פִּי מַה שֶּׁכָּתַב הַגָּאוֹן מִלִּיסָא בְּדֶרֶךְ הַחַיִּים, וְעוֹד אַחֲרוֹנִים, שֶׁכָּתְבוּ, שֶׁמִּי שֶׁטָּעַם מֵהַיַּיִן שֶׁל הַקִּדּוּשׁ, אֵינוֹ מְבָרֵךְ עַל שְׁאָר מַשְׁקִים שֶׁשּׁוֹתֶה בֵּין הַקִּדּוּשׁ לַסְּעוּדָה, אֲבָל מִי שֶׁלֹּא טָעַם מֵהַיַּיִן שֶׁל הַקִּדּוּשׁ, צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל שְׁאָר הַמַּשְׁקִים שֶׁשּׁוֹתֶה בֵּין קִדּוּשׁ לִסְעוּדָה. [כִּי בַּסְּעוּדָה עַצְמָהּ בְּלָאו הָכִי פָּשַׁט הַמִּנְהָג כְּדַעַת הַסּוֹבְרִים שֶׁאֵין מְבָרְכִים עַל שְׁאָר מַשְׁקִים בַּסְּעוּדָה]. וּמוּכָח, שֶׁיּוֹצְאִים יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ גַּם אִם לֹא טָעֲמוּ מֵהַיַּיִן. וְכֵן מוּכָח מִמַּה שֶּׁכָּתַב בְּשִׁלְטֵי הַגִּבּוֹרִים (פְּסָחִים קו.), גַּבֵּי הַהוּא סָבָא דְּגָחִין וְשָׁתֵי, שֶׁהֵבִיא קְשָׁיַת הָרַא"שׁ שֶׁהֵיאַךְ רָצָה לִשְׁתּוֹת קֹדֶם הַמְּבָרֵךְ, וְהָא אָמְרִינַן בִּבְרָכוֹת (מז.) אֵין הַמְסֻבִּין רַשָּׁאִים לִטְעֹם עַד שֶׁיִּטְעַם הַמְּבָרֵךְ. וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים דְּהַיְנוּ דַּוְקָא גַּבֵּי הַמּוֹצִיא, שֶׁצָּרִיךְ הַמְּבָרֵךְ לִטְעֹם כְּדֶאָמְרִינַן (ר"ה כט:), לֹא יִפְרֹס אָדָם פְּרוּסָה לְאוֹרְחִים אֶלָּא אִם כֵּן אוֹכֵל עִמָּהֶם, הִלְכָּךְ לֹא יִטְעֹם אַחֵר לְפָנָיו. אֲבָל גַּבֵּי קִדּוּשׁ שֶׁאֵין חוֹבָה עַל הַמְּבָרֵךְ לִטְעֹם, רַק שֶׁיִּטְעֹם אֶחָד מִן הַשּׁוֹמְעִים, יָכוֹל אַחֵר לִטְעֹם לְפָנָיו. ע"כ. וּמוּכָח שֶׁיּוֹצְאִים יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ הַיּוֹם גַּם בְּלִי טְעִימַת הַשּׁוֹמְעִים. (וְכֵן הוֹכִיחַ בְּאִמְרֵי צְבִי עַל סֵפֶר הַפַּרְנֵס, סִימָן שסד עמ' תלט). וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִמַּה שֶּׁכָּתַב הַמַּהַר"ם מֵרוֹטֶנְבּוּרְג בְּתִשְׁוּ' (דְּפוּס פְּרָאג סִימָן נד), שֶׁהַמַּהַר"ם הָיָה מִתְעַנֶּה בְּיוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאָמַר קִדּוּשָׁא רַבָּה לִבְנֵי בֵיתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִדְּאוֹרַיְתָא. וּמַשְׁמַע, שֶׁאַף שֶׁאֵינוֹ טוֹעֵם מֵהַיַּיִן שֶׁל הַקִּדּוּשׁ, אֵינוֹ מְעַכֵּב מִלְּקַדֵּשׁ וּלְהוֹצִיא אֲחֵרִים יְדֵי חוֹבָה. וְאַף שֶׁיֵּשׁ לְחַלֵּק בָּזֶה, מִכָּל מָקוֹם מִדִּבְרֵי הָאַחֲרוֹנִים מַשְׁמַע שֶׁאֵין הַטְּעִימָה מְעַכֶּבֶת, וְכֵן עִקַּר לְדִינָא.

גַּם הַנִּצְיִ"ב בְּהַעֲמֵק שְׁאֵלָה (פָּרָשַׁת יִתְרוֹ שְׁאֵילְתָּא נד, אוֹת ד', דַּף שנ"ג.) כָּתַב, שֶׁזֶּהוּ כְּבוֹד שַׁבָּת שֶׁרֹאשׁ הַבַּיִת שׁוֹתֶה יַיִן, וְכָל בְּנֵי בֵיתוֹ יוֹצְאִים יְדֵי חוֹבָה, וְכָךְ הָיְתָה תַּקָּנַת חֲכָמִים. וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה תִּקְּנוּ בְּהַדְלָקַת נֵרוֹת חֲנֻכָּה שֶׁעִקַּר הַמִּצְוָה הַהַדְלָקָה, וְכָל בְּנֵי הַבַּיִת יוֹצְאִים בְּהַדְלָקַת הָאֶחָד מֵהֶם, אַף עַל פִּי שֶׁכֻּלָּם חַיָּבִים בְּנֵר חֲנֻכָּה. ע"כ. הֲרֵי שֶׁאַף כְּשֶׁהַמְקַדֵּשׁ שׁוֹתֶה לְבַדּוֹ מִן הַיַּיִן, וְאֵין הַשּׁוֹמְעִים טוֹעֲמִים כְּלָל, בְּכָל זֹאת כֻּלָּם יוֹצְאִים יְדֵי חוֹבַת הַקִּדּוּשׁ. וְכֵן הַמִּנְהָג בְּכָל הַיְשִׁיבוֹת שֶׁאֵין כָּל הַשּׁוֹמְעִים אֶת הַקִּדּוּשׁ טוֹעֲמִים מִן הַיַּיִן, וְאַף עַל פִּי כֵן יוֹצְאִים יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ, וְיֵשׁ לָהֶם עַל מַה שֶּׁיִּסְמְכוּ.

אֶחָד בֵּרַךְ לְכֻלָּם וְאֶחָד מֵהַשּׁוֹמְעִים שֶׁח קֹדֶם קִיּוּם הַמִּצְוָה

ב. הַשּׁוֹמְעִים אֶת הַקִּדּוּשׁ שֶׁדִּבְּרוּ קֹדֶם שֶׁטָּעֲמוּ מֵהַיַּיִן, אִם דִּבְּרוּ קֹדֶם שֶׁהַמְקַדֵּשׁ טָעַם, לֹא יִטְעֲמוּ מֵהַיַּיִן אֶלָּא אִם כֵּן יְבָרְכוּ הַגָּפֶן. וְאִם דִּבְּרוּ אַחַר שֶׁהַמְקַדֵּשׁ טָעַם, אֵינָם צְרִיכִים לְבָרֵךְ. וְאֶפְלוּ הָכִי נָכוֹן יוֹתֵר שֶׁלֹּא יִשְׁתּוּ מֵהַיַּיִן, אוֹ שֶׁיְּהַרְהֲרוּ הַבְּרָכָה בְּלִבָּם (שָׁם עַמּוּד תקי).

וּבַהֲעָרָה (שָׁם) כָּתַב רְאֵה בְּכֵיוֹצֵא בָּזֶה בְּיַלְקוּט יוֹסֵף הִלְכוֹת צִיצִית (מַהֲדוּרַת תשס"ד סי' ח' הֲעָרָה כד ד"ה וְהֵיכָא). וְהִנֵּה הֵיכָא שֶׁאֶחָד בֵּרַךְ לְכֻלָּם, וְאֶחָד מֵהַשּׁוֹמְעִים שָׁח שִׂיחָה בְּטֵלָה קֹדֶם שֶׁטָּעַם מֵהַיַּיִן, אִם יָכוֹל לִטְעֹם מֵהַיַּיִן, מָצִינוּ בְּכֵיוֹצֵא בָּזֶה בְּסֵפֶר הָרוֹקֵחַ [הוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף סִימָן קסז, וְהוּבָא לְעֵיל], שֶׁאִם דִּבֵּר בֵּין הַמּוֹצִיא לַאֲכִילָתוֹ, צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא, אֲבָל אִם הַבּוֹצֵעַ טָעַם מְעַט, וְהִסִּיחוּ שְׁאָר הַמְסֻבִּין, הָא נַפְקֵי כֻּלְּהוּ, עכ"ל. וּמָרָן הַבֵּית יוֹסֵף חָלַק עַל זֶה, דְּכָל שֶׁהִפְסִיק קֹדֶם טְעִימָתוֹ הֲוֵי הֶפְסֵק וְחוֹזֵר לְבָרֵךְ. ע"כ. וְהָרַמָּ"א בְּדַרְכֵי מֹשֶׁה וּבַהַגָּ"ה שָׁם הִצְדִּיק אֶת דִּבְרֵי הָרוֹקֵחַ, וּכְבָר בֵּאַרְנוּ לְעֵיל שֶׁהַדָּבָר תָּלוּי בְּגֶדֶר שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה אִם תּוֹרַת דִּבּוּר עָלָיו אוֹ תּוֹרַת שְׁמִיעָה, וּרְאֵה לְעֵיל, וּלְדִינָא נָקְטִינַן דְּסָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל נָגֶד הַבֵּית יוֹסֵף, וְלֹא הֲוֵי הֶפְסֵק.

וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה יֵשׁ לָדוּן בְּשׁוֹמְעִים קִדּוּשׁ וְלֹא טָעֲמוּ מֵהַיַּיִן, וְאַחַר כָּךְ רוֹצִים לִשְׁתּוֹת שְׁאָר מַשְׁקִין, אִם צְרִיכִים לְבָרֵךְ עַל שְׁאָר מַשְׁקִין, וְעַיֵּן בַּהֲלִיכוֹת עוֹלָם ח"ב (עַמּוּד כד ד"ה אוּלָם) שֶׁכָּתַב, דְּכֵיוָן שֶׁלֹּא שָׁתוּ מִן הַיַּיִן שֶׁהוּא עִקָּר, אֵין יְפֵטֹר שְׁאָר מַשְׁקִין בְּבִרְכָתָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְאַחַר שֶׁהִפְסִיקוּ בְּדִבּוּר, שֶׁאֲפִלּוּ אִם יִרְצוּ לִשְׁתּוֹת יַיִן אַחַר כָּךְ צְרִיכִים לְבָרֵךְ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסֵפֶר אֹהֶל מוֹעֵד (דַּף סד ע"א). ע"כ.

אֶלָּא דִּלְגַבֵּי הִפְסִיק בְּדִבּוּר לְכְאוֹרָה יֵשׁ לְעַיֵּן דְּאַמַּאי לֹא נֵחוֹשׁ לִסְבָרַת הָרוֹקֵחַ הַנִּזְכָּר לְעֵיל מִשּׁוּם סָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל. וְיֵתֶכֶן לוֹמַר בְּטַעְמָא דְּמִלְּתָא דְּבִרְכַּת הַגָּפֶן בְּקִדּוּשׁ הָוְיָא כִּבְרִכַּת הַמִּצְוֹת, וּכְדִמַשְׁמַע בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כט: דְּאַף עַל פִּי שֶׁיָּצָא מוֹצִיא, וְכֵן פָּסַק בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (סוֹף סִימָן קסז), דְּבִרְכַּת הַיַּיִן שֶׁבַּקִּדּוּשׁ רַשַּׁאי לְבָרֵךְ לַאֲחֵרִים אַף עַל פִּי שֶׁיָּצָא. וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק מא). וְנִמְצָא דְּטְעִימַת הַשּׁוֹמֵעַ הִיא רַק לְחִבּוּב מִצְוָה, שֶׁכְּבָר יָצָא יְדֵי חוֹבָה בְּטְעִימַת הַמְקַדֵּשׁ, וּמְהַנֵּי טְעִימָה זוֹ כְּדֵי לְפָטְרוֹ מִבִּרְכַּת הַנֶּהֱנִין לִשְׁאָר מַשְׁקִין. וּלְפִי זֶה לְגַבֵּי פַּת שֶׁעִקָּרָהּ בִּרְכַּת הַנֶּהֱנִין, מִמֵּילָא כָּל שֶׁהַבּוֹצֵעַ טָעַם, מְהַנֵּי טְעִימַת הַבּוֹצֵעַ גַּם לַשּׁוֹמֵעַ, דְּחָשִׁיב כְּאִלּוּ בָּצַע בְּעַצְמוֹ. אִי נַמִּי דִּלְעִנְיַן כּוֹס הַקִּדּוּשׁ עַצְמָהּ שֶׁעָלָיו בֵּרַךְ הַמְקַדֵּשׁ, וְגַם צְרִיכִים לְכוֹסוֹ לְעִנְיַן לָצֵאת יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ, יֵשׁ יוֹתֵר סְבָרָא שֶׁיּוֹצְאִים יְדֵי חוֹבָה בְּטְעִימַת הַמְקַדֵּשׁ. וּרְאֵה בְּשׁוּ"ת נֵצַח יוֹסֵף ח"ב (סִימָן טז).

וְרָאִיתִי בְּקֹבֶץ וּקְנֵה לְךָ חָבֵר (תשס"ו סִימָן לא עַמּוּד קמב), שֶׁכָּתְבוּ, דִּלְפִי הַמְבֹאָר בְּיַלְקוּט יוֹסֵף גַּבֵּי פַּת, יֵשׁ לוֹמַר דְּהוּא הַדִּין הָכָא, דְּדַוְקָא אִם דִּבְּרוּ לִפְנֵי שֶׁטָּעַם הַמְקַדֵּשׁ, אֲבָל אִם דִּבְּרוּ לְאַחַר טְעִימַת הַמְקַדֵּשׁ, לֹא יַחְזְרוּ לְבָרֵךְ. ע"כ. וְהֵעִירוּ מִמַּה שֶׁכָּתַב בַּהֲלִיכוֹת עוֹלָם ח"ב (עַמּ' כד) שֶׁאִם הַשּׁוֹמְעִים הִפְסִיקוּ בְּדִבּוּר, צְרִיכִים לְבָרֵךְ. וּכְמוֹ

שֶׁכָּתַב הָאֹהֶל מוֹעֵד (דַּף סד.), וּמַשְׁמַע דְּבְכָל אֹפֶן מַיְירִי.

אִיבָּרָא דְּאֵינוֹ מָכְרָח, דְּהָתָם צְיֵין לְהַתּוֹסְפוֹת בְּפֶסָחִים (קא. ד"ה וְרַבִּי יוֹחָנָן). וְשָׁם כָּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת לְהַשְׁוָוֹת קִדּוּשׁ לְפַת, שֶׁאִם הִפְסִיק חוֹזֵר. וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין הָכָא דְּדַוְקָא אִם דִּבְּרוּ הַשּׁוֹמְעִים קֹדֶם הַטְּעִימָה שֶׁל הַמְקַדֵּשׁ, חוֹזְרִים לְבָרֵךְ. וּבְלֹא הָכִי בַּהֲלִיכוֹת עוֹלָם אַיְירִי לְגַבֵּי יַיִן הַפּוֹטֵר שְׁאָר הַמַּשְׁקִין, שֶׁאִם טָעֲמוּ מֵהַיַּיִן אֵינוֹ פּוֹטֵר שְׁאָר מַשְׁקִין, וְאִם לֹא טָעֲמוּ מֵהַיַּיִן אֵינוֹ פּוֹטֵר שְׁאָר מַשְׁקִין, וְלֹא קָאֵי לְגַבֵּי בִּרְכַּת הַגֶּפֶן עַצְמָהּ כְּשֶׁעָשָׂה הֶפְסֵק.

וְתָמוּהַּ, כִּי בַּהֲלִיכוֹת עוֹלָם שֶׁצִּינּוּ שָׁם כְּבָר עָמַד בָּזֶה וּבֵאֵר הַדְּבָרִים בְּטוּב טַעַם [וּכְבָר שָׁנִים קֹדֶם לָזֶה כָּתַב כָּל זֶה בְּשׁוּ"ת יַחֲוֶה דַּעַת חֵלֶק ה סִימָן כ], וְשָׁם הֵבִיא מִשּׁוּ"ת צוּר יַעֲקֹב (סִימָן קל) שֶׁכָּתַב, שֶׁדָּבָר זֶה שָׁנוּי בְּמַחֲלֹקֶת הַפּוֹסְקִים, כִּי בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (סִימָן קסז סְעִיף ו') פָּסַק מָרָן, אִם שָׁח בֵּין בְּרָכָה לַאֲכִילָה צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, וְכָתַב עַל זֶה הָרַמְ"א, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁזֶּהוּ דַּוְקָא כְּשֶׁשָּׁח קֹדֶם שֶׁאָכַל הַבּוֹצֵעַ, אֲבָל אַחַר כָּךְ לֹא הֲוֵי שִׂיחָה הֶפְסֵק, אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא טָעֲמוּ הַמְסֻבִּין שֶׁכְּבָר יָצְאוּ כֻּלָּם בַּאֲכִילַת הַבּוֹצֵעַ וְכוּ'. (וּמְקוֹרוֹ מִדִּבְרֵי הָרוֹקֵחַ). וּלְפִי דַּעַת הָרַמְ"א הוּא הַדִּין כָּאן שֶׁטְּעִימַת הַמְקַדֵּשׁ מִן הַיַּיִן מוֹעִילָה גַּם לְגַבֵּי הַשּׁוֹמְעִים הַמְכֻוָּנִים לָצֵאת יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ, וְנֶחְשָׁב כְּאִלּוּ טָעֲמוּ מַמָּשׁ מִן הַיַּיִן, וּמִכֵּיוָן שֶׁיַּיִן פּוֹטֵר כָּל מִינֵי מַשְׁקִים, אֵינָם צְרִיכִים לְבָרֵךְ עַל הַמַּשְׁקִים אֲפִלּוּ לֹא טָעֲמוּ מִן הַיַּיִן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְדַעַת הַבַּיִת יוֹסֵף שֶׁהֵבִיא דִּבְרֵי הָרוֹקֵחַ שֶׁכָּתַב כֵּן, וְחָלַק עָלָיו, וְהֶעֱלָה שֶׁאֲפִלּוּ טָעַם הַבּוֹצֵעַ, כָּל שֶׁלֹּא טָעַם הַשּׁוֹמֵעַ אִם שָׁח חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ, וְגַם הַמָּגֵן אַבְרָהָם שָׁם הוֹכִיחַ בִּרְאָיוֹת בְּרוּרוֹת מֵהַתּוֹסְפוֹת פְּסָחִים (קא. בד"ה וְרַבִּי יוֹחָנָן), וּמִדִּבְרֵי הָרַאֲבַ"ן וְהָרֹא"שׁ וְהַמָּרְדְּכִי, כְּדִבְרֵי הַבַּיִת יוֹסֵף. וְאִם כֵּן הַדָּבָר בָּרוּר שֶׁהַשּׁוֹמְעִים אֶת הַקִּדּוּשׁ וְלֹא טָעֲמוּ מֵהַיַּיִן צְרִיכִים לְבָרֵךְ עַל הַשֵּׁכָר וּשְׁאָר מַשְׁקִים, אֲפִלּוּ אִם לֹא הִפְסִיקוּ בְּשִׂיחָה בֵּינְתַיִם. עכת"ד. אוּלָם לְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי נִרְאֶה שֶׁאֲפִלּוּ הָרוֹקֵחַ וְהָרַמְ"א הַנִּזְכָּר לְעֵיל, יוֹדוּ שֶׁהַשּׁוֹמְעִים שֶׁלֹּא טָעֲמוּ מִן הַיַּיִן צְרִיכִים לְבָרֵךְ עַל הַמַּשְׁקִים, מִכֵּיוָן שֶׁכָּל הַטַּעַם שֶׁהַיַּיִן פּוֹטֵר כָּל מִינֵי מַשְׁקִים, הוּא רַק מִפְּנֵי שֶׁהַיַּיִן עִקַּר וְהַמַּשְׁקִים טְפֵלִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת וְהָרֹא"שׁ וְהָאוֹר זָרוּעַ וּשְׁאָר פּוֹסְקִים, כָּל שֶׁלֹּא שָׂתָה בְּעַצְמוֹ מֵהַיַּיִן שֶׁהוּא עִקָּר, לֹא שַׁיָּךְ לְפַטֵּר שְׁאָר מַשְׁקִים, וְכַנִּזְכָּר לְעֵיל. וְשׁוּב מָצָאתִי לְהָרַב הַגָּאוֹן רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן טוּבוֹ בְּסֵפֶר פְּקֻדַּת אֶלְעָזָר (סִימָן קעד דַּף כז ע"ג בד"ה גַּם), שֶׁחִלֵּק כָּאָמוּר בֵּין דִּבְרֵי הָרַמְ"א לְנִדּוֹן דִּידַן. וְכֵן רָאִיתִי עוֹד לְהַגָּאוֹן רַבִּי מָרְדְּכַי וִינְקְלֶר בְּשׁוּ"ת לְבוּשֵׁי מָרְדְּכַי מֵהֲדוּרָא קַמָּא (חֵלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן לו) שֶׁחִלֵּק כָּאָמוּר, וְשֶׁהַדָּבָר פָּשׁוּט שֶׁאַף לְדַעַת הָרוֹקֵחַ וְהָרַמְ"א בְּנִדּוֹן דִּידַן צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל הַמַּשְׁקִים, שֶׁרַק כְּשֶׁשָּׁתָה מֵהַיַּיִן פּוֹטֵר הַמַּשְׁקִים, שֶׁהָעִקָּר פּוֹטֵר אֶת הַטְּפֵלָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּזֶה שֶׁאֵינוֹ שׁוֹתֶה מִן הַיַּיִן. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַשּׁוֹמְעִים יָצְאוּ יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ בְּטְעִימַת הַמְקַדֵּשׁ, מִכָּל מָקוֹם לֹא יָצְאוּ יְדֵי חוֹבַת בִּרְכַּת הַנֶּהֱנִין. עכת"ד. וְהַגָּאוֹן רַבִּי רְפָאֵל אַנְקָאוָא בְּשׁוּ"ת קַרְנֵי רְאֵם (סִימָן רכא) הָאֲרִיךְ בָּזֶה אִם גַּם לְגַבֵּי הַשּׁוֹמְעִים אָמְרִינַן יַיִן פּוֹטֵר כָּל מִינֵי מַשְׁקִים, וְהֶעֱלָה דִּשְׁפִיר יוֹצְאִים בָּזֶה, וַעֲדִיפָא מִזֶּה כָּתַב הָרַמְ"א בַּהַגָּ"ה (סִימָן קסז סְעִיף ו'), וְאַף הַבַּיִת יוֹסֵף שָׁם שֶׁחוֹלֵק עַל דִּבְרֵי הָרַמְ"א יוֹדֶה בָּזֶה. עכת"ד. וְנִרְאֶה שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּאֹפֶן שֶׁטָּעֲמוּ הַשּׁוֹמְעִים מִן הַיַּיִן, וּבָזֶה יְכוֹנוּ דִּבְרֵיהֶם. כַּיָּעַיִן שָׁם. [רֹב קֶטַע זֶה מִמָּרָן זַיְע"א].

מִי שֶׁקִּדֵּשׁ עַל הַיַּיִן לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי בֵיתוֹ, וְשָׁתָה אַחֵר שֶׁהִמְקַדֵּשׁ לֹא כִּוֵּן עָלָיו

וְהִנֵּה בַּהֲלִיכוֹת עוֹלָם ח"א (עַמּוּד שמו) כָּתַב בְּדִין אִם שָׁחוּ הַמְסֻבִּין בְּדִבּוּר קֹדֶם שֶׁיִּטְעֲמוּ מִן הַפַּת, אַחַר שֶׁהַבּוֹצֵעַ עַצְמוֹ טָעַם מְעַט מִן הַפַּת. וְכָתַב, שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ בָּזֶה לִסְפֵק בְּרָכוֹת. וּבַתְּחִלָּה הֵבִיא דַּעַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם הַנִּזְכָּר, שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ בָּזֶה לְהֶפְסֵק וְצָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ. וְשָׁכֵן פָּסְקוּ הַפְּרִי חָדָשׁ (סְעִיף ז). וְהָאֵלִיָּה רַבָּה וְהָעֶרֶךְ הַשֻּׁלְחָן סק"ד. גַּם הַמהריק"ש בְּהַגָּהוֹתָיו הֵבִיא מַחֲלֹקֶת

הַבַּיִת יוֹסֵף עִם הָרוֹקֵחַ. וְכָתַב שֶׁרָאָה לְמָרָן שֶׁנָּהַג כִּסְבָרָתוֹ שֶׁכָּתַב בְּבֵית יוֹסֵף. גַּם בְּבִרְכֵי יוֹסֵף (שי"ב סק"ב) כָּתַב שֶׁרָאָה לְחַד מֵרַבָּוָתָא קַמָּאֵי בְּסֵפֶר כָּתַב יָד שֶׁפָּסַק כְּדִבְרֵי מָרָן הַבַּיִת יוֹסֵף. וְכֵן פָּסַק בְּשוּ"ת זָכוֹר לְיִצְחָק (סי' לח). וְכֵן פָּסַק הַגר"ז וְהַחַיֵּי אָדָם. וְכֵן הֶעֱלָה בְּבֵאוּר הֲלָכָה. וְשֶׁאַף הָרוֹקֵחַ וְהָאוֹר זָרוּעַ לֹא נִתְכַּוְּנוּ לְכָךְ. ע"ש.

וְאָמְנָם רָאִיתִי לְהָרִיטְבָּ"א (בְּחִדּוּשָׁיו לִפְסָחִים ז:) שֶׁכָּתַב כְּדִבְרֵי הָרוֹקֵחַ. וְכֵן כָּתַב עוֹד הָרִיטְבָּ"א (בְּפֶרֶק ג מֵהִלְכוֹת בְּרָכוֹת הֲלָכָה יח). [וְעַיֵּן בְּהֶעָרַת הָרַב הַמּוֹצִיא לָאוֹר שָׁם אוֹת ד]. וְכֵן כָּתַב רַאֲבִי"ה (בְּרָכוֹת סִימָן קיב) שֶׁכָּל שֶׁטָּעַם הַמְבָרֵךְ לְבַדּוֹ, אֵין לָחוּשׁ, שֻׁכֻּלָּם יָצְאוּ בְּטַעְמָתוֹ. ע"ש.

וְעַיֵּן בְּכַף הַחַיִּים (סי' קסז ס"ק חן, וס"ק נט) שֶׁהֵבִיא דִּבְרֵי הַפּוֹסְקִים הָאַחֲרוֹנִים שֶׁפָּסְקוּ כִּדְבְרֵי מָרָן. וְכָתַב, דְּאַף עַל גַּב דִּבְעָלְמָא קַיְמָא לָן סָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל וַאֲפִלּוּ נֶגֶד מָרָן, הָכָא נָקְטִינַן כְּכָל הָנֵי רַבָּוָתָא דִּסְבִירָא לְהוּ כְּמָרָן, מִשּׁוּם דִּבְכֹהַאי גַּוְנָא שֶׁהַמְסָבִּין לֹא בֵּרְכוּ בְּפִיהֶם אֶלָּא רַק שֶׁכִּוְּנוּ לִבְרֵכַת הַבּוֹצֵעַ לֹא חַיְשִׁינַן כָּל כָּךְ לְסָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל. ע"ש.

וְלִכְאוֹרָה יֵשׁ לְהָעִיר לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב בְּסֵפֶר אֹהֶל מוֹעֵד ח"א (בְּשַׁעַר הַבְּרָכוֹת דֶּרֶךְ א נְתִיב י דַּף צה רע"א) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "וְלָמַדְנוּ עַתָּה שֶׁהַמְבָרֵךְ בְּרָכָה הַצְּרִיכָה לוֹ וְשָׁמַע חֲבֵרוֹ כָּל הַבְּרָכָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף וְעָנָה אָמֵן, וְנִתְכַּוֵּן לָצֵאת יְדֵי חוֹבָה, אֵינוֹ רַשַּׁאי לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ כֵּיוָן שֶׁכְּבָר יָצָא יְדֵי חוֹבָה כְּשֶׁעָנָה אָמֵן, וְאִם בֵּרַךְ הֲרֵי זוֹ בְּרָכָה לְבַטָּלָה. ע"כ. וְכֵן כָּתַב בְּשוּ"ת הַגְּרַעֵק"א (סי' ז דַּף ז ע"ב). וּבְשוּ"ת שַׁעֲרֵי עֶזְרָא (סי' יא דַּף ט:). וְכֵן הֶעֱלָה בְּשוּ"ת מִשְׁנֵה הֲלָכוֹת (חאו"ח סי' קלד). ע"ש. וְכֵן כָּתַב בְּקֹבֶץ שַׁעֲרֵי צִיּוֹן (סי' ז). וְעַיֵּן עוֹד בְּשוּ"ת יַבִּיעַ אֹמֶר ח"ח (או"ח סִימָן כד אוֹת ה-ו). ע"ש. וְאִם כֵּן הָכָא נַמֵּי שֶׁהַמְסָבִּין נִתְכַּוְּנוּ לָצֵאת יְדֵי חוֹבָה וְעָנוּ אָמֵן, אִם יַחְזְרוּ לְבָרֵךְ, יֵשׁ כָּאן חֲשַׁשׁ אִסּוּר בְּרָכָה לְבַטָּלָה. [לְדַעַת הָרוֹקֵחַ וְסִיעָתוֹ]. שֶׁהֲרֵי כְּבָר יָצְאוּ יְדֵי חוֹבָה, וּמַה שֶּׁחוֹזְרִים לְבָרֵךְ כָּאן יֵשׁ חֲשַׁשׁ בְּרָכָה לְבַטָּלָה. וְאִם כֵּן אֵין לְחַלֵּק בֵּין מוֹצִיא הַבְּרָכָה בְּפִיו, אוֹ מִתְכַּוֵּן לָצֵאת בִּבְרֵכַת חֲבֵרוֹ וְעָנָה אָמֵן.

וְעַיֵּן עוֹד בְּשוּ"ת רַב פְּעָלִים ח"ג (סִימָן ז). שֶׁכָּתַב לְחַכְמֵי יְשִׁיבַת בָּבֶל, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: מַה שֶּׁשְּׁאַלְתֶּם בְּדִין הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (סי' קסז ס"ו), שֶׁרְאִיתֶם רַבִּים מֵהַפּוֹסְקִים דְּפִלִּיגִי עַל סְבָרַת הָרוֹקֵחַ, וְגַם מָרָן בְּבֵית יוֹסֵף דָּחָה סְבָרַת הָרוֹקֵחַ בְּטוּב טַעַם וְכוּ', הִנֵּה פָּשׁוּט שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁרַבִּים חוֹלְקִים עַל סְבָרַת הָרוֹקֵחַ, מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לָחוּשׁ לִסְבָרָתוֹ לְעִנְיַן בְּרָכָה, דְּהָא קַיְמָא לָן סָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל אֲפִלּוּ נֶגֶד מָרָן שֶׁקִּבַּלְנוּ הוֹרָאוֹתָיו, וְאַף עַל פִּי שֶׁרַבִּים חוֹלְקִים עַל סְבָרַת הָרוֹקֵחַ, מִי זוּטְרֵי אוֹתָם גְּדוֹלִים דְּקַיְמֵי בִּסְבָרַת הָרוֹקֵחַ. וּמַה שֶּׁכְּתַבְתֶּם שֶׁסְּבָרָתוֹ אֵינָהּ סְבָרָא וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף, וְאֵין זֶה בִּכְלַל סָפֵק בְּרָכוֹת, חוֹשְׁשַׁנִי לָכֶם מֵהֲטַאת שְׁכְּתַבְתֶּם כֵּן עַל סְבָרָא דְּקַיְמֵי בָּהּ גְּדוֹלֵי עוֹלָם הָרוֹקֵחַ וְהָאוֹר זָרוּעַ וְהָרַמָּ"א וְהַלְּבוּשׁ וְהַבַּ"ח, וְכִי כָּל גְּדוֹלִים אֵלּוּ לֹא רָאוּ קְשִׁיַּת הַבַּיִת יוֹסֵף וְכוּ'. עכת"ד. וְעַיֵּן בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סי' כה סק"ט), וּבַהֶעָרָה בְּשוּ"ת יַבִּיעַ אֹמֶר ח"ח (או"ח סי' כד סוֹף עַמּוּד קטו).

וְהִנֵּה אֵין לְכַחֵד שֶׁיֵּשׁ פָּנִים הַנִּרְאִים לְמַה שֶּׁפָּסַק כַּף הַחַיִּים, כֵּיוָן דְּהַאי מִלְּתָא דְּאָמְרִינַן סָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל אֲפִלּוּ נֶגֶד מָרָן לָאו מִלְּתָא פְּסִיקְתָא הִיא, כִּי מַהֲרַ"י אַלְגַּאזִי בְּסֵפֶר אֱמֶת לְיַעֲקֹב (בְּמִשְׁפַּט בְּרָכוֹת הָעוֹלִים לַסֵּפֶר תּוֹרָה אוֹת סג) כָּתַב שֶׁגַּם בִּבְרָכוֹת פָּסְקִינַן כְּדִבְרֵי מָרָן שֶׁקִּבַּלְנוּ הוֹרָאוֹתָיו. וְכֵן כָּתַב עוֹד בְּשַׁלְמֵי צִבּוּר (שַׁלְמֵי חֲגִיגָה דַּף רפ"ח:). וְכֵן דַּעַת הָרַב פְּרָאגִ'י בִּתְשׁוּבָה (סי' נה). וְעַיֵּן עוֹד בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (רֵישׁ סִימָן תקפב), וּבְטָהֳרַת הַמַּיִם (מַעֲרֶכֶת פ אוֹת קפז). וְכֵן נִרְאֶה דַּעַת הַחֹקְרֵי לֵב, וּכְמוֹ שֶׁהוֹכִיחַ בְּשִׂמְחַת נָפֶשׁ (דַּף סב ע"א וע"ב). וְכֵן דַּעַת הָרַב שְׁלֹמֹה לַנְיָאדוֹ בְּשוּ"ת כִּסֵּא שְׁלֹמֹה (סי' ז). ע"ש.

וַאֲפִלּוּ מָרָן הַחִיד"א בְּחַיִּים שְׁאַל ח"ב (סִימָן טו) שֶׁכָּתַב דְּאָמְרִינַן סָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל אֲפִלּוּ נָגֶד מָרָן, כָּתַב, דְּמִכָּל מָקוֹם מִי שֶׁמְּבָרֵךְ כְּדַעַת מָרָן אֵין מוֹחִים בְּיָדוֹ, שֶׁהֲרֵי קִבְּלוּנוּ הוֹרָאוֹת מָרָן. וּבְפָרָט כָּאן שֶׁהַרְבֵּה רִאשׁוֹנִים חוֹלְקִים עַל סְבָרַת הָרוֹקֵחַ, וּמְסַיְּעֵי לִסְבָרַת מָרָן. וְעוֹד שֶׁאִם נֹאמַר סָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל, הֲרֵי הַמְסָבִּין שֶׁהִפְסִיקוּ בְּשִׂיחָה, וְאוֹכְלִים עַל סְמַךְ בִּרְכַּת הַבּוֹצֵעַ, הֲרֵי הֵם עוֹבְרִים עַל דַּעַת מָרָן הַבַּיִת יוֹסֵף, וְדִינָם כְּסָפֵק אוֹכְלִים בְּלִי בְּרָכָה. וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּחִדּוּשֵׁי הָרִיטְבָּ"א (שַׁבָּת כג. הוֹצָאַת רש"ז רַיְיכְמַן דקי"ב סע"ב), וּבְנִסְתַּפֵּק בְּבִרְכַּת הַנֶּהֱנִין לְפָנָיהָ, תְּמִיהַנִי הֵיאַךְ חוֹזֵר וְאוֹכֵל בְּלֹא בְּרָכָה מִפְּנֵי סָפֵק בְּרָכוֹת, וַהֲרֵי מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּקוּם וַעֲשֵׂה לָאֳכֹל בְּמַה שֶׁנֶּהֱנָה מִקָּדְשֵׁי שָׁמַיִם וּכְאִלּוּ מָעַל וְכוּ'. ע"ש. וְעַיֵּן עוֹד בְּדִבְרֵי הַמְאִירִי (בְּרָכוֹת לה:). וּבַמַּהַרְשָׁ"א (פְּסָחִים קב.). וְכֵן כָּתַב בְּאֶבֶן הָעוֹזֵר (סִי' ריד) אַלִּיבָּא דְּהַתּוֹסְפוֹת (בְּרָכוֹת יב.) בְּשֵׁם ר"י, בְּפָתַח בְּחַמְרָא וְסֵיֵם בְּדִשְׁכְּרָא, דְּהַוְיָא בַּעְיָא דְּלֹא אִיפְּשִׁיטָא, וּסְבִירָא לֵיהּ לְר"י דְּאַזְלִינַן לְחוּמְרָא וְצָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ פַּעַם אַחֶרֶת, דְּהַהוּא טַעְמָא לְפִי שֶׁאָסוּר לֵיהָנוֹת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה. וְכֵן כָּתַב הַפְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ (בְּרָכוֹת יב.). וְכֵן כָּתַב רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר בְּגִלְיוֹן הַשַּׁ"ס (בְּרָכוֹת יב.). וּבְסֵפֶר הָעִתִּים בְּהַגָּהַת עִתִּים לַבִּינָה (עמ' קצד).

וְכֵן פָּסַק בְּשׁוּ"ת דְּבַר מֹשֶׁה ח"ג (חֵלֶק אֹרַח חַיִּים סוֹף סִימָן יד) דְּלֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר סָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל אֶלָּא דַּוְקָא בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה, אֲבָל לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה לָאֳכֹל בְּלֹא בְּרָכָה מִסָּפֵק לֹא שַׁיָּךְ סָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל, כֵּיוָן שֶׁלִּפְנֵי דִּבְרֵי הַסּוֹבְרִים שַׁיֵּשׁ לְבָרֵךְ, הֲוֵי לֵיהּ כְּנֶהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה וּכְאִלּוּ מָעַל. וְהִסְכִּים לָזֶה הַמַּהֲרַ"א דִּי בּוּטוֹן בְּשׁוּ"ת מַחֲזֵה אַבְרָהָם (סִי' לח אוֹת יא), וְכָתַב שֶׁכֵּן הִיא דַּעַת ר"י בְּתוֹסְפוֹת (בְּרָכוֹת יב.) הַנִּזְכָּר לְעֵיל. וְכֵן כָּתַב הָרַב שְׁלֹמֹה קְלוּגֶר בְּחָכְמַת שְׁלֹמֹה (סִי' קעט) וּפָסַק בִּסְכִינָא חֲרִיפָא דִּבִרְכַּת הַנֶּהֱנִין לְפָנָיהָ לֹא אָמְרִינַן סָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל, דְּלֹא לִתְהֵנִי וְלֹא לִיבָּרֵיךְ. ע"ש. וְעַיֵּן עוֹד בְּעֵרֶךְ הַשֻּׁלְחָן (סִי' רו סוֹף סק"ה).

וְאָמְנָם כָּל זֶה הוּא לְחַזֵּק דִּבְרֵי כַּף הַחַיִּים דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּהָכָא לֹא אָמְרִינַן סָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל, וּפְסָקִינַן כְּדַעַת מָרָן. בְּרַם בְּקוּשְׁטָא רַבִּים וְכֵן שְׁלֵמִים חוֹלְקִים עַל סְבָרָא זוֹ, וּסְבִירָא לְהוּ שֶׁאַף בְּקוּם וַעֲשֵׂה אָמְרִינַן סָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל. וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּשׁוּ"ת יַבִּיעַ אוֹמֶר ח"ד (סִי' ג עמ' יח). ע"ש.

וְעַיֵּן בְּשׁוּ"ת גִּנַּת וָרְדִים (כְּלָל א סִי' מג) שֶׁאַחַר שֶׁפִּלְפֵּל בִּסְבָרַת הָרוֹקֵחַ וְהַבַּיִת יוֹסֵף סִיֵּם, סוֹף דָּבָר דִּמְסְתַּבְּרָא כִּדְבְרֵי הָרוֹקֵחַ ז"ל, וּמִי שֶׁלִּבּוֹ נוֹקְפוֹ יְהַרְהֵר הַבְּרָכָה בְּלִבּוֹ שֶׁבָּזֶה יָצָא יְדֵי חוֹבָה אַלִּיבָּא דְּהָרַמְבַּ"ם וְהַסְמַ"ג שֶׁכָּתְבוּ שֶׁהַמְבָרֵךְ בְּלִבּוֹ אֲפִלּוּ לֹא הוֹצִיא בִּשְׂפָתָיו יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָה, וּמִשּׁוּם אִסּוּר לֹא תִשָּׂא לֵיכָּא. עכת"ד.

וּבְשׁוּ"ת פְּרַח שׁוֹשַׁן (כְּלָל א סִימָן יד) דָּן גַּם כֵּן בְּדִין זֶה, וְהָעֱלָה, שֶׁאִם שׁוֹחֲחוּ הַמְסָבִּין אַחַר שֶׁטָּעַם הַבּוֹצֵעַ, צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ כְּדִבְרֵי מָרָן הַבַּיִת יוֹסֵף, שֶׁהִסְכִּימוּ לוֹ הַמָּגֵן אַבְרָהָם וְהַמַּהֲרִיקַ"ש. וְהָכִי נָקְטִינַן. ע"כ. [וְעַיֵּן שָׁם בְּסִימָן א']. וְעַיֵּן בְּשׁוּ"ת עֵמֶק הֲלָכָה (סִי' נט) שֶׁהֶעֱלָה שֶׁהָעִקָּר כְּדִבְרֵי הָרוֹקֵחַ, דְּקַיְמָא לָן סָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל. ע"ש.

וְעַיֵּן לְהָרַב בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם (דַּף טז ע"א) שֶׁהֵבִיא בְּדִין זֶה מַחֲלֹקֶת הָרַמַ"א וְהַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּשֵׁם הָרִאשׁוֹנִים, וְסֵיֵם בְּדִבְרֵי הַט"ז, שֶׁכֵּיוָן שֶׁהַדָּבָר שָׁנוּי בְּמַחֲלֹקֶת, הֵיכִי נַעֲבִיד, אִם יַחֲזֹר לְבָרֵךְ, שֶׁמָּא בְּרָכָה לְבַטָּלָה הִיא, כְּדִבְרֵי הָרוֹקֵחַ, וְאִם לֹא יְבָרֵךְ הֲוֵי כְּנֶהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה, וְלָכֵן הַנָּכוֹן שֶׁיְּצַוֶּה בַּעַל הַבַּיִת וְיוֹדִיעַ לְכֻלָּם שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לְהוֹצִיא יְדֵי חוֹבָה אֶלָּא רַק לְמִי שֶׁלֹּא יַפְסִיק בִּדְבָרִים קֹדֶם שֶׁיֹּאכַל, וּמִמֵּילָא אֲפִלּוּ אִם הָאֱמֶת כִּדְבְרֵי הָרוֹקֵחַ אֵין כָּאן חֲשַׁשׁ בְּרָכָה לְבַטָּלָה. ע"כ. וְכֵן כָּתַב הַבַּיִת מְנוּחָה (דִּינֵי הַמּוֹצִיא אוֹת יא דַּף נו ע"ב).

וּמַהַר"א מָנִי בְּסֵפֶר זִכְרוֹנוֹת אֵלֶּיהוּ (מַעֲ' ה אוֹת כג) כָּתַב, שֶׁכֵּיוָן דְּקִי"ל סָבֵ"ל אֶפְלוּ נָגֶד מָרָן יַחְזְרוּ אַחַר מִי שֶׁיְּבָרֵךְ וְיוֹצִיאָם יְ"ח, וְאִם לֹא מָצְאוּ יְהַרְהֲרוּ הַבְּרָכָה בְּלִבָּם וְיָצְאוּ יְ"ח, שֶׁבְּהַרְהוּר לֵיכָּא אִסּוּר בְּרָכָה לְבַטָּלָה. וְסִיֵּם, וְשׁוּב רָאִיתִי בְּשוּ"ת הַגְּיד מָרְדְּכַי (חֵלֶק אוֹרַח חַיִּים סִימָן א) שֶׁהֶאֱרִיךְ בָּזֶה, וְהֶעֱלָה שֶׁאֵין לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ. ע"כ.

וּמ"ש הָרַב בֶּן אִישׁ חַי שֶׁאִם שָׁח הַבּוֹצֵעַ בִּדְבָרִים חִיצוֹנִיִּים שֶׁדִּינוֹ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, וְהַמְסַבִּים לֹא הִפְסִיקוּ, יָצְאוּ יְ"ח. ע"כ. הִנֵּה כֵּן הֶעֱלָה הָרַב בֵּית מְנוּחָה (דַּף נו ע"ב אוֹת יב), שֶׁכֵּיוָן דְּקִי"ל שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה הוֹ"ל כְּאִלּוּ הֵם בְּעַצְמָם בֵּרְכוּ, וּכְבָר יָצְאוּ יְ"ח, וְלָכֵן הַבּוֹצֵעַ לְבַדּוֹ שֶׁהִפְסִיק בְּדִבּוּר יַחֲזֹר וִיבָרֵךְ, אֲבָל הַמְסַבִּין שֶׁלֹּא הִפְסִיקוּ בְּשִׂיחָה בֵּין עֲנִיָּתָם אָמֵן לְטִעְמָהּ, לֹא הִפְסִידוּ הַבְּרָכָה שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּי הַבּוֹצֵעַ בָּרְאשׁוֹנָה. וְשֶׁלֹּא כְּמ"ש הַחִקְרֵי לֵב חֵלֶק יוֹרֶה דֵּעָה ח"א (בְּקוּנְטְרֵס כּוֹנֵן לְחֵקֶר דַּף שי"ג ע"ד) שֶׁאִם שָׁח הַבּוֹצֵעַ קֹדֶם שֶׁיִּטְעַם, גַּם הַמְסַבִּים צְרִיכִים לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, שֶׁהוֹאִיל וְשָׁח הַבּוֹצֵעַ קֹדֶם טְעִימָה, לֹא עֲדִיפִי הַמְסַבִּים מִגַּבְרָא דְּאָתוּ מֵחֲמָתֵיהּ, וְאַף הֵם לֹא יָצְאוּ יְ"ח. אוֹ שֶׁיְּבָרֵךְ הַבּוֹצֵעַ פַּעַם שְׁנִיָּה וִיכַוֵּן לְהוֹצִיאָם יְ"ח. וּכְמ"ש בְּשוּ"ע סִימָן קסז. וְכָתַב עַ"ז הַבֵּית מְנוּחָה, וְאַחַר הַמְחִי"ר לֹא דַּק בָּזֶה כִּי בְּשוּ"ע לֹא נִזְכַּר זֶה כְּלָל, שֶׁלֹּא נִזְכַּר בְּשוּ"ע רַק אִם הַמְסַבִּים שׂוֹחֲחוּ אַחַר טְעִימַת הַבּוֹצֵעַ. שֶׁנֶּחְלְקוּ בָּזֶה הַבֵּ"י וְהָרַמְ"א. אֲבָל אִם שָׁח הַבּוֹצֵעַ קֹדֶם טְעִימָתוֹ וְהַמְסַבִּים לֹא שׂוֹחֲחוּ בֵּין עֲנִיַּת אָמֵן לְטִעְמָהּ, וַדַּאי שֶׁהֵם א"צ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ. ע"כ.

וּכְדִבְרֵי הַבֵּית מְנוּחָה מְבֹאָר בְּפִרְי מְגַדִּים (מִשְׁ"ז סִימָן קסז סק"ח) שָׁכָתַב וז"ל: וְהֵוֵי יוֹדֵעַ שֶׁאִם הַבּוֹצֵעַ הִפְסִיק בְּדִבּוּר קֹדֶם טְעִימָה, וְהַמְסַבִּים לֹא הִפְסִיקוּ בְּדִבּוּר י"ל שֶׁיָּצְאוּ הֵם בִּבְרָכָתוֹ, וְשָׁכֵן מוּכָח בְּסִימָן רט ס"י בְּהַגָּ"ה. ע"ש.

אוּלָם בְּשוּ"ת לֵב חַיִּים ח"ב (סִימָן ח) כָּתַב לִדְחוֹת דִּבְרֵי הָרַב בֵּית מְנוּחָה, וְהֶעֱלָה לַהֲלָכָה כִּדְבְרֵי מַר זְקֵנוֹ הַחִקְרֵי לֵב שֶׁגַּם הַשּׁוֹמְעִים לֹא יָצְאוּ יְ"ח אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִפְסִיקוּ בְּדִבּוּר. ע"ש.

וּבְפֶתַח הַדְּבִיר (סִימָן קסז סק"ה, דַּף קעח ע"א) כָּתַב לְהָלִיץ עַ"ד הַחִקְרֵי לֵב בָּזֶה. וְעַ"ע בְּכַף הַחַיִּים פַּלָאגִ'י (סִי' כג אוֹת יב). אֲבָל בְּשוּ"ת מְעַט מַיִם (סִימָן פא) הִסְכִּים לְדִבְרֵי הַבֵּית מְנוּחָה, וְכָ' שֶׁיָּפֶה הִשִּׂיג עַ"ד הַחַק"ל. ע"ש. גַּם מַהַר"א מָנִי בְּזִכְרוֹנוֹת אֵלֶּיהוּ (מַעֲ' ה אוֹת כח עַמּוּד עב) כָּתַב, דְּמ"ש הַפְּתָה"ד לְיַשֵּׁב דִּבְרֵי הַחִקְרֵי לֵב, לְדַעְתִּי לֹא יִשֵּׁב כְּלוּם וְכוּ'. וְעַ"ע בְּשוּ"ת נְדִיב לֵב (חאו"ח סִי' ט). ע"ש.

וּבְשוּ"ת יְהוּדָה יַעֲלֶה קוֹבוֹ (חאו"ח סִי' חי) הֵבִיא דִּבְרֵי הָרַב סַמָּא דְּחַיֵּי (סִימָן ז) דְּסָבֵ"ל כְּהַחִקְרֵי לֵב. וְגַם הוּא נוֹטֶה לְדַעַת הַחִקְרֵי לֵב. ע"ש.

וְעַיֵּן בְּכַף הַחַיִּים סוֹפֵר (סִי' קסז ס"ק נט) שֶׁהֶעֱלָה כְּדִבְרֵי הָרַב בֵּית מְנוּחָה שֶׁאֵין הַמְסַבִּין צְרִיכִים לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, כֵּיוָן שֶׁלֹּא הִפְסִיקוּ בְּדִבּוּר. וְעַ"ע בְּכַף הַחַיִּים סוֹפֵר (סִי' כה ס"ק נה) בְּדִין מִי שֶׁשָּׁמַע בִּרְכַּת הַתְּפִלִּין וְנִתְכַּוֵּן לָצֵאת יְ"ח, וְאַחַר כָּךְ סָח הַמְבָרֵךְ בֵּין תְּפִלָּה לִתְפִלָּה, אִם צָרִיךְ הַשּׁוֹמֵעַ לְבָרֵךְ עַל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, שֶׁנֶּחְלְקוּ בָּזֶה גַּ"כ הַחִקְרֵי לֵב עִם הַבֵּית עוֹבֵד. וּעכ"פ נִרְאֶה שֶׁלֹּא יָצָאנוּ מִמַּחֲלֹקֶת הָאַחֲרוֹנִים בָּזֶה וְסָבֵ"ל, וְאֵין הַמְסַבִּים צְרִיכִים לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, כֵּיוָן שֶׁהֵם לֹא הִפְסִיקוּ בְּדִבּוּר. וּכְדִבְרֵי הַבֶּן אִישׁ חַי. וְכֵן הֶעֱלָה בִּשְׂדֵי חֶמֶד (בְּאַסִ"ד מַעֲ' הֶפְסֵק אוֹת י) שֶׁדִּבְרֵי הַבֵּית מְנוּחָה נְכוֹנִים בְּטַעְמָם, וּדְחִיּוֹת הַגְּרַ"ח פַּלָאגִ'י וּרְאָיוֹתָיו אֵינָן מַכְרִיחוֹת, הִלְכָךְ אֵין הַמְסַבִּים צְרִיכִים לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ. ע"ש. וְכֵן עִקַּר. וְעַיֵּן בְּשוּ"ת וְזֹאת לִיהוּדָה (אוֹ"ח סִי' טו), וּבְשוּ"ת מִילֵּי דְעֻזְרָא (סִי' א), וּבְשוּ"ת יַבִּיעַ אוֹמֶר ח"ח (עַמּוּד קטז, בַּהֶעָרָה).

וְהִנֵּה בְּמִי שֶׁקִּדֵּשׁ עַל הַיַּיִן לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי בֵּיתוֹ, וְשָׁתָה אַחֵר שֶׁהַמְקַדֵּשׁ לֹא כִּוֵּן עָלָיו בַּבְּרָכָה, וְאוֹתוֹ אַחֵר בֵּרַךְ עַל הַשְׁתִיָּה, וְאַחַר כָּךְ אֶחָד מִבְּנֵי הַבַּיִת שָׁח שִׂיחָה בְּטֵלָה, מְבֹאָר בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סִימָן רעא ס"ק סט) שֶׁאֵין יוֹצְאִים בְּטִעְמָתוֹ, וְחָשִׁיב שַׁפִּיר הֶפְסֵק, וְדִינוֹ כְּאִלּוּ נִשְׁפַּךְ הַכּוֹס. דִּבְעִינַן

טְעִימַת הַמְקַדֵּשׁ אוֹ אֶחָד הַמְּסֻבִּים שֶׁנִּתְכַּוֵּן לָצֵאת בְּקִדּוּשׁ זֶה יְדֵי חוֹבָתוֹ.

וְרָאִיתִי שֶׁהֵעִירוּ בָּזֶה מֵהגמ' בְּעֵרוּבִין (מ:) דַּאֶפְלוּ תִּינוֹק מְהַנֵּי, וּמוֹכֵחַ שֶׁאֶפְלוּ אִם טָעַם מִי שֶׁאֵינוֹ מְחֻיָּב כְּמוֹהֶם, יָצְאוּ כֻּלָּם. [וְעַ"שׁ בְּרִיטְבָּ"א דְּמֵירִי בְּקָטָן שֶׁהִגִּיעַ לְחִנּוּךְ. עַ"שׁ. וְהָכִי מִסְתַּבְּרָא, שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ בַּגמ' שָׁם דֵּילְמָא אָתֵי לְמִסְרַךְ, וְזֶה שַׁיָּךְ רַק בְּקָטָן שֶׁהִגִּיעַ לְחִנּוּךְ. וְלֹא דָּמֵי לְמִילָּה בְּיוֹהכַּ"פ שֶׁכָּתְבוּ כַּמָּה רֹאשׁוֹנִים שֶׁיִּתֵּן לַתִּינוֹק הַנִּמּוֹל, דְּשָׁאנֵי הָתָם דְּהַבְּרָכָה הִיא בִּשְׁבִיל הַמִּילָה, וְעַל יְדֵי כָּךְ שֶׁהַתִּינוֹק יִטְעַם לֹא תִּהְיֶה הַבְּרָכָה לְבַטָּלָה, אַף שֶׁהַגָּדוֹל אֵינוֹ טוֹעֵם מֵהַיַּיִן. וְאָמְנָם בְּשׁו"ת הָרַ"ן דָּחָה דְּ"ז מֵהֲלָכָה. וְאַכַּמַּ"ל].

אוּלָם הַמְּעַיֵּן בַּסּוּגְיָא שָׁם יִרְאֶה דְּהָתָם אַיְירִי בְּבִרְכַּת הַגֶּפֶן שֶׁאֵינָהּ חוֹבָה כ"כ, אֶלָּא מִטַּעַם מִנְהָג, וְהַיְינוּ דְּבַגמ' שָׁם דָּנוּ עַל בִּרְכַּת שֶׁהֶחֱיָנוּ בְּרַ"ה וּבְיוֹהכַּ"פ, בְּאֹפֶן שֶׁיֵּשׁ לוֹ כּוֹס, דְּהָיָה צָרִיךְ לִיתֵּן לִינּוֹקָא, [וְדָחוּ שָׁם בַּגמ' דֵּילְמָא אָתֵי לְמִסְרַךְ]. וּבָזֶה מְהַנֵּי טְעִימַת הַיְנוּקָא. דְּהַצּוֹרֶךְ בִּטְעִימָה הוּא רַק כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה בִּרְכָתוֹ בְּרָכָה לְבַטָּלָה. וּכְמ"ש שָׁם רַשְׁ"י, וז"ל: לִשְׁתּוֹתוֹ לְאַחַר שֶׁיְּבָרֵךְ עָלָיו, דְּהַאי שֶׁיִּטְעוֹם דְּקָאָמַר, לָאו דַּוְקָא קָאָמַר אַמְּבָרֵךְ, דְּהוּא הַדִּין כִּי שָׁתֵי אַחֲרִינָא, דְּטַעְמָא מִשּׁוּם דְּגַנַּאי הוּא לְכוֹס שֶׁל בְּרָכָה שֶׁלֹּא יֶהֱנֶה אָדָם מִמֶּנּוּ לְאַלְתַּר, שֶׁתְּהֵא בִּרְכַּת הַיַּיִן דְּבוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ, וּמִכִּי טָעֵם לֵיהּ אַחֲרִינָא - שַׁפִּיר דָּמֵי, וּכְדְתַנְיָא נַמֵּי בְּרַ"ה (כט:): לֹא יִפְרוֹס אָדָם פְּרוּסָה לְאוֹרְחִין אֶלָּא אִם כֵּן אוֹכֵל עִמָּהֶם, שֶׁהֲרֵי הֵן יְכוֹלִין לַעֲשׂוֹת, אֲבָל פּוֹרֵס הוּא לְבָנָיו וְלִבְנֵי בֵּיתוֹ כְּדֵי לְחַנְּכָן בְּמִצְוֹת, וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא לֹא טָעַם אֶלָּא בָּנָיו, שַׁפִּיר דָּמֵי, וְאַף עַל פִּי שֶׁבֵּרַךְ עָלֶיהָ בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא. ע"כ. מַשְׁ"כ בְּקִדּוּשׁ שֶׁהוּא חוֹבָה מַאן לִימָּא לָן דְּמְהַנֵּי טְעִימַת הַיְנוּקָא בִּלְבַד. הֲרֵי בְּקִדּוּשׁ בְּעִינַן שְׁתִיַּת מְלֹא לוּגְמָיו לְעִכּוּבָא.

אוּלָם יֵשׁ לְהָעִיר מִמ"ש בְּחִדּוּשֵׁי רַבֵּינוּ דָּוִד (פְּסָחִים קז.) כָּתַב, וּמֵעַתָּה נִלְמַד כִּי כְּשֶׁאָמְרוּ עַל הַמְקַדֵּשׁ שֶׁאִם טָעַם מִלֹּא לוּגְמָיו יָצָא, וְאִם לָאו לֹא יָצָא, לֹא עַל כָּל הַיּוֹצְאִים יְדֵי קִדּוּשׁ אָמְרוּ, וְלֹא עַל הַמְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ דַּוְקָא, אֶלָּא הַכֹּל מִדִּין הַמְבָרֵךְ צָרִיךְ שֶׁיִּטְעוֹם, שֶׁכָּל שֶׁטָּעַם אֶחָד מֵהֶן יָצְאוּ כֻּלָּן, אוֹ אֶפְלוּ מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא עִמָּהֶן, וַאֲפִלּוּ יְנוּקָא, כִּדְאִיתָא בְּפֶרֶק הַכֹּל מְעָרְבִין, שֶׁאֵין הַכַּוָּנָה אֶלָּא שֶׁאֵין חוֹבַת הַכּוֹס לִטְלוֹ בְּיָדוֹ בִּלְבַד, אֶלָּא שֶׁיֵּהָנֶה מִמֶּנּוּ, וְאֵין צָרִיךְ שֶׁיֵּהָנֶה הוּא עַצְמוֹ אֶלָּא כָּל שֶׁנֶּהֱנֶה מִמֶּנּוּ אָדָם, וְאִם לֹא נֶהֱנָה מִמֶּנּוּ אָדָם הֲרֵי הוּא כְּמִי שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם כּוֹס כְּלָל. ע"כ. וְהַיּוֹצֵא מִדְּבָרָיו דַּאֲפִלּוּ טָעַם מִי שֶׁאֵין יוֹצֵא עִמָּהֶם מְהַנֵּי. וּרְאֵה עוֹד בְּחִי' הָרִיטְבָּ"א וְהַמְּאִירִי עֵרוּבִין שָׁם.

וּבָרַמָּ"א (סִימָן תרכא ס"ג) כָּתַב, דִּמְבָרְכִין עַל הַמִּילָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, וּמְבָרְכִים עַל כּוֹס וְנוֹתְנִים לַתִּינוֹק הַנִּמּוֹל. וּבַמָּגֵן אַבְרָהָם שָׁם (סק"ג) כָּתַב הַטַּעַם, כֵּיוָן שֶׁטְּעִימַת הַכּוֹס אֵינָהּ אֶלָּא מִשּׁוּם גְּנַאי, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁלֹּא לִצֹּרֶךְ בְּרָכָה זוֹ, וְלָכֵן דֵּי כְּשֶׁנּוֹתְנִים לְתִינוֹק. [רַאבָּ"ן פ"ג דְּעֵרוּבִין]. וּבִתְשׁוּבַת הָרַ"ן (סִימָן נב) כָּתַב בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ"א דְּהָוֵי בְּרָכָה לְבַטָּלָה, כֵּיוָן שֶׁנּוֹתֵן לַתִּינוֹק קָטָן כָּזֶה. וּבַלְּבוּשׁ כָּתַב כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב בַּמְּנָהָגִים וְנוֹתְנִים לַתִּינוֹקוֹת, אֵין לִמְחוֹת בְּיַד הַנּוֹהֲגִים הֶתֵּר. וְעַ"שׁ עוֹד.

אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לְחַלֵּק בֵּין טְעִימַת הַכּוֹס בְּמִילָה, לִשְׁתִיַּת הַיַּיִן בְּקִדּוּשׁ דִּבְעִינַן בֵּיהּ לְעִכּוּבָא שְׁתִיַּת מְלֹא לוּגְמָיו כַּנּוֹדָע, וּבְלֹא זֶה לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָה, וְעַ' בַּגמ' פְּסָחִים קז. וּבָזֶה גַּם הָרַמָּ"א מוֹדֶה. אֲבָל בִּבְרִית מִילָה כָּל הַצֹּרֶךְ בִּטְעִימָה הוּא רַק כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה בִּרְכָתוֹ בְּרָכָה לְבַטָּלָה.

קִדֵּשׁ וְנִשְׁפַּךְ הַיַּיִן קֹדֶם שֶׁטָּעַם מִמֶּנּוּ

ג. אִם קִדֵּשׁ עַל הַכּוֹס, וְקֹדֶם שֶׁטָּעַם נִשְׁפַּךְ הַיַּיִן, יָבִיא מִיָּד כּוֹס אַחֵר שֶׁל יַיִן וִיבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן בִּלְבַד, וְיִשְׁתֶּה. וְאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ. וְאִם הָיָה בְּדַעְתּוֹ בְּעֵת שֶׁבֵּרַךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן לִשְׁתּוֹת יַיִן אַחֵר כָּךְ, וְהָיָה הַיַּיִן לְפָנָיו עַל הַשֻּׁלְחָן, אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן,

אֶלָּא יִמְזֹג יַיִן לְתוֹךְ כּוֹס וְיִשְׁתֶּה מִיָּד. וְכֵן הַדִּין בְּמִי שֶׁקִּדֵּשׁ עַל הַכּוֹס וְקִדֵּם שֶׁטָּעַם הִפְסִיק בְּדִבּוּר [בְּדִבָּרִים שֶׁאֵינָם מֵעִנְיַן הַקִּדּוּשׁ], חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן וְשׁוֹתֶה, וְאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ. [מָרָן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ סִימָן רעא סָעִיף טו. וְעַ"ע בָּאַחֲרוֹנִים שָׁם] (שָׁם עַמּוּד תקיד).

וּבַהֲעָרָה (שָׁם) כָּתַב כָּתַב בְּבֵית יוֹסֵף (ס"ס רעא, בד"ה וְשׁוֹתֶה מְלֹא לוּגְמָיו), וז"ל: וְנִרְאֶה לִי שֶׁאִם נִשְׁפַּךְ הַכּוֹס קֹדֶם שֶׁיִּטְעוֹם, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ, דְּהַהִיא לֹא יָצָא הַיֵּינוּ שֶׁלֹּא יָצָא יְדֵי הַמִּצְוָה כְּתִקְנָהּ. וְסַעַד לָזֶה מִמ"ש רַבֵּינוּ בְּס"ס זֶה בְּשֵׁם בַּעַל הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת, וכ"כ בְּאָרְחוֹת חַיִּים לְהֶדְיָא. עכ"ל. וּבַלְבוּשׁ כָּתַב, וְאֵינִי יוֹדֵעַ טַעַם לָזֶה, כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁפַּךְ הַכּוֹס שֶׁקִּדֵּשׁ עָלָיו, וּבֵרַךְ כְּבָר, לָמָּה צָרִיךְ לְהָבִיא כּוֹס אַחֵר, שֶׁהֲרֵי יְדֵי קִדּוּשׁ כְּבָר יָצָא, וְהַבְּרָכָה רִאשׁוֹנָה כְּבָר נִפְסְדָה, וְאָמְרוּ בְּפֶרֶק בְּכָל מְעָרְבִין, דִּשְׁתִיָּה לֹא מְעַכְּבָא. וְאִם כֵּן כּוֹס שֵׁנִי לָמָּה צָרִיךְ. וְעַל כֵּן כָּתַב שֶׁאִם אֵינוֹ רוֹצֶה לְהָבִיא כּוֹס אַחֵר הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. ע"ש. אָמְנָם הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס"ק לב) חוֹלֵק עָלָיו, וּמַצְרִיךְ כּוֹס אַחֵר לְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, וּכְמ"ש מָרָן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ. וְכֵן הֵבִיא מָרָן בְּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָאָרְחוֹת חַיִּים (הִלְכוֹת קִדּוּשׁ סִימָן כא). וְכֵן הוּא בְּכָל בּוֹ (דַּף לד ע"ד). וְכֵן כָּתַב בְּמִגְדַּל עֹז (פֶּרֶק כט מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת) בְּשֵׁם הָרִי"ף וְהַמָּאוֹר. וְכֵן פָּסְקוּ הַחַיֵּי אָדָם (כְּלָל ו' הִלְכוֹת שַׁבָּת סִי' טז), וְהַחֶסֶד לָאַלְפִים (לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פָּאפּוֹ, סִי' רעא סי"ד), וְשׁוּ"עַ הַגר"ז (סִי' רעא סָעִי' כו כז), וּבַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק סד וְעח). וּמַה שֶּׁאָמְרוּ דִּשְׁתִיָּה לֹא מְעַכְּבָא הַיֵּינוּ שֶׁדַּי בָּזֶה שֶׁטָּעַם אֶחָד מֵהֶם, אֲבָל אִם לֹא טָעַם אַף אֶחָד מֵהֶם, לֹא יָצְאוּ. ע"ש. וְכָ"פ בְּמַטֵּה יְהוּדָה עַיָּאשׁ (סק"ב), וְכָתַב שָׁם דִּלְהֶלָכָה וּלְמַעֲשֶׂה נַקְטִינַן כְּדַעַת מָרָן הַשו"ע. ע"ש. וּרְאֵה בְּשׁו"ת יַבִּיעַ אוֹמֶר ח"ד (חאו"ח סִי' כג אוֹת ז').

וְהִנֵּה בְּמַה שֶׁפָּסַק מָרָן הַשו"ע (שָׁם סָעִיף טו) שֶׁאִם נִשְׁפַּךְ הַיַּיִן קֹדֶם שֶׁיִּטְעַם מִמֶּנּוּ, צָרִיךְ לְהָבִיא כּוֹס אַחֵר וּמְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. ע"כ. לְדִידָן יֵשׁ לְתַפֵּס שֶׁאִם הָיָה בְּדַעְתּוֹ לִשְׁתּוֹת עוֹד מֵהַיַּיִן, אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ שֵׁנִית בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, וּכְמְבֹאָר כֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק לב), וּבְחַיֵּי אָדָם (כְּלָל ו' אוֹת טז-יז). וְכֵן כָּתְבוּ עוֹד אַחֲרוֹנִים. וְעַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (סִי' רו) שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם כַּמָּה פּוֹסְקִים שֶׁעַכ"פ אִם הָיָה בְּדַעְתּוֹ לִשְׁתּוֹת יַיִן עוֹד, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ. וְשָׁכַךְ דַּעַת רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל וְהַכֹּל בּוֹ וְכוּ'. וְאַף שֶׁמָּרָן לֹא סָבִירָא לֵיהּ הָכִי, הָא קַיְמָא לָן סָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל אֲפִלּוּ נֶגֶד דַּעַת מָרָן.

וְעַל כֵּן צָרִיךְ לוֹמַר דְּמַה שֶׁכָּתַב בְּכַף הַחַיִּים (שָׁם אוֹת צט) בְּשֵׁם הַמַּטֵּה יְהוּדָה, דְּלְהֶלָכָה לְמַעֲשֶׂה נַקְטִינַן כְּדַעַת מָרָן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, לָאו דַּוְקָא הוּא, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁבֵּיאֵר לְהָקֵל (ס"ק ק'), וְכָאן הַכַּוָּנָה אִם לֹא הָיָה בְּדַעְתּוֹ לִשְׁתּוֹת יַיִן עוֹד, שֶׁאָז צָרִיךְ לְבָרֵךְ. וְכֵן הֵעִיר מָרָן זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה עַל דִּבְרֵי הַכַּף הַחַיִּים. (בְּגִלְיוֹן הַסֵּפֶר).

עוֹד כָּתַב מָרָן זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה: הִנֵּה מָרָן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (סִימָן רו ס"ו) פָּסַק, מִי שֶׁנָּטַל בְּיָדוֹ פְּרִי לְאָכְלוֹ, וְאַחַר שֶׁבֵּרַךְ עָלָיו, נָפַל מִיָּדוֹ וְנֶאֱבַד אוֹ נִמְאַס, צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, אַף שֶׁהָיָה מַאוֹתוֹ הַמִּין עוֹד לְפָנָיו בְּשָׁעָה שֶׁבֵּרַךְ עַל פְּרִי הָרִאשׁוֹן. וְהוֹסִיף הָרַמָּ"א, רַק שֶׁלֹּא הָיְתָה דַּעְתּוֹ לְאָכְלוֹ. ע"כ.

וְלִכְאוֹרָה הָרַמָּ"א בָּא לְפָרֵשׁ דִּבְרֵי מָרָן, וְזֶהוּ כְּמַה שֶׁכָּתַב בְּהַגָּהוֹת מַיְמוֹנִיּוֹת (הִלְכוֹת בְּרָכוֹת פֶּרֶק ד' אוֹת ז), בְּשֵׁם רַבֵּנוּ תָּם, שֶׁאִם הֵבִיאוּ לוֹ כּוֹס יַיִן וְאַחַר שֶׁבֵּרַךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן נִשְׁפַּךְ, וְהֵבִיאוּ לוֹ כּוֹס אַחֵר אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, כָּל שֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לִשְׁתּוֹת יַיִן עוֹד, כִּי מַה לִּי הַכּוֹס הָרִאשׁוֹן מַה לִּי כּוֹס אַחֵר. וְכָךְ כָּתַב הָרַב רַבִּי דָּוִד אַבּוּדְרָהַם (דַּף פו.) בְּשֵׁם הָרַאבַּ"ד, נִרְאֶה לִי דְּהַאי בְּעָיָא דְּאִיתָא בִּירוּשַׁלְמִי אָזְלִינַן בָּהּ לְקוּלָּא, דִּכוּלָּא נַבְגָּא דִּבְרִכְתָּא הִיא. וְכָל דְּמַנַּח קָמֵיהּ חֵילָא בִּרְכְתָא עִילָּוֵיהּ. וְכָתַב עַל זֶה מָרָן הַבֵּית יוֹסֵף, שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר שֶׁאַף מַה שֶּׁכָּתַב רַבֵּנוּ תָּם מִירֵי שֶׁהָיָה דַּעְתּוֹ עָלָיו בְּעֵת הַבְּרָכָה הָרִאשׁוֹנָה.

וּבְשׁוּ"ת מַהֲרִי"ל (סִימָן צב) כָּתַב גַּם כֵּן שֶׁכָּל שֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לִשְׁתּוֹת אַחַר כָּךְ יַיִן, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. (וְכָךְ הוּא בְּבֵית יוֹסֵף סִימָן רו בְּשֵׁם תְּשׁוּבָה אַשְׁכְּנָזִית).

אֶלָּא שֶׁבְּסֵפֶר שִׁבּוֹלֵי הַלֶּקֶט (סִימָן קסו) כָּתַב בְּשֵׁם רַב נִסִּים גָּאוֹן, שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, מִשּׁוּם דְּהָא בְּעָיָא דְּהַיְרוּשַׁלְמִי לֹא אִיפְּשִׁיטָא, וְהָוֵי כִּדִּין תֵּיקוּ דְּאִסּוּרָא וּלְחוּמְרָא. אֲבָל בְּשׁוּ"ת הָרִי"ף (סִי' רצא) כָּתַב, דִּבְכָל בְּעָיָא דְּלֹא אִיפְּשִׁיטָא בְּדִרַבָּנָן אָזְלִינַן לְקוּלָּא. וְכָךְ כָּתַב בְּסֵפֶר הָאֶשְׁכּוֹל חֵלֶק ב' (עַמּוּד קנד) בְּשֵׁם רַב הַאי גָּאוֹן. וְכָךְ כָּתַב הָרִיטְבָּ"א בְּחִדּוּשָׁיו (עֵרוּבִין מג:), שֶׁרַבֵּנוּ הַגָּדוֹל הָרַמְבָּ"ן פָּסַק בִּבְעָיָא דְּלֹא אִיפְּשִׁיטָא דִּבְדִרַבָּנָן אָזְלִינַן לְקוּלָּא. וְשֶׁכֵּן כָּתַב הָרַז"ה בַּעַל הַמָּאוֹר וְנָכְדּוֹ הָרָא"ה. וְכֵן פָּסַק הָרַשְׁבָּ"א בְּתְשׁוּבָה חֵלֶק ד' (סִי' מח) בְּשֵׁם רַבּוֹתָיו. וְכָךְ כָּתַב הָרַמְבָּ"ם בְּתְשׁוּבָה (סִי' סז וְהָלְאָה), וְהָרִיבָ"שׁ (סִי' יח). וְעַיֵּן עוֹד בְּבֵית יוֹסֵף (סִימָן תד).

וְאִם כֵּן לְכְאוֹרָה הָרַמָּ"א בְּהַגָּהָה בָּא לְפָרֵשׁ דִּבְרֵי מָרָן שֶׁאַף הוּא סָבִירָא לֵיהּ שֶׁאִם הָיָה בְּדַעְתּוֹ עָלָיו אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ.

אֲבָל בְּמַטֵּה יְהוּדָה עַיְּאשׁ (סִי' רו סק"ג) כָּתַב, שֶׁהָרַמָּ"א חוֹלֵק עַל מָרָן בָּזֶה, וְדַעַת מָרָן שֶׁאֲפִלּוּ הָיָה דַּעְתּוֹ עַל כָּל הַפֵּרוֹת שֶׁלְּפָנָיו, צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ. וְעַיֵּן עוֹד בְּמַטֵּה יְהוּדָה (סוֹף סִימָן רעא), וּבְסֵפֶר כִּבּוּד יוֹם טוֹב דָּאנוֹן (דַּף י ע"ד), וּבְשׁוּ"ת לֵב חַיִּים חֵלֶק ג' (סִי' סב).

וּמִכָּל מָקוֹם הָא קַיְּמָא לָן סָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל אֲפִלּוּ נֶגֶד מָרָן, כְּמַה שֶׁכָּתַב מָרָן הַחִיד"א בִּבְרְכֵי יוֹסֵף אֹרַח חַיִּים (סִימָן ז סק"ג). וְהַמַּהַר"י עַטְיָה בְּסֵפֶר רוֹב דָּגָן (בְּקוּנְטְרֵס אוֹת לְטוֹבָה סִימָן כא), וּבְשׁוּ"ת לֵב חַיִּים פַּלָּאגִ'י חֵלֶק א' (סִימָן ק), וּבְשׁוּ"ת וַיֹּאמֶר יִצְחָק (חֵלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן א), וּבְסֵפֶר בֶּן אִישׁ חַי (פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית אוֹת י), וּבְשׁוּ"ת מִכְתָּב לְחִזְקִיָּהוּ (סוֹף סִימָן ג). וְכֵן פָּסַק בְּדִין זֶה בֶּן אִישׁ חַי (פָּרָשַׁת בָּלָק אוֹת ה), וּבְכַף הַחַיִּים (סִימָן רו ס"ק מב).

וְכָךְ פָּסַק הַטַּ"ז כָּאן, שֶׁאִם אַחַר שֶׁנּוֹדַע לוֹ שֶׁבִּמְקוֹם יַיִן הָיָה מַיִם (אוֹ חֹמֶץ), הָיָה לְפָנָיו עַל הַשֻּׁלְחָן אוֹ עַל הַסַּפְסָל, יַיִן, וְהָיָה בְּדַעְתּוֹ לִשְׁתּוֹת מִמֶּנּוּ אַחַר כָּךְ, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ, אֶלָּא יִשְׁתֶּה מִן הַיַּיִן שֶׁלְּפָנָיו מִיָּד, וְאַף שֶׁצָּרִיךְ לֶאֱחֹז הַכּוֹס שֶׁמְּקַדֵּשׁ עָלָיו בְּיָדוֹ, אֵין זֶה לְעִכּוּבָא. וְכָךְ פָּסַק בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ הַגר"ז (סִימָן רעא ס"ק כח), וְהַחָסָד לַאֲלָפִים (שָׁם ס"ק יג). וְכֵן הֶעֱלָה בְּשׁוּ"ת סַמָּא דְּחַיֵּי (סִי' ז). וְכָךְ כָּתַב בְּחֶסֶד לְאַבְרָהָם אַלְקַלְעִי (חאו"ח סִימָן ה, דַּף ט.). וְכָךְ כָּתַב הָרַב הַגָּאוֹן רַבִּי יוֹסֵף פַּלָּאגִ'י בִּתְשׁוּבָה שֶׁהוּבְאָה בְּסֵפֶר כִּבּוּד יַעֲקֹב (סִי' יז דַּף עא.). עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן עוֹד בְּשׁוּ"ת יְהוּדָה יַעֲלֶה קוֹבוֹ (או"ח סִי' כא דַּף טו ע"ד). וְכָךְ פָּסַק הַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק עח).

וְאַף עַל פִּי שֶׁבְּעֵרֶךְ הַשֻּׁלְחָן (סִימָן רעא סק"ז) חוֹלֵק עַל הַטַּ"ז, כִּי בְּקִדּוּשׁ וַדַּאי שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ לְקַדֵּשׁ אֶלָּא עַל הַכּוֹס שֶׁבְּיָדוֹ, וְכֵיוָן שֶׁנִּמְצָא מַיִם פָּשׁוּט שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ. וְלֹא מְהַנֵּי מַה שֶּׁיֵּשׁ יַיִן עַל הַשֻּׁלְחָן לְעִנְיַן הַקִּדּוּשׁ. עַיֵּן שָׁם. וְכָךְ כָּתַב בְּסִדּוּר דֶּרֶךְ הַחַיִּים (הִלְכוֹת קִדּוּשׁ אוֹת יח), מִכָּל מָקוֹם סָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל.

וְסִיּוּעַ לָזֶה מִמַּה שֶּׁכָּתַב הָרַדְבָּ"ז (סוֹף סִימָן תלז) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְנִרְאֶה שֶׁתֵּכֶף אַחַר שֶׁקִּדֵּשׁ וְנִמְצָא חֹמֶץ, יִבְצַע עַל הַפַּת וְיַעֲלֶה כְּמוֹ קִדּוּשׁ עַל הַיַּיִן, וְכִי הֵיכִי דְּאָמְרוּ הַגְּאוֹנִים שֶׁיָּבִיאוּ כּוֹס אַחֵר וְיִטְעוֹם הַמְקַדֵּשׁ, הוּא הַדִּין דְּעַל הַפַּת הָוֵה סָגֵי. עַד כָּאן. וְהוּבָא בְּחַיֵּי אָדָם (כְּלָל ו סוֹף סִימָן יז). לְפִי זֶה מוּכָח כְּדִבְרֵי הַטַּ"ז דְּמַהֲנֵי מַה שֶּׁיֵּשׁ יַיִן עַל הַשֻּׁלְחָן.

מִי שֶׁקִּדֵּשׁ עַל הַכּוֹס, וְכָסְבוּר שֶׁהוּא שֶׁל יַיִן, וְאַחַר שֶׁקִּדֵּשׁ נִתְבָּרֵר שֶׁהוּא מַיִם

ד. מִי שֶׁקִּדֵּשׁ עַל הַכּוֹס, וְכָסְבוּר שֶׁהוּא שֶׁל יַיִן, וְאַחַר שֶׁקִּדֵּשׁ נִתְבָּרֵר שֶׁהוּא מַיִם, צָרִיךְ לְהָבִיא כּוֹס יַיִן, וְלַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהַקִּדּוּשׁ "עַל הַיַּיִן" מִדְּרַבָּנָן, מַה בְּכָךְ, הֲרֵי הַמִּצְוֹוֹת דְּרַבָּנָן חַיָּבִים עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם לֹא

תָּסוּר, וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹתָן כְּתִקָּנָם. (הַגָּאוֹן מַהַרַא"י בְּפוּ"כ סִימָן קטו). **וְכֵן אִם קִדֵּשׁ עַל הַיַּיִן וְנִמְצָא חֹמֶץ, כָּתַב בְּתְשׁוּבַת הָרַדְבָּ"ז** (חֵלֶק ג' סִימָן תלז), **שֶׁנִּרְאֶה שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ עַל יַיִן, וְאַף עַל פִּי שֶׁהַקִּדּוּשׁ "עַל הַיַּיִן" הוּא מִדְּרַבָּנָן, כָּל מִצְוָה דְּרַבָּנָן, שֶׁלֹּא עָשָׂה אוֹתָהּ כַּאֲשֶׁר תִּקְּנוּ חֲזַ"ל, חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ כְּתִקּוּנָהּ, וְאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם בְּרָכָה לְבַטָּלָה. וְכָל זֶה בְּחֹמֶץ גָּמוּר, שֶׁאִם נִשְׁפַּךְ עַל הָאָרֶץ הוּא מְבַעְבֵּעַ, אֲבָל בְּחֹמֶץ שֶׁאֵינוֹ חָזָק כָּל כָּךְ וְאֵינוֹ מְבַעְבֵּעַ כְּשֶׁשּׁוֹפְכִים אוֹתוֹ עַל הָאָרֶץ, אֶפְשָׁר דְּיָצָא בְּדִיעֲבַד, דְּחַיְשִׁינַן שֶׁמָּא יַיִן הוּא, וְאֵינוֹ חוֹזֵר לְקַדֵּשׁ עַל יַיִן** (שָׁם עַמּוּד תקטז).

וּבַהֲעָרָה (שָׁם) כָּתַב לִכְאוֹרָה יֵשׁ לָדוּן לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב מָרָן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קכג ס"ו) בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: חֹמֶץ שֶׁמְּבַעְבֵּעַ כְּשֶׁשּׁוֹפְכִים אוֹתוֹ לָאָרֶץ אֵינוֹ נֶאֱסָר בְּמַגַּע עַכּוּ"ם. עַד כָּאן. וּבַטּוּר שָׁם כָּתַב, שֶׁרַבֵּנוּ תָּם הָיָה אוֹסֵר הַחֹמֶץ בְּמַגַּע עַכּוּ"ם, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ יַיִן שֶׁנִּרְאֶה כְּחֹמֶץ וְדִינוֹ כְּיַיִן גָּמוּר, כְּמוֹ יַיִן שֶׁלֹּא נִתְבַּשֵּׁל בַּעֲנָבָיו כָּל צָרְכּוֹ, וְכֵן נוֹהֲגִים לְאָסְרוֹ. עַיֵּן שָׁם. וְכָךְ הוּא בְּתוֹסָפוֹת עֲבוֹדָה זָרָה (כט: דִּבּוּר הַמַּתְחִיל אִי).

וְזֶה לְשׁוֹן הָרֹא"שׁ (פֶּרֶק ב' דַּעֲבוֹדָה זָרָה סִימָן יג): וְרַבֵּנוּ תָּם כָּעַס עַל רַבִּי מְשֻׁלָּם שֶׁהִתִּיר מַגַּע עַכּוּ"ם בְּחֹמֶץ, לְפִי שֶׁאֵין אָנוּ בְּקִיאִים בְּטִיב חֹמֶץ, כִּי יֵשׁ חֹמֶץ שֶׁאֵלּוּ קוֹרְאִים אוֹתוֹ חֹמֶץ, וְאֵלּוּ שׁוֹתִים אוֹתוֹ, וּמְקַדְּשִׁים עָלָיו. וְכָךְ כָּתַב בְּחִדּוּשֵׁי הָרַשְׁבָּ"א שָׁם בְּשֵׁם רַבֵּנוּ תָּם, שֶׁאֵין אָנוּ בְּקִיאִים בְּטִיב חֹמֶץ, כִּי יֵשׁ חֹמֶץ שֶׁאֵלּוּ קוֹרְאִים לוֹ חֹמֶץ, וְאֵלּוּ שׁוֹתִים אוֹתוֹ וּמְקַדְּשִׁים עָלָיו. עַיֵּן שָׁם. וְכָךְ כָּתַב עוֹד בְּסֵפֶר תּוֹרַת הַבַּיִת (בַּיִת ה' שַׁעַר ג דַּף קמ.). וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה כָּתַב הַמַּרְדְּכַי (עֲבוֹדָה זָרָה סִימָן תתיז).

וְכָךְ כָּתַב הַמְּאִירִי (שָׁם כט:) בְּשֵׁם אַחֲרוֹנֵי הָרַבָּנִים (רַבֵּנוּ תָּם), שֶׁאֵין אָנוּ בְּקִיאִים מַהוּ חֹמֶץ וְהֶחְמִירוּ בַּדָּבָר, שֶׁהַרְבֵּה קוֹרְאִים אוֹתוֹ חֹמֶץ, וַאֲחֵרִים שׁוֹתִים אוֹתוֹ בְּרִוַח, וּמִיהוּ כְּלָל מָסוּר לָנוּ מִפִּי רַבּוֹתֵינוּ, שֶׁכָּל שֶׁמַּשְׁלִיכִים מִן הַיַּיִן לָאָרֶץ וּמְבַעְבֵּעַ הוּא חֹמֶץ גָּמוּר לְעִנְיָן זֶה, וְכָךְ אָנוּ נוֹהֲגִים. עַד כָּאן.

וּבְחִדּוּשֵׁי רַבֵּנוּ יוֹנָה (עֲבוֹדָה זָרָה כט: עַמּוּד מו) כָּתַב גַּם כֵּן שֶׁחַכְמֵי צָרְפַת שֶׁהֵם עַמּוּדֵי עוֹלָם הֶחְמִירוּ בְּחֹמֶץ שֶׁלָּנוּ, וַאֲנַן נַמֵּי נֵיחוּשׁ לָהּ. עַיֵּן שָׁם. וּרְאֵה בַּשַּׁ"ךְ שָׁם (ס"ק יג) שֶׁכָּתַב חֹמֶץ שֶׁמְּבַעְבֵּעַ וְכוּ'. אֲבָל כָּל שֶׁאֵינוֹ מְבַעְבֵּעַ אֵין אָנוּ בְּקִיאִים אִם הוּא חֹמֶץ אוֹ לָאו. עַיֵּן שָׁם.

וּלְפִי זֶה הַמְקַדֵּשׁ עַל יַיִן וּכְשֶׁשָּׁתוּ מִמֶּנּוּ נוֹכְחוּ שֶׁהוּא חֹמֶץ, יֵשׁ לוֹמַר שֶׁאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ עַל יַיִן אַחֵר, שֶׁמִּכֵּיוָן שֶׁאֵין אָנוּ בְּקִיאִים, כָּל שֶׁאֵינוֹ מְבַעְבֵּעַ אָמְרִינַן שֶׁמָּא יַיִן הוּא וּכְבָר יָצָא יְדֵי חוֹבָה, וְסָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל. [וְעַיֵּן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ סִימָן רד סָעִיף ד', כָּל שֶׁבְּנֵי אָדָם נִמְנָעִים לִשְׁתּוֹתוֹ מִפְּנֵי חֲמִיצוּתוֹ, אֵין מְבָרְכִין עָלָיו הַגֶּפֶן (אֶלָּא שֶׁהַכֹּל). עַד כָּאן].

וּמַה שֶּׁכָּתַב הָרַדְבָּ"ז חֵלֶק ג' (סִימָן תלז) שֶׁאִם קִדֵּשׁ עַל הַיַּיִן בְּלֵיל שַׁבָּת וְנִמְצָא חֹמֶץ צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ, שֶׁדֶּרֶךְ כְּלָל כָּל הַמִּצְוֹוֹת הַסְּדוּרוֹת מִדְּרַבָּנָן אִם לֹא עֲשָׂאָן כְּתִקּוּן חֲזַ"ל חוֹזֵר, וְלֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר דְּהָוֵי בְּרָכָה לְבַטָּלָה, שֶׁהֵם אָמְרוּ וְהֵם אָמְרוּ. עַד כָּאן. וְכֵן הוּבָא בְּסֵפֶר חָכְמָה וּמוּסָר (דֶּרֶךְ חֻקֶּיךָ אות קט). וְעַיֵּן עוֹד בְּשׁוּ"ת שַׁעֲרֵי עֶזְרָא (חאו"ח סִימָן יב דִּבּוּר הַמַּתְחִיל וּמִכְּלָל). עַיֵּן שָׁם. הַיְינוּ שֶׁנִּמְצָא חֹמֶץ הַמְּבַעְבֵּעַ. הָא לָאו הָכִי סָפֵק יַיִן הוּא, וְסָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל.

וּבְשׁוּ"ת שַׁעַר שְׁלֹמֹה (סִימָן כג) נִשְׁאַל בָּזֶה, בְּדִין הַבְדָּלָה, וְהֵבִיא דִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סִי' רד סק"ו) שֶׁכָּתַב עַל דִּבְרֵי הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (סִי' רד סָעִיף ב') דְּהָא דְּאָמְרִינַן שֶׁעַל הַחֹמֶץ לְבַדּוֹ אֵינוֹ מְבָרֵךְ כְּלוּם, הַיְינוּ דַּוְקָא בְּחֹמֶץ חָזָק שֶׁמְּבַעְבֵּעַ כְּשֶׁשּׁוֹפְכִים אוֹתוֹ עַל הָאָרֶץ, אֲבָל חֹמֶץ שֶׁאֵינוֹ חָזָק כָּל כָּךְ וַדַּאי אֵית לֵיהּ הֲנָאָה מִינֵּיהּ וּבָעֵי בְּרוּכֵי וְכוּ'. וְהָכָא בְּהַבְדָּלָה הָוֵי סְפֵק סְפֵקָא, דְּשָׁמָא הַבְדָּלָה

מִדְּרַבָּנָן, וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר מִן הַתּוֹרָה שָׁמָּא הוּא יַיִן. עַיֵּן שָׁם.

וְתַמַּה דְּמַשְׁמַע שֶׁבְּקִדּוּשׁ דְּלִכּוּלֵי עָלְמָא הָוֵי מִן הַתּוֹרָה לֹא מְהַנֵּי, וַהֲרֵי הַקִּדּוּשׁ "עַל הַיַּיִן" אֵינוֹ אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן לְדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל. וְאִם כֵּן לִדְבָרָיו הָוֶה לֵיהּ סְפֵיקָא דְּרַבָּנָן וּלְקוּלָא. וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּכֵיוָן שֶׁתִּקְנוּ חֲכָמִים קִדּוּשׁ עַל הַיַּיִן, כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ יַיִן וְקִדֵּשׁ עַל חֹמֶץ הִפְקִיעוּ חֲכָמִים מִמֶּנּוּ דִּין קִדּוּשׁ לְגַמְרֵי, וְאַף מִן הַתּוֹרָה לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָה, כְּעֵין מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת בְּסָכָה ג: אִם כָּךְ עָשִׂיתָ לֹא קַיַּמְתָּ מִצְוַת סֻכָּה מִיָּמֶיךָ. וּכְבָר כָּתַבְנוּ לְעֵיל שֶׁכֵּן מַשְׁמַע מִדִּבְרֵי הָרִיטְבָּ"א דְּכָל שֶׁיֵּשׁ לוֹ יַיִן וְקִדֵּשׁ שָׁלֹא עַל הַיַּיִן, אַף מִן הַתּוֹרָה אֵינוֹ יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָה.

וְעַיֵּן לְמָרָן הַחִיד"א בְּשׁוּ"ת חַיִּים שָׁאַל חֵלֶק א' (סִימָן עד אוֹת מג) שֶׁנִּשְׁאַל בְּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בְּאֶחָד שֶׁהִבְדִּיל בִּרְכַּת הַמַּבְדִּלָה עַל יַיִן, וְנִמְצָא חֹמֶץ, וְכָתַב דְּמִסְתַּבְּרָא שֶׁיַּחֲזֹר לְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן וְהַמַּבְדִּלָה, כְּמַה שֶׁכָּתַב הָרַדְבָּ"ז בְּקִדּוּשׁ, וְאֵין לְחַלֵּק בֵּינֵיהֶם כְּדִבְרֵי מִי שֶׁרָצָה לְחַלֵּק. וּמַה גַּם לְדִידָן דְּנַקְטִינָן כְּדִבְרֵי הָרַמְבָּ"ם וּמָרָן שֶׁחִיּוּב הַמַּבְדָּלָה מִן הַתּוֹרָה כְּמוֹ הַקִּדּוּשׁ. וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה שֶׁאֲפִלּוּ בְּקִדּוּשׁ יוֹם טוֹב, שֶׁכָּתַב הָרַב הַמַּגִּיד דְּהָוֵי מִדְּרַבָּנָן, וְכֵן בְּהַבְדָּלָה דְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב, דִּינָא הָכִי. עַד כָּאן. וְכָךְ כָּתַב מַהַר"א יִשְׂרָאֵל בְּסֵפֶר כִּסֵּא אֵלִיָּהוּ (סִימָן רצו סק"ג). עַיֵּן שָׁם.

וְלִכְאוֹרָה יֵשׁ לוֹמַר דְּמִירִי שֶׁנִּמְצָא חֹמֶץ גָּמוּר שֶׁמְּבַעְבֵּעַ, הָא לָאו הָכִי כֵּיוָן שֶׁהַקִּדּוּשׁ אוֹ הַבְדָּלָה "עַל כּוֹס יַיִן" הָוֵי רַק מִדְּרַבָּנָן, אֵינוֹ חוֹזֵר. וְכָךְ כָּתַב בְּחֶסֶד לַאֲלָפִים (סִימָן רעא אוֹת יג) שֶׁאִם אֵינוֹ מְבַעְבֵּעַ יָצָא יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ.

אוּלָם בְּכַף הַחַיִּים (סִימָן רצו ס"ק כא) הֶעְתִּיק אֶת דִּבְרֵי מָרָן הַחִיד"א הַנַּ"ל, וְכָתַב עַל זֶה, אָמְנָם לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הַטּוּר בְּשֵׁם פִּרְקֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמִי שֶׁאֵין לוֹ יַיִן יָכוֹל לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמַּבְדָּלָה בְּלֹא כוֹס, אִם כֵּן נִרְאֶה דִּבְכָהאי גַּוְנָא שֶׁנִּמְצָא חֹמֶץ יָצָא יְדֵי חוֹבָה בְּדִיעֲבַד וְאֵין צָרִיךְ לְהָבִיא כּוֹס אַחֵר. וְאַף שֶׁהַטּוּר כָּתַב דְּלֹא קַיְּמָא לָן כְּהַהִיא דְּפִרְקֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, יֵשׁ לוֹמַר הַיְינוּ לְכַתְּחִלָּה, אֲבָל אִם כְּבָר בֵּרַךְ יָצָא. וְעוֹד שֶׁהַהַבְדָּלָה דְּרַבָּנָן, וַאֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר דְּאוֹרַיְיתָא, עַל הַכּוֹס הָוֵי רַק מִדְּרַבָּנָן, וְזֶה שֶׁכְּבָר בֵּרַךְ, אַף עַל פִּי שֶׁנִּמְצָא חֹמֶץ, כֵּיוָן דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא אֵין צָרִיךְ כּוֹס, אִם יַחֲזֹר לְבָרֵךְ עַל כּוֹס חַיִּישִׁינַן לִבְרָכָה לְבַטָּלָה. עַד כָּאן. וְלִיתָא, שֶׁבְּוַדַּאי אִם הוּא חֹמֶץ מַמָּשׁ שֶׁמְּבַעְבֵּעַ, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל, בְּוַדַּאי שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ, וּכְמַה שֶׁכָּתַב הָרַדְבָּ"ז הַנַּ"ל שֶׁכָּל הַמִּצְווֹת הַסְּדוּרוֹת מִדְּרַבָּנָן אִם לֹא עֲשָׂאָן כְּתִקּוּן חֲזַ"ל, חוֹזֵר, וְלֹא הָוֵי בְּרָכָה לְבַטָּלָה. וְלָכֵן כָּל דִּבְרֵי מָרָן הַחִיד"א וּדְעִימֵיהּ נְכוֹנִים הֵם בְּטַעְמָם.

גַּם בְּשׁוּ"ת חֶסֶד לְאַבְרָהָם אַלְקַלְעִי (סִימָן ה, דַּף ט:) כָּתַב, שֶׁאַף הָרַדְבָּ"ז וְהָאַחֲרוֹנִים שֶׁאָמְרוּ שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ וּלְהַבְדִּיל עַל יַיִן, לֹא אָמְרוּ כֵן אֶלָּא בְּקִדֵּשׁ אוֹ הִבְדִּיל עַל חֹמֶץ גָּמוּר, שֶׁאִם נִשְׁפַּךְ עַל הָאָרֶץ מְבַעְבֵּעַ, אֲבָל בְּחֹמֶץ שֶׁאֵינוֹ חָזָק כָּל כָּךְ אֲפִשָּׁר דְּיָצָא בְּדִיעֲבַד, כְּדִמּוּכָח בְּיוֹרֶה דֵּעָה (סִימָן קכג), בְּדִין מַגַּע עַכּוּ"ם בְּיַיִן. וְכֵן מְבֹאָר בְּתוֹסָפוֹת עֲבוֹדָה זָרָה (כט:), וּבְמָרְדְּכַי שָׁם בְּשֵׁם רַבֵּנוּ תָּם, וּמַה שֶּׁסָּתַם הַטּוּר (סִימָן רעב), שֶׁאֲפִלּוּ רֵיחֵיהּ חַמְרָא וְטַעְמֵיהּ חַלָּא, חַלָּא, וְלֹא הִזְכִּיר הַחִלּוּק שֶׁל רַבֵּנוּ תָּם הַנִּזְכָּר, יֵשׁ לוֹמַר דְּהָכִי טַעְמָא מִשּׁוּם דְּלִכְתְּחִלָּה בְּוַדַּאי דְּאָזְלִינָן לְחוּמְרָא, דְּמֵאַחַר דְּלֹא בְּקִיאִינָן מַהוּ חֹמֶץ מַמָּשׁ, אָסוּר לְקַדֵּשׁ עָלָיו אֲפִלּוּ בְּרֵיחֵיהּ חַמְרָא וְטַעְמֵיהּ חַלָּא, וּכְדִקַיְּמָא לָן בְּאֹרַח חַיִּים (סִימָן רד סָעִיף ד'), שֶׁכָּל שֶׁבְּנֵי אָדָם נִמְנָעִים לִשְׁתּוֹתוֹ מִפְּנֵי חֻמְיצוּתוֹ, אֵין מְבָרְכִים עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. אֲבָל אִם כְּבָר קִדֵּשׁ אוֹ הִבְדִּיל בְּדִיעֲבַד, מֵאַחַר שֶׁאֵין אָנוּ בְּקִיאִים אִם הוּא יַיִן אוֹ חֹמֶץ, אִי אֲפִשָּׁר לוֹמַר לוֹ לַחֲזֹר לְקַדֵּשׁ אוֹ לְהַבְדִּיל, דְּסָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל. שֶׁהֲרֵי אֲפִשָּׁר שֶׁדִּינוֹ כְּדִין יַיִן, וְאֵיךְ נֹאמַר לוֹ לְבָרֵךְ בִּרְכַּת קִדּוּשׁ אוֹ הַבְדָּלָה פַּעַם שְׁנִיָּה, וּלְהִכָּנֵס בַּחֲשַׁשׁ בְּרָכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה. עַד כָּאן.

וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה כָּתַב הַגַּר"ח פַּלָּאגִ'י בְּשׁוּ"ת נִשְׁמַת כָּל חַי (חֵלֶק אוֹרַח חַיִּים סִימָן יד דִּבּוּר הַמַּתְחִיל וְעוֹד), שֶׁכָּל שֶׁיֵּשׁ סָפֵק אִם יָצָא יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ בְּדִיעֲבַד, אֵינוֹ חוֹזֵר וּמְקַדֵּשׁ. עַיֵּן שָׁם. וְזֶהוּ כִּדְבְרֵי הַחָסָד לְאַלְפִּים הַנַּ"ל.

אִיבְּרָא שֶׁהַגָּאוֹן רַבִּי יוֹסֵף יָדִיד בְּסֵפֶר בִּרְכַּת יוֹסֵף חֵלֶק א' (דַּף רצג) כָּתַב, דְּהָכָא בְּקִדּוּשׁ פָּסְלִינָן טְפֵי, כֵּיוָן יֵין שֶׁרֵיחוֹ רַע שֶׁפָּסוּל לְקִדּוּשׁ, מִשּׁוּם הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ. וְלָכֵן אִם קִדֵּשׁ וְהִבְדִּיל עַל חֹמֶץ אֲפִלּוּ שֶׁאֵינוֹ מְבַעְבֵּעַ צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ אוֹ לְהַבְדִּיל. עַיֵּן שָׁם.

וַאֲכַתִּי לֹא אִפְרַק מֵחוּלְשָׁא, שֶׁהֲרֵי גַּם יֵין כְּשֶׁרֵיחוֹ רַע שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא מִשּׁוּם הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ, יֵשׁ לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ פָּסוּל לְקִדּוּשׁ אֶלָּא לְכַתְּחִלָּה אֲבָל בְּדִיעֲבַד אִם קִדֵּשׁ עָלָיו יָצָא. וּכְמַה שֶׁכָּתַב לְהֶדְיָא בְּבֵאוּר הֲלָכָה (רֵישׁ סִימָן ערב). וּבְכַף הַחַיִּים (סִימָן ערב סק"ה). וְהוּא הַדִּין בְּחֹמֶץ הַנַּ"ל בְּדִיעֲבַד מִיהָא יָצָא יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ. וּרְאֵה בְּחָזוֹן עוֹבַדְיָה שַׁבָּת ב' (עַמּוּד עח דִּבּוּר הַמַּתְחִיל בַּגְּמָרָא).

וְהֶעִירוּ בָּזֶה בְּדַעַת הַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה, דִּנְרְאֶה דַּהֲדַר בֵּיהּ בְּמִכְתַּב תְּשׁוּבָה מִיּוֹם ג' לְסֵדֶר בְּהַעֲלוֹתְךָ הַתְּרַע"ד, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וּלְעִנְיַן מַה שֶּׁעוֹרַרְנוּ אוֹדוֹת הַסּוּגְיָא דְּבָבָא בַּתְרָא דְּמִבֹּאר שָׁם דַּאֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד אִם הֵבִיא פָּסוּל, נִזְכַּרְתִּי שֶׁכְּבָר הָיָה בְּרַעְיוֹנִי עַל הַהַגָּהָה זוֹ שֶׁאֵינָהּ מְדֻקְדֶּקֶת, וּבֶאֱמֶת הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר לְסֵיֵּם בְּסוֹפוֹ וּמַה דְּפָסְלָה בָּרִיתָא בְּדִיעֲבַד לְעִנְיַן נִסּוּךְ אֶפְשָׁר דְּהוּא מִדְּרַבָּנָן כְּמוֹ וְכוּ'. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּמוּבָא בְּבֵרוּר הֲלָכָה חֵלֶק ג' (עַמּוּד מ"ה). וּרְאֵה עוֹד בְּבֵרוּר הֲלָכָה תִּנְיָנָא (חֵלֶק ב' עַמּוּד נ"ב). וּבַמַּהֲדוּרוֹת חֲדָשׁוֹת (הוֹצָאַת לְשֵׁם) תִּקְּנוּ בְּבֵאוּר הֲלָכָה. עַיֵּן שָׁם. וּלְפִי זֶה נִמְצָא דְּאֵין דַּעַת הַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה לְהַכְשִׁיר בְּדִיעֲבַד. אִיבְּרָא דְּמִכָּל מָקוֹם יֶשְׁנָם פּוֹסְקִים אֲחֵרִים דְּסָבְרָא לֵהּ דְּיָצָא יְדֵי חוֹבָה בְּדִיעֲבַד. [הֶעָרַת הַהַגָּהוֹת כְּלָלִיּוֹת בְּיֶתֶד הַמֵּאִיר].

וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה כָּתַב הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים פַּלָּאגִ'י בְּשׁוּ"ת נִשְׁמַת כָּל חַי (חֵלֶק אוֹרַח חַיִּים סִימָן י"ד בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל וְשׁוּב רָאִיתִי, וּבְסוֹף הַסִּימָן דִּבּוּר הַמַּתְחִיל וּלְמַאי), דְּיֵין מְגֻלָּה, בַּזְּמַן הַזֶּה דְּלֵיכָּא מִשּׁוּם סַכָּנָה אֶלָּא מִשּׁוּם הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ, כָּל שֶׁעָבַר וְקִדֵּשׁ עָלָיו קַיֵּם מִצְוַת קִדּוּשׁ. עַיֵּן שָׁם. וְכֵן כָּתַב הַגָּאוֹן רַבִּי אַבְרָהָם פִּינְטוֹ בְּשׁוּ"ת עֶזְרַת מִצַּר (חֵלֶק אוֹרַח חַיִּים סִימָן י"ב), וְכֵן הוּא בְּסֵפֶר מִשְׁפָּט כָּתוּב (סִימָן רע"ב). וּבְשׁוּ"ת דִּבְרֵי חַיִּים טוֹבִיָּה (סִימָן ח'), שֶׁיֵּשׁ לְהָקֵל בָּזֶה בְּדִיעֲבַד. עַיֵּן שָׁם.

וְעַיֵּן בְּשׁוּ"ת שַׁעַר אֶפְרַיִם (סוֹף סִימָן י"ח) שֶׁצִּדֵּד לוֹמַר דְּמַה שֶּׁאָמְרוּ אֵין מְקַדְּשִׁים עַל יֵין שֶׁרֵיחוֹ רַע, הַיְנוּ בְּמָקוֹם שֶׁאֶפְשָׁר לְמְצֹא יַיִן אַחֵר, מַשְׁא"כ אִם אֵין שָׁם יַיִן אַחֵר, טוֹב יוֹתֵר לְקַדֵּשׁ עָלָיו מִלְקַדֵּשׁ עַל שֵׁכָר, אֶלָּא דְּלֹא מַשְׁמַע כֵּן. וְצָרִיךְ עִיּוּן לְדִינָא. עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּשׁוּ"ת יְהוּדָה יַעֲלֶה קוֹבוֹ (סִימָן כ"א אוֹת י"א), וּבְשׁוּ"ת לֵב חַיִּים חֵלֶק ג' (סִימָן ע"ו). עַיֵּן שָׁם.

מִי שֶׁקִּדֵּשׁ וּכְשֶׁבָּא לִטְעֹם מִן הַכּוֹס נִתְבָּרֵר לוֹ כִּי לֹא הָיָה שָׁם יַיִן, אֶלָּא קוֹנְיָאק.

ה. מִי שֶׁקִּדֵּשׁ וּכְשֶׁבָּא לִטְעֹם מִן הַכּוֹס נִתְבָּרֵר לוֹ כִּי לֹא הָיָה שָׁם יַיִן, אֶלָּא קוֹנְיָאק הֶעָשׂוּי מֵעֲנָבִים וְדוֹמֶה לְיַיִן, יָצָא יְדֵי חוֹבָה, וְאֵין צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ שֵׁנִית (שָׁם עַמּוּד תקי"ח).

וּבַהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב הִנֵּה לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב בְּשׁוּ"ת הַלֵּקֶט (סִימָן י'), שֶׁהוּא יַיִן גָּמוּר שֶׁנִּשְׁתַּנָּה לְמַעֲלִיוּתָא, אֶלָּא שֶׁמִּנְהַג הָעוֹלָם לְבָרֵךְ עָלָיו שֶׁהַכֹּל. וְכֵן כָּתַב הַיַּעֲבֵ"ץ בְּסֵפֶר מוֹר וּקְצִיעָה (סִימָן ר"ב), שֶׁהַקוֹנְיָאק שֶׁנַּעֲשָׂה מִגֶּפֶן הַיַּיִן, נִשְׁתַּנָּה לְמַעֲלִיוּתָא, וְיֵשׁ לְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, וְשֶׁמִּנְהַג הָעוֹלָם לְבָרֵךְ עָלָיו שֶׁהַכֹּל הוּא מֵחֶסְרוֹן יְדִיעָה. עַיֵּן שָׁם. נִרְאֶה שֶׁיָּצָא יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ, וְאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ. וַאֲפִלּוּ לְדַעַת הַחוֹלְקִים וְסָבְרָא לְהוּ שֶׁיֵּשׁ לְבָרֵךְ עָלָיו שֶׁהַכֹּל, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב מָרָן הַחִיד"א בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה (סִימָן ר"ב סָעִיף קָטָן ב'), וּבְשׁוּ"ת לְבוּשֵׁי מָרְדְּכַי קַמָּא (חֵלֶק אוֹרַח חַיִּים סִימָן ל"ג,

ל"ד, וְקי"ח), וּבְשוּ"ת יַד יִצְחָק חֵלֶק ב' (סִימָן ס'). עַיֵּן שָׁם. מִכָּל מָקוֹם לֹא גָּרַע מֵחֲמַר מְדִינָה, שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ יְרוּחָם, בְּשֵׁם רַב הַמְפָרְשִׁים, שֶׁהַמְקַדֵּשׁ עַל חֲמַר מְדִינָה יָצָא יְדֵי חוֹבָה, וּסְפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל. וְכֵן פָּסַק הָגְרַצ"פ פְּרַאנְק בְּשוּ"ת הַר צְבִי (חֵלֶק אֹרַח חַיִּים סוֹף סִימָן צ"ז), בְּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה שֶׁאֶחָד קִדֵּשׁ עַל הַכּוֹס כְּסָבוּר שֶׁהוּא יַיִן וְנִמְצָא שֶׁהוּא קוֹנְיָאק [הֶעָשׂוּי מֵעֲנָבִים], וְהוֹרָה שֶׁאֵין צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ שֵׁנִית. עַיֵּן שָׁם. [מִמָּרָן זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה].

ו. הָרוֹצֶה לָצֵאת יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ שֶׁשּׁוֹמֵעַ מֵאַחֵר, עַל יְדֵי תְּנַאי, שֶׁיְּכַוֵּן הַשּׁוֹמֵעַ שֶׁאִם יִהְיֶה לוֹ יַיִן לְקַדֵּשׁ בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ רוֹצֶה לָצֵאת יְדֵי חוֹבָה בַּקִּדּוּשׁ מִדִּין שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה, וְאִם לֹא יִהְיֶה לוֹ יַיִן, הוּא מְכַוֵּן לָצֵאת מִדִּין שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה, רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת תְּנַאי כָּזֶה. וְיוֹצְאִים יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ בְּכָךְ (שָׁם עַמּוּד תקי"ט).

וּבַהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב רְאֵה לְהַלָּן בְּדִינֵי הַבְדָּלָה דְּמִהֲנֵי תְּנַאי בְּמִצְוֹת, אַף שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, דְּבְמִצְוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַמָּקוֹם אֵין צָרִיךְ לְדִינֵי הַתְּנָאִים. וּרְאֵה עוֹד בְּיַלְקוּט יוֹסֵף עַל הִלְכוֹת פְּסוּקֵי דְזִמְרָה (מַהֲדוּרַת תשס"ד סִימָן נ"ח הֶעָרָה ה' עַמּוּד תמ"ב).

מִי שֶׁיָּצָא יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ בְּלֵיל שַׁבָּת, וּבָא לְבֵית חֲבֵרוֹ, וְרוֹצֶה לִשְׁתּוֹת יַיִן

ז. מִי שֶׁיָּצָא יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ בְּלֵיל שַׁבָּת, וּבָא לְבֵית חֲבֵרוֹ, וְרוֹצֶה לִשְׁתּוֹת יַיִן, וּבַעַל הַבַּיִת עֲדַיִן לֹא קִדֵּשׁ, וְרוֹצֶה לָצֵאת יְדֵי חוֹבַת בִּרְכַּת הַגָּפֶן בְּמַה שֶׁבַּעַל הַבַּיִת מְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן בַּקִּדּוּשׁ, וְאֵינוֹ עוֹנֶה אָמֵן אַחַר בִּרְכַּת מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת, שַׁפִּיר יוֹצֵא יְדֵי חוֹבַת בִּרְכַּת הַגָּפֶן בִּשְׁמִיעָה מֵחֲבֵרוֹ. אֲבָל לְכַתְּחִלָּה אֵין לִנְהֹג כֵּן (שָׁם).

וּבַהֶעָרָה (שָׁם) כָּתַב דְּשׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה אֵינוֹ אֶלָּא בְּמַה שֶׁרוֹצֶה וּמְכַוֵּן לָצֵאת יְדֵי חוֹבָה, וְזֶה דַּוְקָא בְּבִרְכַּת הַגָּפֶן, אֲבָל בְּבִרְכַּת הַקִּדּוּשׁ הֲרֵי אֵינוֹ מְכַוֵּן בָּהּ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לָצֵאת בָּהּ יְדֵי חוֹבָה, וּמַה הֶּפְסֵק אִיכָּא, הָא אֵינוֹ עוֹנֶה אָמֵן אַחַר בִּרְכַּת מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת. וּמַה שֶׁהַמְקַדֵּשׁ אוֹמֵר בִּרְכַּת הַקִּדּוּשׁ הֲרֵי לְדִידֵיהּ אֵינוֹ הֶפְסֵק, וְלִשּׁוֹמֵעַ כֵּיוָן שֶׁאֵין מְכַוֵּן לָצֵאת בִּבְרָכָה זוֹ, וְעוֹמֵד וְשׁוֹתֵק, לֵיכָּא בָּזֶה הֶפְסֵק עַל כָּל פָּנִים בְּדִיעֲבַד. [וּמִסְתַּבֵּר דְּלִכַתְּחִלָּה אֵין רָאוּי לַעֲשׂוֹת כֵּן לִגְרֹם לְהֶפְסֵק כָּזֶה, שֶׁגַּם בִּשְׁתִיקָה לְכַתְּחִלָּה הָוֵי הֶפְסֵק כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּיַלְקוּט יוֹסֵף עַל הִלְכוֹת תְּפִלִּין].

וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה כָּתַב לָדוּן בְּיַלְקוּט יוֹסֵף עַל הִלְכוֹת בִּרְכוֹת (עַמּוּד תצ"ו), בְּמִי שֶׁאָכַל עוּגָה, וְשׁוֹמֵעַ מֵחֲבֵרוֹ בִּרְכַּת עַל הַמִּחְיָה, אֶלָּא שֶׁחֲבֵרוֹ שָׁתָה גַּם יַיִן שִׁעוּר רְבִיעִית, אוֹ שֶׁאָכַל פֵּרוֹת שִׁבְעַת הַמִּינִים, וְכוֹלְלָן בְּבִרְכַּת עַל הַמִּחְיָה, דְּאַף-עַל-פִּי כֵן הַשּׁוֹמֵעַ יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָה, דְּאַף שֶׁהַמְבָרֵךְ מוֹסִיף עַל הַגָּפֶן וְעַל פְּרִי הַגָּפֶן, אוֹ עַל הָאָרֶץ וְעַל הַפֵּרוֹת, הַשּׁוֹמֵעַ יוֹצֵא יְדֵי חוֹבַת בִּרְכַּת עַל הַמִּחְיָה, דְּרַק מַה שֶּׁמְכַוֵּן אֵלָיו יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָה מִדִּין שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה, וְלֹא יוֹתֵר. עַיֵּן שָׁם בְּאֹרֶךְ. וְדָנוּ בָּזֶה הָאַחֲרוֹנִים, רְאֵה בְּבִרְכֵי יוֹסֵף (אֹרַח חַיִּים סִימָן רי"ג), וּבְרַב בְּרָכוֹת, וּבְשוּ"ת תּוֹרָה לִשְׁמָהּ (סִימָן ס"ב). עַיֵּן שָׁם.

וְאָמְנָם בִּשְׂדֵי חֶמֶד ח"ז (עַמּוּד 335) כָּתַב דְּמִתְּחִלָּה הָיָה נִרְאֶה לוֹ פְּשׁוּט שֶׁיּוֹצֵא, דְּאִם כְּשֶׁהוּא עַצְמוֹ אוֹמֵר הַקִּדּוּשׁ בְּפִיו וּבִשְׂפָתָיו לֹא חָשִׁיב הֶפְסֵק, אַע"פ שֶׁאֵ"צ לוֹ בִּרְכַּת קִדּוּשׁ, רַק בִּרְכַּת הַיַּיִן, [בְּדִין אַע"פ שֶׁיָּצָא מוֹצִיא] כָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהוּא רַק שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מוֹצִיא מִפִּיו דְּלֹא חָשִׁיב הֶפְסֵק. וְהֵבִיא בְּשֵׁם סֵפֶר תִּפְאֶרֶת אָדָם (סִימָן ז') שֶׁכָּתַב, דְּיֵשׁ לוֹמַר דְּכְשֶׁהוּא עַצְמוֹ מְבָרֵךְ לֹא חָשִׁיב הֶפְסֵק, לְפִי שֶׁהוּא שַׁיָּךְ בְּאוֹתוֹ הַקִּדּוּשׁ מִטַּעַם עֲרֵבוּת, כֵּיוָן שֶׁבָּא לְהוֹצִיא אֲחֵרִים, וְלָכֵן לֹא הָוֵי הֶפְסֵק, דַּחֲשִׁיב כְּאִלּוּ עֲדַיִן לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ, מַה שֶׁאֵין כֵּן הַשּׁוֹמֵעַ הַזֶּה שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם שַׁיְכוּת בְּאוֹתוֹ קִדּוּשׁ, אֶפְשָׁר דַּהָוֵי הֶפְסֵק, וְהוּא חִלּוּק נָכוֹן. וְעַיֵּן שָׁם שֶׁהִזְכִּיר מִדִּבְרֵי מָרָן הַחִיד"א לְעִנְיַן בְּרָכָה מֵעֵין ג' [הַנ"ל], וְלָמַד דְּהוּא הַדִּין בִּנְדוֹן דִּידָן

שֶׁיָּצָא. וְשׁוּב דָּחָה עַל פִּי מַה שֶׁהוֹכִיחַ מִדִּבְרֵי הַפּוֹסְקִים דְּהֶפְסֵק שֶׁבֵּין בָּרָכָה לִטְעִימָה וְכֵן בֵּין בָּרָכָה לִתְחִלַּת הַמִּצְוָה, חָמִיר מֵהֶפְסֵק שֶׁבְּאֶמְצַע הַבְּרָכָה. וְעַיֵּן שָׁם עוֹד אֲרִיכוּת.

וּבְשׁו"ת תּוֹרָה לִשְׁמָהּ הַנַּ"ל כָּתַב, שֶׁהַדָּבָר פָּשׁוּט דְּלֹא שַׁיָּךְ דִּין הֶפְסֵק אֶלָּא בְּמוֹצִיא דְּבָרִים מִפִּיו, אֲבָל דְּבָרִים שֶׁשּׁוֹמֵעַ אַע"פ שֶׁמְּכַוֵּן עֲלֵיהֶם וְנֶחְשָׁב לוֹ כְּעוֹנָה, עִם כָּל זֶה לֹא הֲוֵי הֶפְסֵק, כֵּיוָן שֶׁלֹּא הוֹצִיאָם מִפִּיו. וּרְאָיָה לָזֶה מִמַּה שֶּׁמְּבֹאָר בָּרַמְבָּ"ם וּבְטוּשו"ע (סִימָן ק"ד) דִּבְתִפְלַת הָעֲמִידָה אֵינוֹ פּוֹסֵק לֹא לְקַדִּישׁ וְלֹא לִקְדֻשָּׁה, אֶלָּא יִשְׁתּוֹק וְיכַוֵּן לְמַה שֶּׁאוֹמֵר הַשָּׁ"ץ, וְיִהְיֶה כְּעוֹנֶה. עַיֵּן שָׁם. הָא לָמַדְתָּ אֲפִלּוּ שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל י"ח וְשׁוֹמֵעַ קַדִּישׁ, יְכַוֵּן לִבּוֹ אֶל הַקַּדִּישׁ דְּנֶחְשָׁב לוֹ כְּעוֹנֶה, וְעִם כָּל זֶה לֹא הֲוֵי שְׁמִיעָה זוֹ דְּקַדִּישׁ הֶפְסֵק, וְאַע"ג דְּלֹא שַׁיָּךְ הַקַּדִּישׁ בְּתוֹךְ תְּפִלַּת י"ח, וַהֲרֵי אִם הָיָה עוֹנֶה בְּפִיו הֲוָה הֶפְסֵק, עִם כָּל זֶה הַשְּׁמִיעָה אֵינָהּ חֲשׁוּבָה הֶפְסֵק, וְאִם כֵּן כָּל שֶׁכֵּן בִּבְרָכָה מֵעֵין ג' שֶׁאֵינוֹ מְכַוֵּן עַל הַתּוֹסֶפֶת שֶׁמּוֹסִיף עַל הָעֵץ וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן, וְלֹא יָהִיב דַּעְתֵּיהּ עֲלַיְיהוּ כְּלָל, דְּוַדַּאי לֹא הֲוֵי הֶפְסֵק. עַד כָּאן.

אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לָדוּן דְּגַבֵּי תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה נִרְאֶה שֶׁאֵינוֹ מַמָּשׁ מִדִּין שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה, שֶׁהֲרֵי מְבֹאָר בְּכַמָּה רִאשׁוֹנִים, דְּצָרִיךְ שֶׁיִּשְׁמַע מֵהַצִּבּוּר אֲמִירַת הַקְּדֻשָּׁה, וְיֵצֵא יְדֵי חוֹבָה, וּבְוַדַּאי שֶׁהַצִּבּוּר אֵינוֹ מְכַוֵּן מִשּׁוּם שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה, וּכְלָל יָדוּעַ בְּשׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה שֶׁצָּרִיךְ שֶׁהַמַּשְׁמִיעַ וְהַשּׁוֹמֵעַ יַחְדָּיו יְכַוְּנוּ. וְאַף עַל פִּי הָכִי מֵהַנִּי, וְעַל כֵּן דְּחָלוּק דִּין זֶה מִכָּל שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה. וְהוּא דִּין מְיֻחָד לִדְבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁנִּתְקְנוּ בְּצִבּוּר, וְיוֹצֵא יְדֵי חוֹבָה בְּאֹפֶן כָּזֶה. וַחֲשִׁיב כְּמִצְטָרֵף עִם הַצִּבּוּר לִדְבְרֵי שֶׁבַח לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. לָכֵן אֵין זֶה נֶחְשָׁב כְּהֶפְסֵק. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּנְדוֹן דִּידָן. וְדוֹק.

אברכים המעונינים
להתקבל לכולל יגדיל תורה
ניתן ליצור קשר
בפלאפון 050-4158840

בסימנא טבא

יצא לאור

ספר יגדיל תורה בהלכה

שבת חלק ב

מסימן רסג - רסח

כל ההלכות וההערות

מזמרן הראשון לציון

בילקוט יוסף שליט"א

(בילקוט יוסף שבת חלק א כרך ב')

מנוקדים ברוב פאר והדר

כמו כן ניתן

להיות שותף בהוצאה לאור

של ספרים נוספים שאי"ה בקרוב יצאו לאור עולם

ספר יגדיל תורה בהלכה ברור הלכה מסימן רמב – ש

אשיחה בחוקיך בהלכה חמשה חלקים

שו"ת יגדיל תורה שני חלקים ועוד אי"ה כאשר יזכנו השי"ת

במחיר הקרן של 50 ₪ לספר

ובזה זוכה למצות כתיבת ספר תורה בהידור רב

ולמצות זכר למחצית השקל

וכשיצאו לאור עולם

ניתן לקבלם בכולל יגדיל תורה

ברחוב קלאוזנר 24 באר שבע

ניתן להיות שותף דרך הקישור לנדרים פלוס

https://www.matara.pro/nedarimplus/online/?mosad=7005270

וכן בביט מס 0509013000

לציין עבור הספרים, ופרטים להקדשה

כמו כן ניתן להשיג בכולל

ספר יגדיל תורה בהלכה ח"ב

וכבר אמר חז"ל בפסיקתא זוטרתא

(פרשת כי תשא ל, יב)

אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה

במה תרום קרנן של ישראל, בכי תשא, שנאמר צדקה תרומם גוי וכו'

ונאמר עץ חיים היא למחזיקים ותומכיה מאושר (משלי ג, יח)

בשורה טובה לשוחרי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם

ספר 'יגדיל תורה בהלכה'

שבת כרך א

ניתן להשיגו בכולל יגדיל תורה
ברחוב קלאוזנר 24 באר שבע
ובטל: 0506491414,
0509013000,
0504158840

שותפים להקים
מקום לה' משכנות ל'אביר יעקב'

אי"ה רוצים להתחיל בבניית בית כנסת
ובית מדרש יגדיל תורה
ומקוה טהרה לנשים ולגברים
ברחוב שמשון עמיצור בשכונת רמות בבאר שבע

רוצים לשתף 840 חברים שישתתפו בס"ך של תרומה בשם 'יעקב'

מו"ז רבי יעקב אביחצירא זיע"א

סה"כ 'יעקב' 182 ש"ח כפול 36 חודשים

דרך הקישור של נדרים פלוס מקבלים החזר מס לפי סעיף 46

וקבלה דיגיטלית למייל

בטלפון 03-7630585 שלוחה 9219

מי שיהיה שותף יזכה בספר חדש יגדיל תורה בהלכה שבת כרך א'

ערוץ יגדיל

או בסריקה

לפרטים: 0548410379

לפרטי הפקדה לחשבון בנק מזרחי סניף 426 מ.ח 371407 ע"ש יגדיל תורה